

ΤΕΙ Κρήτης
Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΦΘΟΡΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Εισηγητής: Μανδαλάκης Γιάννης , 4352

Επιβλέπων: Γαρεφαλάκης Αλέξανδρος, καθηγητής

Ηράκλειο, Δεκέμβριος 2016

Copyright© Μανδαλάκης Γιάννης, 2016

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος, All rights reserved.

**Η έγκριση της πτυχιακής εργασίας από το Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων του ΤΕΙ Κρήτης
δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του
Τμήματος.**

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

“Να ευχαριστήσω την οικογένεια μου για την συμπαράσταση και την υποστήριξη όλο αυτόν τον καιρό καθώς και τους ανθρώπους που ήταν εκεί όταν τους χρειάστηκα.”

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο	6
Η ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ.....	6
1.1 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ.....	6
1.2 ΟΙ ΦΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΕΙ ΜΙΑ ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο	11
ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ.....	11
2.1 ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	11
2.2 ΟΙ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΙ ΟΜΙΛΟΙ ΣΗΜΕΡΑ.....	12
2.3 Η ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ.....	14
2.4 ΟΙ ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ.....	16
2.5 ΤΑ ΔΑΝΕΙΑ ΣΕ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΗ.....	19
2.6 ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΠΟΥ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΣΗΜΕΡΑ	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο	27
Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ	27
3.1 Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ.....	27
3.2 Ο ΕΝΙΑΙΟΣ ΕΠΟΠΤΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ.....	28
3.3 Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ.....	31
ΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ 2005-2014.....	31
3.4 Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΣΗΜΕΡΑ	33
3.4.1 Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	33
3.4.2 ΤΑ “ΚΟΚΚΙΝΑ ΔΑΝΕΙΑ” ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ	34
3.4.3 Η ΦΕΡΕΓΓΥΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	37
3.4.4 ΟΙ ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ.....	38
3.4.5 ΟΙ ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΚΑΙ ΤΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΤΟΥΣ.....	39
3.5 Η ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΗΣ Ε.Ε.....	41
ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο	47
Η ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ.....	47
4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	47
4.2 ΟΙ ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ	47
4.3 ΕΞΑΓΟΡΕΣ ΚΑΙ ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΙΣ ΣΤΟΝ.....	48
ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΤΟΜΕΑ	48
4.3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	48

4.3.2 ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΣΥΝΕΝΩΣΕΩΝ.....	50
4.3.3 ΕΞΑΓΟΡΕΣ ΚΑΙ ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΙΣ	51
4.3.4 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	56
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5°	58
Η ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΔΙΑΦΘΟΡΑ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ	58
5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΟΡΙΣΜΟΙ.....	58
5.2 ΟΙ ΑΙΤΙΕΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ.....	59
5.3 Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΗΣ ΑΠΑΤΗΣ	61
5.3.1 Η ΕΚΤΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ.....	61
5.3.2 ΟΙ ΓΚΡΙ ΖΩΝΕΣ ΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ.....	61
5.4 ΤΟ “ΜΑΓΕΙΡΕΜΑ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ”	63
5.4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	63
5.4.2 ΟΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΟΥ ΥΠΑΡΧΟΥΝ	63
5.4.3 ΟΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ.....	65
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6°	66
Η ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ.....	66
ΚΑΠΟΙΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ	66
6.1 ΤΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ ΤΟΥ ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟΥ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΥ	66
6.2 Η ΥΠΟΘΕΣΗ ΤΗΣ DEUTSCHE BANK ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ.....	69
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	72
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΑΝΑΦΟΡΕΣ	75

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Η ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

1.1 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Η επιχειρησιακή ανάλυση των εταιριών (επίσης γνωστή ως στρατηγική ανάλυση της επιχείρησης) ορίζεται ως το βασικό στοιχείο «για την κατανόηση των αναγκών της επιχείρησης στο σύνολό της, το στρατηγικό προσανατολισμό της και τον εντοπισμό των πρωτοβουλιών που θα επιτρέψουν σε μια επιχείρηση να καλύψει τους στρατηγικούς στόχους της» [Nickols, 2016]. Μια εταιρική ανάλυση περιλαμβάνει ενδελεχή εξέταση όχι μόνο των προβλημάτων των εταιρειών (ανάγκη) και της λύσης που προτείνεται (από όσες πιθανόν υπάρχουν) αλλά και μια σε βάθος ματιά κατά πόσο η λύση που προτείνεται είναι πράγματι η καλύτερη λύση. Η ανάλυση αυτή αφορά τη διερεύνηση των λεπτομερειών στο τι συνεπάγεται η λύση, τους κινδύνους της, και τη σκοπιμότητα της στο υφιστάμενο οργανωτικό κλίμα. Επειδή εμπλέκονται τόσο πολύ η έρευνα και η εξέταση των στοιχείων στη διαδικασία της εργασίας για την ανάλυση της επιχείρησης, το κομμάτι της επιχειρησιακής ανάλυσης γίνεται συνήθως κατά την έναρξη ενός έργου.

Μια προσπάθεια για εμπειριστατωμένη ανάλυση της επιχείρησης θα περιλαμβάνει:

- ✓ Την αποτύπωση του σημείου στο οποίο σήμερα βρίσκεται η επιχείρηση
- ✓ Την εξέταση των επιχειρηματικών πρωτοβουλιών που προτείνονται τόσο για τη βιωσιμότητα όσο και για την αποτελεσματικότητα τους
- ✓ Μια αναγνώριση των πραγματικών, βασικών αναγκών της επιχείρησης, ανεξάρτητα από το τι έχει προταθεί μέχρι στιγμής
- ✓ Μια περιγραφή της ιδεατής λύσης στο πρόβλημα
- ✓ Την αξιολόγηση των στρατηγικών που συνδέονται με οποιαδήποτε προτεινόμενη λύση για την επιχείρηση και μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη συνέχεια, καθώς και την αξιολόγηση των κινδύνων και των αποδόσεων που κάθε μια από τις στρατηγικές αυτές προσφέρει.

Η εταιρική ανάλυση είναι μια προσπάθεια τόσο ζωτικής σημασίας για τις επόμενες κινήσεις της εταιρίας και παράλληλα είναι τόσο εξειδικευμένη ώστε όλα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, αλλά και πολλές επιχειρήσεις, έχουν στην οργανωτική

δομή τους ανάλογα τμήματα με επιλεγμένα στελέχη που ονομάζονται στον επιχειρηματικό χώρο Business Analysts.

Ο ρόλος ενός Business Analyst καθορίζεται από τους στόχους που έχει ο οργανισμός στον οποίο απασχολείται. Εν γένει όμως, καθορίζεται από την ανάγκη να γίνει μια αποτύπωση της οικονομικής πραγματικότητας και της κατάστασης της εταιρίας, και να γίνει μια προσπάθεια συμφιλίωσης των δύο αυτών πραγματικοτήτων. Με τη βοήθεια της κατάλληλης μεθοδολογίας γίνεται στη συνέχεια μια επεξεργασία των λύσεων που προσφέρονται ώστε να βρεθεί κάποια βιώσιμη λύση που θα δίνει λύση στα προβλήματα που υπάρχουν για την εταιρία ενώ παράλληλα θα διασφαλίζει τα συμφέροντα του χρηματοπιστωτικού οργανισμού.

Είναι προφανές ότι οι προτάσεις του Business Analyst αποτελούν τη πλατφόρμα στην οποία στηρίζονται όλες οι αποφάσεις που θα πάρει στη συνέχεια το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα σχετικά με την εν λόγω εταιρία. Μια λάθος διάγνωση του προβλήματος ή μια ατελής η αμφιλεγόμενη πρόταση για τη λύση του θα οδηγήσει με μαθηματική ακρίβεια σε απώλειες και για την εταιρία αλλά και για το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα του οποίου τα συμφέροντα εκπροσωπούνται από τον Business Analyst.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι, ενώ πολλές πτυχές της επιχειρηματικής ανάλυσης, συμπεριλαμβανομένων των απαιτήσεων για τη συλλογή στοιχείων και την εφαρμογή τους σε κατάλληλα για τη κάθε περίπτωση μαθηματικά μοντέλα, έγιναν σήμερα πιο εύκολες χάρις στη εξέλιξη της τεχνολογίας της πληροφορίας, η ανάλυση των επιχειρήσεων απαιτεί τη προσωπική εμπλοκή του αναλυτή και γίνεται ανεξαρτήτως του βαθμού συμμετοχής της πληροφορικής. Ο στόχος της ανάλυσης των επιχειρήσεων είναι να προκύψει μια πρόταση βασισμένη στην προσωπική εκτίμηση του αναλυτή και υποβοηθούμενη μόνο από τη χρήση της τεχνολογίας. Το πιο βασικό κομμάτι μιας επιχειρησιακής ανάλυσης έχει ως πρωταρχικό σκοπό να περιγράψει, να αξιολογήσει και τελικά να προτείνει, τις απαραίτητες αλλαγές στις επιχειρηματικές διαδικασίες, τα οργανωτικά μοντέλα και τις ακολουθούμενες στρατηγικές.

1.2 ΟΙ ΦΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΕΙ ΜΙΑ ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Μια ολοκληρωμένη εταιρική ανάλυση για να γίνει ακολουθεί μια διαδικασία που έχει πέντε βασικά βήματα τα οποία περιγράφονται παρακάτω.

Βήμα 1^ο : ο καθορισμός των αναγκών της εταιρίας. Χρειάζεται όμως να αποτυπωθούν οι πραγματικές ανάγκες και όχι αυτές που φαίνονται σε μια πρώτη εικόνα. Πολλές φορές ξεκινώντας από μια αρχικά διαπιστωμένη ανάγκη να καταλήγει ο αναλυτής σε μια άλλη πραγματική ανάγκη που η επιχείρηση πρέπει να αντιμετωπίσει, προκειμένου να επιτύχει τους στόχους της. Ο καθορισμός των αναγκών της επιχείρησης είναι συχνά το πιο κρίσιμο βήμα σε οποιαδήποτε προσπάθεια ανάλυσης των επιχειρήσεων. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι χωρίς μια σωστή αναγνώριση της πραγματικής ανάγκης που υπάρχει, ποτέ δεν θα οδηγηθεί η εταιρία σε μια βιώσιμη λύση και όλες οι προσπάθειες προς αυτή την κατεύθυνση θα είναι αποτυχημένες.

Είναι συνηθισμένο για τις επιχειρήσεις να ενεργούν προσπαθώντας να λύσουν τα προβλήματα τους χωρίς να διερευνούν την υποκείμενη επιχειρηματική ανάγκη που υπάρχει . Ως εκ τούτου εναπόκειται στον αναλυτή να εξετάσει τα βαθύτερα αίτια της ανάγκης, προκειμένου να εντοπίσει με ακρίβεια και να φέρει όλες τις βιώσιμες προτάσεις για λύσεις στο τραπέζι για να εξετασθούν από τους ενδιαφερόμενους. Κατά το στάδιο αυτό, είναι επιτακτική ανάγκη όμως ο αναλυτής να μην επηρεάζεται από παραδοχές και προκαταλήψεις, προκειμένου να δώσει μια αποτελεσματική και αντικειμενική άποψη κατά τη διαδικασία. Θα πρέπει επίσης να επιδιώξει τα εξής :

- να ποσοτικοποιήσει τις συνέπειες από ένα πραγματικό οργανωτικό πρόβλημα (όπως η απώλεια εσόδων, οι δυσαρεστημένοι πελάτες, η συρρίκνωση μεριδίων της αγοράς, κ.ο.κ) .
- να υπολογίσει την απόσβεση που αναμένεται από κάθε πιθανή λύση (μεγαλύτερα κέρδη, μείωση δαπανών, κ.ο.κ).
- να εκτιμήσει πόσο γρήγορα η λύση μπορεί να εφαρμοστεί, καθώς και ποιες θα είναι οι συνέπειες του να μην γίνει τίποτα.
- να αναζητήσει ποιά πραγματικά, μπορεί να είναι η βαθύτερη αιτία του προβλήματος της επιχείρησης.

Βήμα 2^ο : η αξιολόγηση των ορίων δυνατοτήτων της εταιρίας. Η ανάλυση των δυνατοτήτων καθιέρωσης και ανάπτυξης της εταιρίας είναι ένα βασικό κομμάτι της ανάλυσης των επιχειρήσεων. Το κομμάτι αυτό της ανάλυσης είναι εντελώς διακριτό από τον προσδιορισμό των αναγκών της επιχείρησης. Καθορίζει αν η επιχείρηση έχει τις δυνατότητες να καλύψει αυτές τις ανάγκες. Αν μια επιχείρηση δεν διαθέτει επαρκή ικανότητα για να ανταποκριθεί σε μια επιχειρηματική ανάγκη, τότε εναπόκειται στον αναλυτή να προσδιορίσει τις δυνατότητες που πρέπει να προστεθούν (Owens, 2009).

Βήμα 3^ο η δρομολόγηση μιας αποδεκτής λύσης. Σε αυτό το στάδιο, ο αναλυτής πρέπει να καθορίσει (με βάση την έρευνα που έγινε στα προηγούμενα βήματα) την πλέον βιώσιμη λύση στα εντοπισμένα προβλήματα και τις ανάγκες της επιχείρησης. Η προσέγγιση που θα γίνει πρέπει να περιγράφει όλα όσα απαιτούνται για την υλοποίηση της επιχειρηματικής λύσης. Μια λύση μπορεί να είναι ένα υποσύνολο από επιμέρους προτάσεις οι οποίες χρειάζεται να ακολουθούν ένα συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα εφαρμογής. Αν λοιπόν υπάρχουν κενά σε σχέση με τις δυνατότητες της επιχείρησης, ώστε να μη μπορεί να γίνει άμεσα ομαλή εφαρμογή της ιδανικής λύσης, θα πρέπει να προβλεφθούν εναλλακτικές μεταβατικές λύσεις μέσα στα χρονοδιαγράμματα που προτείνονται.

Βήμα 4^ο : ο καθορισμός του που στοχεύει η προτεινόμενη λύση. Σε αυτό το στάδιο περιγράφονται οι μεταβολές που θα υπάρξουν στα θεμελιώδη και τη πολιτική της επιχείρησης και ποια θα είναι τα αποτελέσματα τους στη λειτουργία της εταιρίας. Επομένως, η ύπαρξη αυτού του σταδίου ανάλυσης καθορίζει ποιες νέες δυνατότητες θα αποκτηθούν και ποια εργαλεία θα απαιτηθούν για την εφαρμογή της προτεινόμενης λύσης.

Βήμα 5^ο η πλήρης τεχνικο-οικονομική τεκμηρίωση της πρότασης. Στο στάδιο αυτό καθορίζεται με λεπτομέρεια ποια είναι τα απτά οφέλη από την εφαρμογή των προτάσεων. Περιγράφεται δηλαδή, με μεγαλύτερη ανάλυση από ότι στο 1^ο βήμα, η αξία που προστίθεται σε κάθε βήμα της εφαρμογής των λύσεων σε σύγκριση με το κόστος του βήματος αυτού (Babok, 2009). Με άλλα λόγια περιγράφεται πώς η εφαρμογή της προτεινόμενης λύσης θα είναι πραγματικά ευεργετική, από μια επιχειρηματική λογική, για την εταιρία.

Μια ολοκληρωμένη εταιρική ανάλυση για να είναι αποτελεσματική προϋποθέτει σαφήνεια στη διατύπωση των παραδοχών και υποθέσεων, διαφάνεια στη συλλογή

και την επεξεργασία των στοιχείων και των δεδομένων, ακρίβεια στη διατύπωση των αποτελεσμάτων, συνεργασία όλων όσων εμπλέκονται στην υλοποίηση των προτάσεων και επικοινωνιακή καθαρότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

2.1 ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Το τραπεζικό σύστημα στην Ελλάδα σήμερα έχει διαμορφωθεί ώστε να ακολουθεί τις απαιτήσεις της κοινοτικής νομοθεσίας και οριοθετείται από τις κατευθύνσεις που δίνει η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

Τα τελευταία χρόνια, η πρώτη προσπάθεια για να υπάρξει ένα σύγχρονο πλαίσιο έγινε με τον νόμο 2076 / 1.8.1992 ο οποίος

- ✓ Καθόριζε βασικές έννοιες της πιστωτικής και πιστοδοτικής πολιτικής
- ✓ Ενσωμάτωσε στην Ελληνική νομοθεσία την Κοινοτική 2^η Τραπεζική Οδηγία 89/646/ΕΟΚ, (κωδικοποίηση με οδηγία 2000/12/ΕΚ)
- ✓ Καθόριζε τις προϋποθέσεις ίδρυσης, λειτουργίας και παύσης λειτουργίας ενός πιστωτικού ιδρύματος στην Ελλάδα και σε τρίτες χώρες
- ✓ Περιέγραφε τις δραστηριότητες των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων μέσα στο Ελληνικό τραπεζικό σύστημα

Ο νόμος αυτός συμπληρώθηκε με τον νόμο 3601/1.8.2007 ο οποίος (Γλύκας,2006)

- ✓ Περιγράφει τις αρμοδιότητες της Τράπεζας της Ελλάδος όσον αφορά την άσκηση εποπτείας στα πιστωτικά ιδρύματα
- ✓ Εμπλουτίσθηκε ο κατάλογος των τραπεζικών δραστηριοτήτων με τις δραστηριότητες που αφορούν το ηλεκτρονικό χρήμα
- ✓ Ενσωματώθηκαν στην Ελληνική νομοθεσία οι κοινοτικές οδηγίες 2006/48/ΕΚ σχετικά με την ανάληψη και την άσκηση δραστηριότητας από τα πιστωτικά ιδρύματα, και 2006/49/ΕΚ 2006/48/ΕΚ για την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων και επιχειρήσεων επενδύσεων και των πιστωτικών ιδρυμάτων
- ✓ Γίνεται αναφορά στις αρχές δεοντολογίας και τις υποχρεώσεις για εκείνους που εμπλέκονται στις δραστηριότητες και τους ελέγχους πιστωτικών ιδρυμάτων.

Με το νόμο 3601/01.08.2007, το πλαίσιο λειτουργίας των Τραπεζών προσαρμόζεται στους κανόνες της επιτροπής της Βασιλείας (Βασιλεία II).

2.2 ΟΙ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΙ ΟΜΙΛΟΙ ΣΗΜΕΡΑ

Από το 2009 είχαν ξεκινήσει δειλά-δειλά να υψώνονται φωνές για την ανάγκη συγχώνευσης των Ελληνικών Τραπεζών μεταξύ τους έτσι ώστε να δυναμώσουν κάποια τραπεζικά σχήματα ώστε να μπορούν να επιβιώσουν σε δύσκολες συνθήκες. Τα χρόνια εκείνα όμως οι τράπεζες ήταν ανταγωνιστικές μεταξύ τους και ίσως υπερβολικά επαναπαυμένες στη δυναμική των θυγατρικών τους στη γειτονική περιοχή γύρω μας (Βαλκάνια-Τουρκία). Όλες οι προσπάθειες επομένως για “γάμο” μεταξύ τους (Alpha Bank - Eurobank, πρόταση Πειραιώς για ΤΤ-ΑΤΕ, Εθνική - Alpha Bank) απέβησαν άκαρπες.

Το Ελληνικό τραπεζικό σύστημα δεν επηρεάστηκε σε μεγάλο βαθμό από την διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση, διότι δεν είχε επενδύσει σε τοξικά και άλλα υψηλού ρίσκου προϊόντα (τα οποία θεωρείται από πολλούς ότι είναι υπεύθυνα για το ξεκίνημα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης και για την κατάρρευση πολλών τραπεζών), και επίσης, τα τελευταία χρόνια, δεν συμμετείχε σε κερδοσκοπικές δραστηριότητες. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της χώρας είχαν επικεντρωθεί κυρίως στην χρηματοδότηση της ελληνικής οικονομίας και των υποδομών της καθώς επίσης στην επέκταση τους σε πολλές χώρες της Νοτιανατολικής Ευρώπης.

Στο τέλος του 2010 οι ελληνικές τράπεζες είχαν δημιουργήσει ένα δίκτυο με περισσότερα από 3.496 τραπεζικά καταστήματα τα οποία απασχολούσαν περισσότερους από 50.000 εργαζόμενους και παρουσίασαν κέρδη προ φόρων συνολικού ύψους 790 εκατ. ευρώ. Το σύνολο του ενεργητικού τους έφθασε τα 90,4 δις ευρώ, ενώ οι καταθέσεις τους στο σύνολο τους ήταν 43,5 δις ευρώ και είχαν χορηγήσεις ύψους 61,3 δις (Περιστέρης, 2013 σελ.18).

Με τη συνέχιση της κρίσης και την ύφεση της Ελληνικής οικονομίας και κάτω από την ασφυκτική πίεση της Τρόικας το ελληνικό τραπεζικό σύστημα προχώρησε σε μία άνευ προηγουμένου αναδιάρθρωση με την εξαφάνιση και την απορρόφηση των περισσότερων τραπεζών από τις τέσσερις συστημικές τράπεζες που απέμειναν ύστερα από μια σειρά αξιολογήσεων που έγινε ως προς τη κεφαλαιακή τους

επάρκεια.¹ Συστημική τράπεζα είναι η τράπεζα η οποία αν συμβεί να καταρρεύσει, τότε θα υπάρξουν συνέπειες και στις άλλες τράπεζες ή και στο κράτος. Το «κούρεμα» των ελληνικών ομολόγων αποτέλεσε την αφορμή, αφού οι κεφαλαιακές ανάγκες που προέκυψαν έκαναν επιτακτική την ανάγκη συνεργασιών.

Οι συστημικές τράπεζες που παρέμειναν ήταν οι Εθνική, η Πειραιώς, η Alpha Bank και η Eurobank), ενώ παρέμεινε και ως μόνη ανεξάρτητη η Attica Bank μαζί με κάποιες συνεταιριστικές τοπικής εμβέλειας.²

Οι συστημικές αυτές τράπεζες χρειάζονταν χρήματα τα οποία έπρεπε να βρουν είτε με ανακεφαλαιοποίηση τους είτε με την είσοδο τους στο Ταμείο Χρηματοπιστωτικού κινδύνου για να τους δώσει εκείνο τα χρήματα ώστε να μπορέσουν να αυξηθούν τα ίδια κεφάλαια τους. Οι τράπεζες που δεν κατόρθωσαν να περάσουν τα τεστ αξιολόγησης έσπασαν σε μια “καλή” τράπεζα που απορροφήθηκε από κάποια συστημική και σε μια “κακή” τράπεζα της οποίας το χρηματοδοτικό κενό κάλυψε το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ). Θα δούμε κάποια παραδείγματα στο κεφάλαιο περί συγχωνεύσεων τραπεζών.

Δεν είναι λίγοι όσοι σήμερα πιστεύουν ότι μετά από τρεις ανακεφαλαιοποιήσεις των τραπεζών θα χρειασθεί να γίνουν γρήγορα και άλλες συγχωνεύσεις μεταξύ των συστημικών τραπεζών έτσι ώστε να επαληθευθεί 20 χρόνια μετά ο Γιάννης Κωστόπουλος, μεγαλομέτοχος της Alpha Bank που έλεγε ότι «Στην Ελλάδα χωρούν μόλις 2,5 τράπεζες» (Μαριόλης, 2013).

Όπως αναφέρει ο οίκος αξιολόγησης Fitch Ratings (2016), «...οι τέσσερις συστημικές τράπεζες ανακεφαλαιοποιήθηκαν το 4^ο τρίμηνο του 2015 και αυτή η ανακεφαλαιοποίηση τους επέτρεψε να βελτιώσουν την κάλυψη των αποθεματικών για τα προβληματικά δάνεια και να ενισχύσουν την κεφαλαιοποίησή τους. Στην αντίθετη περίπτωση είναι βέβαιο ότι θα χρεοκοπούσαν όλες ». Την ίδια στιγμή, η ρευστότητα τους έχει βελτιωθεί λόγω των κεφαλαιακών ελέγχων, της βελτιωμένης αντίληψης όσον αφορά τον κίνδυνο εξόδου της Ελλάδας από την Ευρωζώνη και τα ρευστά περιουσιακά στοιχεία που έλαβαν με την ανακεφαλαιοποίησή». Εξακολουθεί όμως να υπάρχει ο φόβος ότι σε περίπτωση που αρθούν τώρα οι κεφαλαιακοί έλεγχοι, οι τέσσερις συστημικές τράπεζες θα χρεοκοπήσουν και για το

---

¹ η πρώτη αξιολόγηση για τη κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών (stress tests) έγινε στις αρχές του 2014

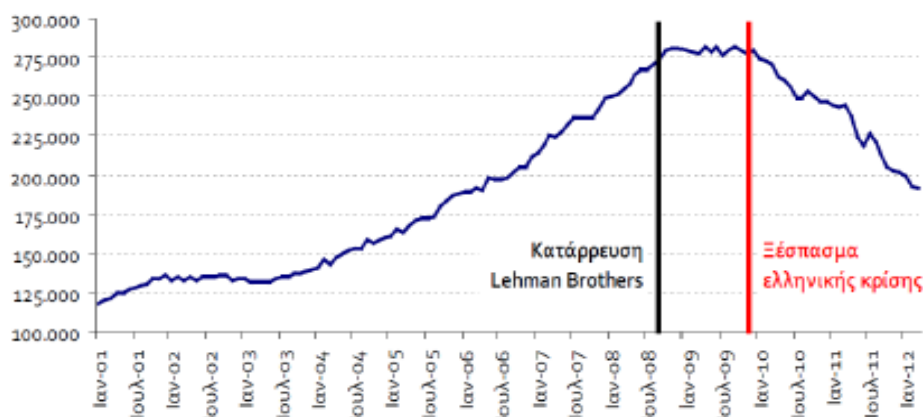
² (Λεωτσάκος, 2012)

λόγο αυτό ο οίκος τις αξιολογεί με τους δείκτες βιωσιμότητας (Viability Ratings – VRs) για τις τέσσερις τράπεζες στο ‘f’ κάτι που σημαίνει ότι υπάρχει ακόμη ο φόβος, αν αρθούν οι κεφαλαιακοί έλεγχοι οι συστημικές τράπεζες θα μπορούσαν να καταρρεύσουν.

2.3 Η ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ

Η οικονομική κρίση που συνεχίζεται σε συνδυασμό με το περιορισμό των χρηματοοικονομικών συναλλαγών που διενεργούνται αναμένεται να οδηγήσουν σε περαιτέρω συρρίκνωση τα υπάρχοντα σήμερα τραπεζικά δίκτυα.

Είναι εντυπωσιακό το γεγονός ότι τα πρώτα χρόνια της παγκόσμιας κρίσης οι εισροές καταθέσεων των ελληνικών τραπεζών παρουσίασαν μεγάλη αύξηση, πράγμα που υποδηλώνει την εμπιστοσύνη των καταθετών και επενδυτών στην σταθερότητα και την υγεία του τραπεζικού συστήματος της Ελλάδος.

Σχήμα 2.1 η εξέλιξη των καταθέσεων στα Ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα τη περίοδο 2001-2012

Πηγή: Eurobank Research Οικονομία & Αγορές

Στο σχήμα που ακολουθεί φαίνεται η φθίνουσα πορεία του τραπεζικού κλάδου μέσα στη τελευταία δετία και οι επιπτώσεις που προκλήθηκαν ήδη από την έναρξη της τραπεζικής κρίσης.

Σχήμα 2.2 η διάρθρωση του τραπεζικού δικτύου τη τελευταία 10ετία (Καθημερινή 02.08.2016)

Πηγή : εφημερίδα “Καθημερινή” 02 Αυγούστου 2016

Από το 2006 μέχρι σήμερα ο αριθμός των τραπεζών που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα μειώθηκε δραματικά και από 24 τράπεζες το 2006 φθάσαμε σήμερα να υπάρχουν μόνο 4 συστημικές και μία μη συστημική. Ο αριθμός των τραπεζικών καταστημάτων ανερχόταν σε 3796 καταστήματα το 2009 ενώ σήμερα έχει μειωθεί στα 2399 (μείωση 36,8%). Όσον αφορά τους εργαζόμενους από περίπου 60800 που ήταν το 2008 υποχώρησαν το 2015 στους 43750, υπήρξε δηλαδή μείωση του αριθμού των εργαζομένων στις τράπεζες κατά 28%.³

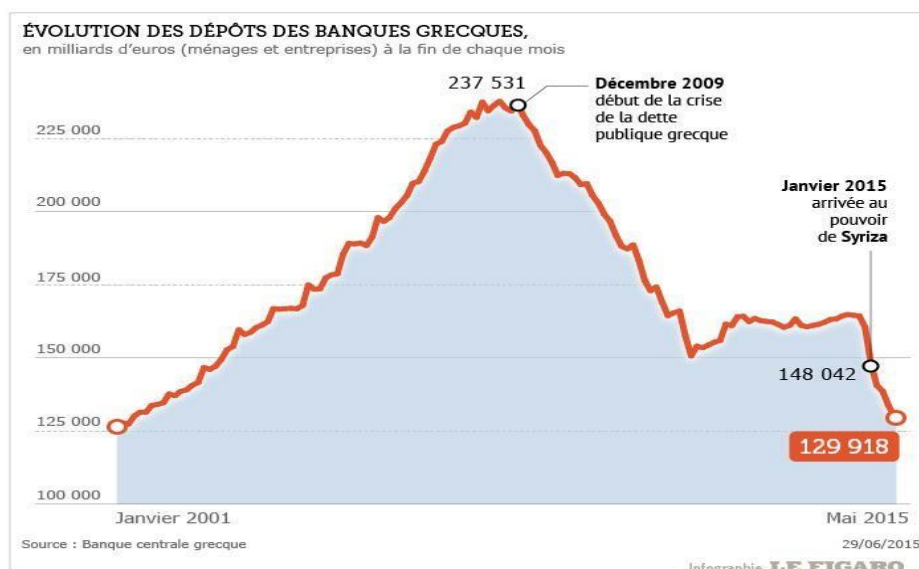
Φαίνεται πλέον ότι δεν αρκεί η συρρίκνωση που έγινε μέσα στη δεκαετία αλλά οι τράπεζες με τα μεγέθη που έχουν σήμερα και τη κατάσταση της οικονομίας που υπάρχει δε μπορούν να ανταπεξέλθουν και χρειάζεται να συνεχίσουν να μειώνουν τον αριθμό των καταστημάτων και το προσωπικό που απασχολείται σε αυτά ώστε να γίνουν πιο αποτελεσματικές και να παραμείνουν βιώσιμες. Με το ΑΕΠ να μειώνεται κατά 25% διαρκούς της κρίσης είναι προφανές ότι δραστηριότητες και δίκτυα που είχαν δημιουργηθεί στα χρόνια της ευμάρειας δεν μπορούν να διατηρηθούν άλλο σήμερα.

³ (εφημερίδα η Καθημερινή, 2016)

Όλες οι τράπεζες σήμερα προσπαθούν να μειώσουν το προσωπικό τους προσλαμβάνοντας λιγότερους εργαζόμενους από όσους αποχωρούν, ενώ παράλληλα κάποιες από αυτές ξεκίνησαν και τρέχουν ένα πρόγραμμα εθελουσίας εξόδου. Πράγματι, η ανάγκη για τη μείωση του προσωπικού φαίνεται και από τα μεγέθη του πίνακα. Παρατηρούμε ότι σήμερα ο μέσος αριθμός εργαζομένων ανά τραπεζικό κατάστημα είναι γύρω στα 18 άτομα όταν πριν τη κρίση με περισσότερο όγκο εργασιών, και διαθέτοντας προς πώληση μια μεγάλη γκάμα προϊόντων ο αριθμός αυτός ήταν γύρω στα 16 άτομα (εφημερίδα η Καθημερινή, 2016).

Για πολλούς οι πιέσεις στα εργασιακά, που προβλέπονται στα προαπαιτούμενα για τη λήψη της επόμενης δόσης, υπαγορεύονται ακριβώς από την ανάγκη των τραπεζών να μειώσουν τον αριθμό των εργαζομένων τους με το μικρότερο δυνατό κόστος.

2.4 ΟΙ ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

Σχήμα 2.3 η εξέλιξη των τραπεζικών καταθέσεων συνολικά (περίοδος 2001-2015)

πηγή :περιοδικό Le Figaro, 2015 (από τη Τράπεζα της Ελλάδος)

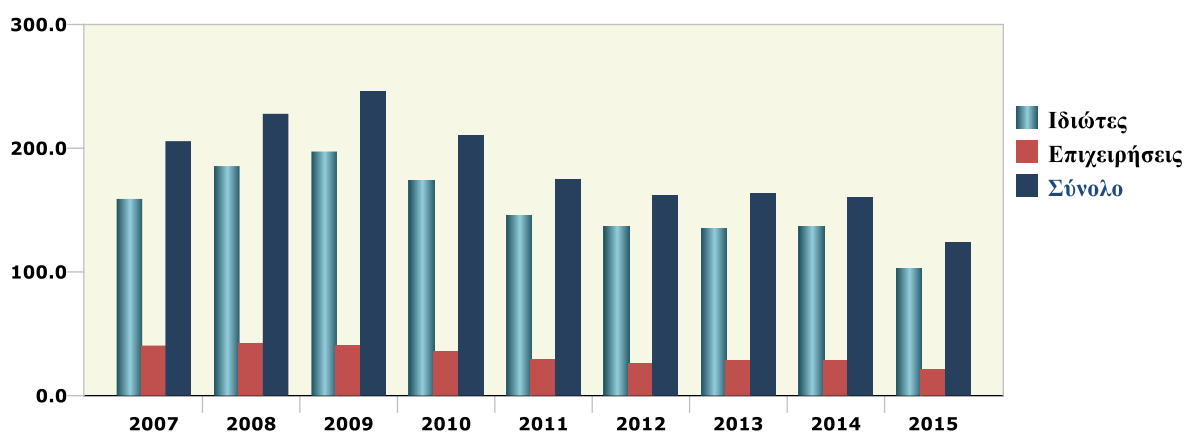
Το ανωτέρω γράφημα παρουσιάζει την εξέλιξη των καταθέσεων στα Ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα υπολογισμένη σε δισ. ευρώ από τον Ιανουάριο του 2001 μέχρι

τον Μάιο του 2015.⁴ Παρατηρούμε ότι για τα πρώτα 8 χρόνια οι καταθέσεις αυξάνονταν σταθερά έχοντας ένα ετήσιο σταθερό ρυθμό αύξησης της τάξης του 8,5%. Η "ελεύθερη πτώση" των καταθέσεων ξεκίνησε στις αρχές του 2010, μετά την αρχή της "κρίσης" του ελληνικού δημοσίου χρέους και έχει φθάσει τον Ιούνιο 2016, στο χαμηλότερο σημείο της 15ετίας, μόλις 122,74 δισ. ευρώ. Οι λόγοι της ραγδαίας μείωσης των καταθέσεων ήταν πολλοί και διάφοροι.⁵ Μια αιτία ήταν ο φόβος των καταθετών για το ενδεχόμενο χρεοκοπίας, μια άλλη η εξαγωγή των χρημάτων στο εξωτερικό για να διατηρηθεί η αξία τους και να χρησιμοποιηθούν αργότερα για επενδύσεις σε περίπτωση που γυρίσει η χώρα στη δραχμή. Δεν πρέπει να παραγνωρίζουμε όμως και τη κάλυψη, με τα χρήματα αυτά, καθημερινών αναγκών που δημιουργήθηκαν λόγω ακριβώς της ύφεσης (φόροι, δάνεια, βιοποριστικές ανάγκες λόγω ανεργίας). Πρόκειται για το "λίπος" που υπήρχε ακόμη στην Ελληνική οικονομία και σταδιακά "καίγεται". Είναι προτιμότερο να μη σκεπτόμαστε τις συνέπειες για την οικονομία όταν πλέον το λίπος αυτό καεί. Τα κάπιταλ κοντρόλς λειτουργούν στη περίπτωση αυτή σαν φράκτης στο κύμα φυγής κεφαλαίων.

Στο επόμενο σχήμα παρίσταται η εξέλιξη των καταθέσεων χρόνο με το χρόνο για το σύνολο των καταθέσεων και για τις επιμέρους καταθέσεις ιδιωτών και επιχειρήσεων.

Η εξέλιξη των καταθέσεων (σε δισ. ευρώ)

⁴ (Le Figaro, 2015)

⁵ (Μέλλιος και Παππά, 2015)

σε δισ.ευρώ	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ιδιώτες	158.4	185.1	196.8	173.5	145.4	136.1	135.0	136.1	102.2
Επιχειρήσεις	40.0	41.9	40.7	35.7	28.8	25.3	28.2	28.2	21.1
Σύνολο	208.2	227.2	245.5	209.6	174.2	161.5	163.2	160.3	123.4

Σχήμα 2.4 οι καταθέσεις για κάθε μια από τις επιμέρους κατηγορίες

Όπως παρατηρούμε στο γράφημα, από τις αρχές του 2010 και στις δύο κατηγορίες οι καταθέσεις έχουν μειωθεί αισθητά, κατά 50% περίπου στους ιδιώτες και σχεδόν 100% στις επιχειρήσεις, ανέρχονται δε συνολικά σήμερα στο 67% του ΑΕΠ από 96% του ΑΕΠ που έφθαναν το 2009.

Ο δείκτης LTD (Loans to Deposits) δανείων προς καταθέσεις είναι ένας πολυχρησιμοποιημένος δείκτης για την εκτίμηση της ρευστότητας μιας τράπεζας και υπολογίζεται ως ποσοστό διαιρώντας το σύνολο των δανείων της τράπεζας προς το σύνολο των καταθέσεων της. Αν ο δείκτης είναι πολύ υψηλός, αυτό σημαίνει ότι η τράπεζα μπορεί να μην έχει αρκετή ρευστότητα για να καλύψει όλες τις τυχόν απρόβλεπτες απαιτήσεις που μπορεί να παρουσιασθούν, και αντιστρόφως, αν ο δείκτης είναι πολύ χαμηλός, η τράπεζα χάνει την ευκαιρία να κερδίσει όσα θα μπορούσε πραγματικά να κερδίσει. Σε μια φυσιολογικά τακτοποιημένη οικονομία ο δείκτης αυτός βρίσκεται στη ζώνη 80-90% (Tailard, 2012).

Η αποταμίευση παρακολουθεί από κοντά την εξέλιξη της οικονομίας. Σε μια φάση ανάπτυξης και χαμηλών επιτοκίων υπάρχει δανεισμός από τον κόσμο για τη δημιουργία πλούτου. Οι άνθρωποι δανείζονται για να αποκτήσουν σπίτια και άλλα ακίνητα και να χρηματοδοτήσουν τη κατανάλωση τους. Στη συνέχεια ξεκινάνε πάλι να αποταμιεύουν προσπαθώντας να μειώσουν τον βαθμό μόχλευσης τους και ο δείκτης αρχίζει πάλι να μειώνεται. Για παράδειγμα, το 2008, ο δείκτης LTD για τις εμπορικές τράπεζες στις ΗΠΑ ήταν 100%, αλλά μετά από χρόνια χαμηλών επιτοκίων και μετά την παγκόσμια οικονομική κρίση, μειώθηκε στο 77% το 2015.

Η διατήρηση των περιορισμών κεφαλαίων από τη μια πλευρά ανακόπτει την απόσυρση κεφαλαίων διευκολύνοντας τις τράπεζες να λειτουργούν χωρίς το φόβο της εμφάνισης μαζικών ρευστοποιήσεων, αλλά από την άλλη, ψυχολογικά, δεν διευκολύνουν τον κόσμο να τις εμπιστευτεί πάλι και να επιστρέψουν μέρος των χρημάτων που κρατούν εκτός του εγχώριου τραπεζικού συστήματος. Χωρίς το χρήμα από τις καταθέσεις για να κινηθεί, η οικονομία παραμένει αναιμική και δεν προωθείται η ανάπτυξη.

Χρειάζονται να ληφθούν νέα μέτρα για τους περιορισμούς κεφαλαίων, ύστερα από την ανακεφαλαιοποίηση που έγινε και μετά τη 2^η φάση της αξιολόγησης, ώστε να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις εκείνες που θα διευκολύνουν τον επαναπατρισμό των κεφαλαίων δηλαδή κατά βάση να αυξηθεί η ρευστότητα και να αρχίσει να περνάει το χρήμα στη πραγματική οικονομία.

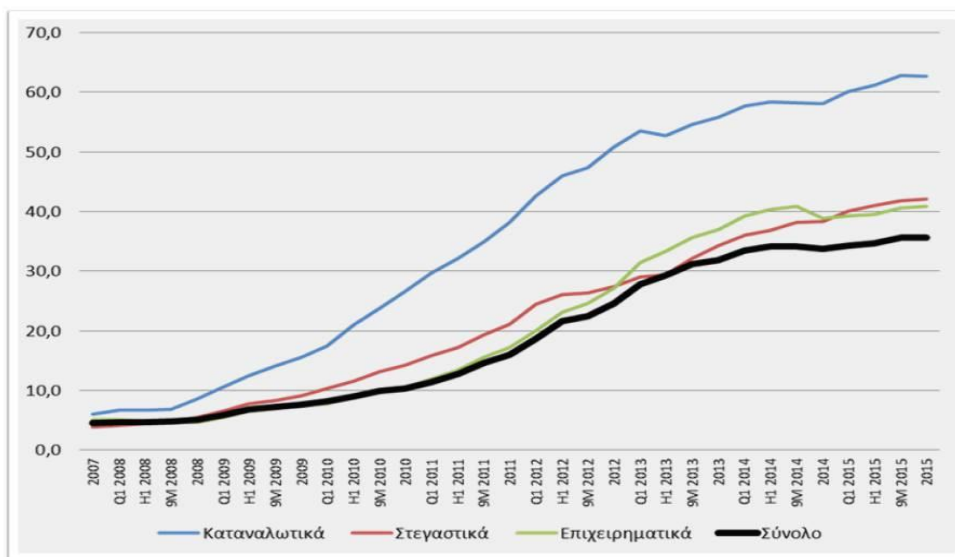
Παράλληλα, η αύξηση των καταθέσεων θα βοηθήσει τις τράπεζες να μειώσουν την εξάρτηση τους από τον ακριβό ΕΛΑ κάτι που σημαίνει ότι το κόστος χρηματοδότησης των τραπεζών θα μειωθεί κατά τουλάχιστον 60 μονάδες βάσης. Αυτό θα βελτιώσει τα επιτοκιακά περιθώρια και την κερδοφορία και εν τέλει θα στηρίξει την ισχύ του τραπεζικού συστήματος.

Σήμερα 6 μήνες περίπου μετά τη πρώτη σειρά μέτρων χαλάρωσης των περιορισμών κίνησης κεφαλαίων η βελτίωση που φάνηκε να υπάρχει είναι οριακή και η κατάσταση στο μέτωπο της ρευστότητας παραμένει άσχημη, με τις καταθέσεις να βρίσκονται πολύ κοντά στο χαμηλότερο επίπεδο των τελευταίων 15 ετών.

2.5 ΤΑ ΔΑΝΕΙΑ ΣΕ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΗ

Ένα έκδηλο χαρακτηριστικό της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα είναι η αύξηση του πιστωτικού κινδύνου των τραπεζικών χορηγήσεων. Ο πιστωτικός κίνδυνος είναι ο κίνδυνος απώλειας πιστώσεων λόγω ενδεχόμενης αδυναμίας ή απροθυμίας του αποδέκτη να εκπληρώσει τις συμβατικές του υποχρεώσεις με συνέπεια την απώλεια κεφαλαίων από τον πιστωτή.

Η σημαντική επιδείνωση της χρηματοοικονομικής κατάστασης των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών, κατά τη διάρκεια της κρίσης στην Ελλάδα, όπως ήταν αναμενόμενο, συνοδεύτηκε από σημαντική άνοδο του λόγου των δανείων σε καθυστέρηση προς το σύνολο των δανείων (βλέπε σχήμα 2.5)

Σχήμα 2.5 η εξέλιξη των μη εξυπηρετούμενων δανείων τη περίοδο 2007-2015 (πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος 29.02.2016)

Το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας ανακοίνωσε ότι την 31η Δεκεμβρίου 2015 το ύψος των πάσης φύσεως μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων των 4 συστημικών τραπεζών κατά την 31η Δεκεμβρίου 2015 άγγιξε τα 103 δισ. ευρώ και αν προστεθούν και τα 0,2 δισ. ευρώ της μη συστημικής Τράπεζας Αττικής τότε φθάνει το 50,5% του συνόλου των χορηγήσεων που για την ίδια περίοδο ανέρχεται σε 203,7 δισ. ευρώ. Από αυτά τα μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα το 70% Αυτό αντιστοιχεί επομένως σε ένα ποσοστό επί του συνόλου των χορηγήσεων 35,5 % που είναι τα «κόκκινα δάνεια». Το μέγεθος αυτό είναι το τρίτο υψηλότερο στην Ευρωζώνη με δεύτερο να είναι το αντίστοιχο μέγεθος στη Κύπρο όπου το % των μη εξυπηρετούμενων δανείων φθάνει το 40%.⁶

Ένα δάνειο χαρακτηρίζεται ως μη εξυπηρετούμενο (non performing loan ή NPL) ή «κόκκινο» όταν για τη καταβολή των τόκων έχει παρέλθει διάστημα άνω των ενενήντα ημερών. Στα στεγαστικά και επιχειρηματικά δάνεια, ωστόσο, ένα δάνειο για να θεωρηθεί μη εξυπηρετούμενο πρέπει να μην πληρώνεται για πάνω από 180 ημέρες.⁷

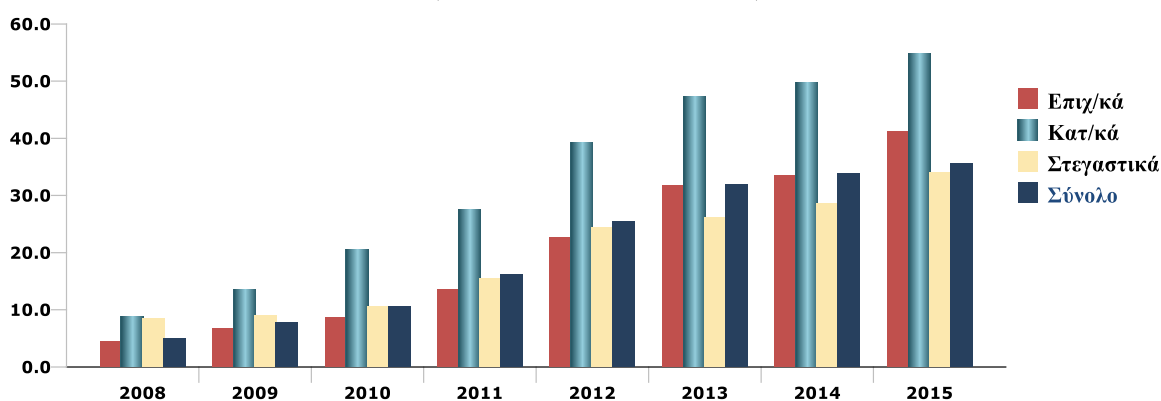
⁶ (Μητράκος, 2016)

⁷ (Χαραλάμπους, 2015)

Το συνολικό ύψος των δανείων που δεν εξυπηρετούνται, σύμφωνα με τους ορισμούς, ανέρχεται για τις χώρες- μέλη της Ευρωζώνης σε 900 δισ. ευρώ και από αυτά τα 103 δισ. ευρώ είναι μη εξυπηρετούμενα δάνεια από Ελληνικές τράπεζες. Βλέπουμε λοιπόν ότι τα Ελληνικά «κόκκινα δάνεια» αποτελούν το 11% των μη εξυπηρετούμενων δανείων της Ευρωζώνης, παρά το γεγονός ότι η εγχώρια οικονομία αποτελεί μόλις το 1,5% της οικονομίας της Ευρωζώνης και το μέγεθος των Ελληνικών τραπεζών είναι πολύ μικρό συγκριτικά με τα μεγέθη των άλλων τραπεζών της Ευρώπης (έκθεση ΤΤΕ, 2016).

Τα «κόκκινα δάνεια» έχουν εκτιναχθεί τη τελευταία περίοδο και η “έκρηξη” έγινε σε όλες τις κατηγορίες των δανείων (σύνολο, στεγαστικά, καταναλωτικά, επαγγελματικά) με διαφορετικούς βέβαια αυξητικούς ρυθμούς σε κάθε κατηγορία (βλέπε σχήμα 2.6)

Μη εξυπηρετούμενα δάνεια (% επί του συνόλου)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Επιχ/κά	4.4	6.7	8.7	13.5	22.6	31.8	33.5	41.1
Κατ/κά	8.7	13.4	20.5	27.5	39.1	47.3	49.6	54.8
Στεγαστικά	8.4	8.9	10.6	15.4	24.3	26.1	28.6	34.0
Σύνολο	5.0	7.7	10.5	16.1	25.4	31.9	33.8	35.5

Σχήμα 2.6 η εξέλιξη των διαφόρων κατηγοριών μη εξυπηρετούμενων δανείων για τη περίοδο 2008-2015

Σε όλες τις εκθέσεις του το ΔΝΤ επισημαίνει ότι το πρόβλημα των μη εξυπηρετούμενων δανείων είναι ένα από τα πιο βασικά προβλήματα στα θεμέλια των οικονομιών χωρών με υψηλό ποσοστό μη εξυπηρετούμενων δανείων, όπως είναι η Ελλάδα. Για την ΕΚΤ η μείωση του ποσοστού των μη εξυπηρετούμενων

δανείων τα οποία εμποδίζουν τη δυνατότητα πιστωτικής επέκτασης αποτελεί τη πρώτη προτεραιότητα για τη διετία 2016-17 (ΕΚΤ, 2016).

Η απόφαση της κάθε τράπεζας για το πότε θα διαγράψει ένα μη εξυπηρετούμενο δάνειο εναπόκειται ουσιαστικά στις δυνατότητες διαγραφών της κάθε τράπεζας, οι οποίες καθορίζονται και αναλόγως των εξασφαλίσεων που έχει για τα δάνειά της.

Οι διαγραφές Δ&Α συμβαίνουν κατά τη στιγμή που αποφασίζεται ότι το περιουσιακό στοιχείο δεν είναι πλέον ανακτήσιμο, ή η προσπάθεια ανάκτησης αυτού θεωρείται οικονομικά ασύμφορη ή το ποσό της ανάκτησης του στοιχείου θεωρείται μη σημαντικό.⁸

Συνήθως για τα καταναλωτικά δάνεια τίθεται το όριο των 360 ημερών, ενώ τα στεγαστικά δάνεια δεν μπορούν να διαγραφούν μέχρις ότου ολοκληρωθεί η δικαστική διαδικασία με τον πλειστηριασμό του ακινήτου κάτι που μέχρι σήμερα αποφεύγεται να γίνει. Τα επιχειρηματικά δάνεια δέχονται συνεχώς αναδιαρθρώσεις προκειμένου να μην καταλήξουν σε διαγραφή.

Πριν αποφασισθεί η διαγραφή του δανείου οι τράπεζες προβλέπεται από τη σύμβαση να το καταγγέλλουν με αποτέλεσμα να είναι πλέον απαιτητό το σύνολο του δανείου. Σήμερα τα μισά περίπου από τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια έχουν καταγγελθεί αλλά για το 60% από αυτά (το 23% περίπου των δανειακών υπολοίπων) η υπόθεση βρίσκεται ακόμη στο στάδιο των διαδικασιών.

Καθώς συνεχίζεται η ύφεση στην Ελληνική οικονομία το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων θα συνεχίσει να αυξάνεται και οι τράπεζες θα είναι αναγκασμένες να διαγράφουν πολλά από αυτά μέσω της αύξησης των προβλέψεων που σχηματίζουν για επισφάλειες. Η αύξηση των προβλέψεων σε εποχές λειτουργίας των τραπεζών σε αναιμικό οικονομικό περιβάλλον, χωρίς δηλαδή αρκετά κέρδη, δημιουργεί ζημιές στον ισολογισμό των τραπεζών και μείωση της επάρκειας των ιδίων κεφαλαίων τους.

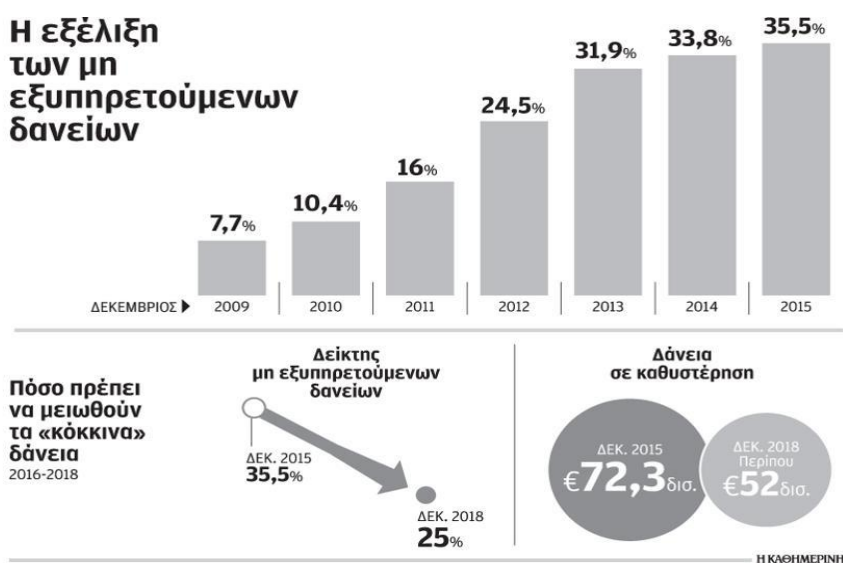
Οι προβλέψεις που γίνονται για τη κάλυψη των επισφαλειών δεν είναι αυθαίρετες. Συνήθως το ύψος των συσσωρευμένων προβλέψεων ακολουθεί πάντοτε την εξέλιξη του δείκτη των “καθαρών καθυστερήσεων” προς το σύνολο των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών. Ο δείκτης των «καθαρών καθυστερήσεων» είναι η διαφορά του λόγου των δανείων σε καθυστέρηση μείον

---

⁸ (Μαλλιάρα, 2011).

τις συσσωρευμένες προβλέψεις για τον πιστωτικό κίνδυνο προς το σύνολο των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών. Ενδεικτικά, για το 2015 οι 4 συστημικές τράπεζες σχημάτισαν προβλέψεις ύψους 12,5 δισ.ευρώ φθάνοντας σωρευτικά σε ένα δείκτη κάλυψης των επισφαλών δανείων τους της τάξης του 65%. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι ο δείκτης αυτός ήταν 16,8% το 2007 και είχε φθάσει το 2010 στο 47,8%. ακολουθεί πάντοτε την εξέλιξη του δείκτη των “καθαρών καθυστερήσεων” προς το σύνολο των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών.⁹

Τη μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων κατά 30% μέχρι το τέλος του 2018 θέτει ως κεντρικό στόχο η Τράπεζα της Ελλάδος. Αυτό σημαίνει ότι τα «κόκκινα δάνεια» θα πρέπει να μειωθούν κατά 30% σε αξία ήτοι από 35,5% σε 25 % του συνόλου των δανείων ή σε αξία κατά 20 δισ. ευρώ (βλέπε σχήμα).

Σχήμα 2.6 ο στόχος της μείωσης των «κόκκινων δανείων» στη τριετία 2016-2018

(πηγή: Καθημερινή)

Με τα σημερινά δεδομένα οι τράπεζες θα πρέπει να μειώνουν κατά περίπου 6,5 δισ. ευρώ ετησίως τον όγκο των «κόκκινων» δανείων. Αν και όλα τα σενάρια είναι δυνατά εφόσον ακόμη δεν γνωρίζουμε τις εξελίξεις στο τομέα της οικονομίας και

⁹ (Μαλλιάρα, 2016)

τον ρυθμό πιστωτικής επέκτασης το εγχείρημα αυτό δείχνει να κινείται στα όρια του εφικτού. Αντίθετα, το 2015 το ποσόν των κόκκινων δανείων έφθασε τα 12,5 δισ.ευρώ.¹⁰

Ακόμη πιο μακρινός στόχος είναι σε μια περίοδο 7ετίας η μείωση των «κόκκινων δανείων» να συνεχισθεί ώστε να φθάσει το 10% περίπου που είναι και ο μέσος όρος στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για να γίνει αυτό, τα μη εξυπηρετούμενα θα πρέπει να μειωθούν κατά περίπου 50 δισ. ευρώ από τα τρέχοντα επίπεδα. Ενδεικτικά να αναφέρουμε ότι σε μια φυσιολογική πορεία της οικονομία το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων δεν πρέπει να ξεπερνάει το 5%.

Σύμφωνα με τραπεζικές πηγές, η αντιμετώπιση των μη εξυπηρετούμενων δανείων αποτελεί ίσως τη μεγαλύτερη πρόκληση που θα πρέπει να αντιμετωπίσουν τα επόμενα χρόνια οι τράπεζες. Ωστόσο, καθοριστικό σημείο είναι οι σχετικές νομοθετικές πρωτοβουλίες της κυβέρνησης στο τομέα του πτωχευτικού δικαίου, η δυνατότητα πώλησης μη εξυπηρετούμενων δανείων σε εξειδικευμένες εταιρείες σε όρους οικονομικά συμφέροντες και όχι σε τιμές της τάξης του 10 σεντς το κάθε ευρώ δανείου και το πιο βασικό να διαφανεί ο πάτος του βαρελιού, κάτι που ακόμη δεν έχει γίνει.

Σύμφωνα με τους τραπεζικούς κύκλους το ύψος των προβληματικών δανείων βρίσκεται σήμερα κοντά στα 68-70 εκατ. ευρώ. Καθώς, σύμφωνα με εκτιμήσεις της ΤΤΕ, περίπου το 20% από τα 70δισ. ευρώ των «κόκκινων» δανείων δείχνει να αφορά «στρατηγικούς κακοπληρωτές», δηλαδή δανειολήπτες που ενώ είναι σε θέση να αποπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους δεν το κάνουν εκμεταλλευόμενοι την κρίση και το χαοτικό νομοθετικό σύστημα, η είσπραξη τους, που θεωρητικά μοιάζει να είναι πιο εύκολη, μπαίνει σε άμεση προτεραιότητα.¹¹ Από την άλλη πλευρά, όμως, δεν πρέπει να μας διαφεύγει ότι τα κόκκινα δάνεια είναι και μια εφεδρεία για τις τράπεζες, διότι στο μέλλον θα αποφέρουν έσοδα, είτε οι τράπεζες ακολουθήσουν μια αποτελεσματική πολιτική αναδιάρθρωσής τους με ρυθμίσεις που θα δώσουν την ευκαιρία στους δανειολήπτες να τα εξοφλήσουν σταδιακά, είτε προχωρώντας σε επιθετική διαχείριση, με κατασχέσεις και πλειστηριασμούς.

---

¹⁰ (Μαλλιάρια,2016)

¹¹ (Παπαδογιάννης Γ, 2016).

Πραγματικά, από το σύνολο των δανείων (230 δισ. ευρώ), τα 108 δισ. ευρώ, δηλαδή περίπου τα μισά, είναι δάνεια νοικοκυριών, και από αυτά το 70% είναι στεγαστικά δάνεια δηλαδή δάνεια με εγγύηση ακίνητα. Υπάρχει δηλαδή σχεδόν η σιγουριά ότι από αυτά τα 70 δισ. ευρώ ένα μεγάλο κομμάτι θα εισπραχθεί.

Αντίθετα, τα επιχειρηματικά δάνεια ξεπερνούν τα 115 δισ. ευρώ και στην πλειονότητά τους, είτε δεν έχουν εγγυήσεις είτε οι εγγυήσεις αυτές, σύμφωνα με αξιολογήσεις τραπεζικών στελεχών, ως τρέχουσες αξίες δεν αντιπροσωπεύουν ούτε το 25% της ονομαστικής τους αξίας. Το κομμάτι αυτό των δανείων, που συνήθως δόθηκαν με διαβλητές ή ακόμη και χωρίς καθόλου διαδικασίες, πρέπει να εκχωρηθεί σε πιο αποτελεσματικούς διαχειριστές ώστε να μη λειτουργεί ως βαρίδι στη πραγματική οικονομία καθώς κάποιες φορές αφορά και δυναμικές επιχειρήσεις που έχουν πραγματικές δυνατότητες.¹²

2.6 ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΠΟΥ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΣΗΜΕΡΑ

Με τη σημερινή κατάσταση της οικονομίας και το κλίμα αβεβαιότητας που έχει πλέον εδραιωθεί η κατάσταση για τις τράπεζες δε μπορεί να διορθωθεί χωρίς να συνυπάρξουν ταυτόχρονα οι ακόλουθες τρεις προϋποθέσεις : η επιστροφή των καταθέσεων, η αποτελεσματική διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, και η μείωση του κόστους λειτουργίας των τραπεζών.

Για την επιστροφή των καταθέσεων είναι απαραίτητη προϋπόθεση η άρση ή τουλάχιστον η πλήρης χαλάρωση των Capital Controls έτσι ώστε να μπορούν οι καταθέτες να έχουν πλήρη πρόσβαση στα κεφάλαια των λογαριασμών τους. Η πρακτική που ακολουθήθηκε στη Κύπρο κρίνεται εκ των αποτελεσμάτων επιτυχημένη εφόσον στη Κύπρο κατάφεραν να μην έχουν απώλεια καταθέσεων σε περίοδο κεφαλαιακών περιορισμών.¹³ Αυτή η πολιτική που εισήχθη με την ανακοίνωση της χαλάρωσης των κεφαλαιακών περιορισμών συνιστάται στη διαφοροποίηση μεταξύ του νέου και του παλαιού χρήματος. Το νέο χρήμα μπορεί να διακινείται κατά το δοκούν ενώ το παλαιό ακολουθεί το σύστημα των περιορισμένων διακινήσεων.

---

¹² (Παπαγεωργίου,2015)

¹³ (Ημερησία, 2016)

Υπάρχει όμως και ένας άλλος παράγοντας που δυσκολεύει τη προσπάθεια αυτή και είναι το καθεστώς των χαμηλών επιτοκίων που υπάρχει σήμερα σε όλο το τραπεζικό σύστημα και όχι μόνο στην Ελλάδα. Η παράμετρος αυτή δε μπορεί εύκολα ν' αλλάξει τόσο λόγω της ενιαίας θέσης με τις πρακτικές της ΕΚΤ όσο και διότι θα ανεβάσει το λειτουργικό κόστος των τραπεζών ή τα επιτόκια στις χορηγήσεις.

Σχετικά με τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, ο στόχος των τραπεζών πρέπει να είναι η προσφορά βιώσιμων λύσεων σε νοικοκυριά και επιχειρήσεις, προκειμένου τα προβληματικά δάνεια να μετατραπούν σε υγιή. Απαραίτητη προϋπόθεση όμως για να γίνει αυτό είναι η αξιολόγηση των «κόκκινων» δανείων καθώς και η δημιουργία των κατάλληλων κοινωνικά και οικονομικά αποδεκτών πλαισίων που αφορούν την αντιμετώπιση των μη εξυπηρετούμενων δανείων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

3.1 Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) διαχειρίζεται τις ισοτιμίες του ευρώ με τα άλλα διεθνή νομίσματα, τυπώνει χρήμα αν το κρίνει απαραίτητο, και θέτει το πλαίσιο αλλά και ταυτόχρονα υλοποιεί την οικονομική και νομισματική πολιτική της Ε.Ε. Κύριος στόχος της είναι να διατηρήσει τις οικονομίες των χωρών σταθερές, στηρίζοντας έτσι την οικονομική ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων εργασίας στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Πιο αναλυτικά η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα¹⁴:

- ✓ Καθορίζει τα επιτόκια στα οποία δανείζει τις εμπορικές τράπεζες των χωρών της ζώνης του ευρώ (στη συνέχεια Ευρωζώνη), ελέγχοντας έτσι την προσφορά χρήματος και τον πληθωρισμό.
- ✓ Διαχειρίζεται τα συναλλαγματικά διαθέσιμα της ευρωζώνης και αποφασίζει για την αγορά ή πώληση των νομισμάτων για να εξισορροπήσει τις συναλλαγματικές ισοτιμίες.
- ✓ Διασφαλίζει ότι οι χρηματοπιστωτικές αγορές και τα ιδρύματα και εποπτεύονται από τις εθνικές τράπεζες των χωρών, καθώς και τα συστήματα πληρωμών λειτουργούν καλά.
- ✓ Εξασφαλίζει την ασφάλεια και την ευρωστία του Ευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος
- ✓ Εγκρίνει την παραγωγή νέων τραπεζογραμματίων και κερμάτων ευρώ από τις χώρες της ευρωζώνης
- ✓ Παρακολουθεί τις τάσεις των τιμών και αξιολογεί τους κινδύνους που δημιουργούνται για τη σταθερότητα των τιμών.
- ✓ Ο Πρόεδρος της ΕΚΤ εκπροσωπεί την Τράπεζα σε υψηλού επιπέδου συναντήσεις με το Διευθυντήριο της ΕΕ και άλλες διεθνείς αποστολές.

---

¹⁴ (Scheller, 2006)

Εκτός από τον πρόεδρο και τον αντιπρόεδρο η ΕΚΤ έχει τα ακόλουθα 3 όργανα λήψης αποφάσεων

και η δομή και οι αρμοδιότητες κάθε οργάνου της ιεραρχίας είναι¹⁵

Το Διοικητικό Συμβούλιο που είναι το κύριο όργανο λήψης αποφάσεων. Αποτελείται από την Εκτελεστική Επιτροπή καθώς και από τους διοικητές των εθνικών κεντρικών τραπεζών από τις χώρες της ευρωζώνης.

Η Εκτελεστική Επιτροπή, η οποία χειρίζεται τα θέματα που προκύπτουν από τη καθημερινή λειτουργία της ΕΚΤ. Αποτελείται από τον Πρόεδρο της ΕΚΤ και τον Αντιπρόεδρο της ΕΚΤ και 4 άλλα μέλη που διορίζονται για μια θητεία διάρκειας 8 ετών από τους ηγέτες των χωρών της ευρωζώνης.

Το Γενικό Συμβούλιο που έχει περισσότερο συμβουλευτικό και συντονιστικό ρόλο. Αποτελείται από τον Πρόεδρο και τον Αντιπρόεδρο της ΕΚΤ και τους διοικητές των Κεντρικών Τραπεζών από όλες τις χώρες της ΕΕ.

3.2 Ο ΕΝΙΑΙΟΣ ΕΠΟΠΤΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ

Ο ενιαίος εποπτικός μηχανισμός (ΕΕΜ στη συνέχεια) είναι ένα νέο σύστημα χρηματοπιστωτικής εποπτείας που ασκεί η Ε.Ε. στις χώρες μέλη της, ώστε να επιτύχει τη μέγιστη δυνατή εναρμόνιση των τραπεζικών πρακτικών. Ξεκίνησε να εφαρμόζεται τον Νοέμβριο του 2014 και βασίσθηκε σε παρατηρήσεις και συμπεράσματα που προέκυψαν από τη πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση, και αναλύθηκαν σύμφωνα με κοινά αποδεκτές αρχές και πρότυπα. Καθορίζεται από το κανονισμό της ΕΚΤ /2014/17 Της 16^{ης} Απριλίου 2014 που θεσπίζει το πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ της ΕΚΤ, των ΕΑΑ και των εθνικών εντεταλμένων αρχών. Υπεύθυνη για την αποτελεσματική και αδιάλειπτη λειτουργία του ΕΕΜ είναι η ΕΚΤ.¹⁶

Ο ΕΕΜ αποτελείται από την ΕΚΤ και τις εθνικές αρμόδιες αρχές κάθε κράτους (ΕΑΑ στη συνέχεια). Για να υπάρχει συνεχώς ο έλεγχος οι τράπεζες ταξινομούνται ως σημαντικές και λιγότερο σημαντικές. Η ΕΚΤ εποπτεύει άμεσα τις σημαντικές

---

¹⁵ (Παπακωνσταντίνου, 2014)

¹⁶ (Μούσης, 2011)

τράπεζες, ενώ οι λιγότερο σημαντικές εποπτεύονται από τις ΕΑΑ. Οι τρεις κύριοι στόχοι του ΕΕΜ είναι (ΕΚΤ, 2014) :

- ✓ Η προστασία της ασφάλειας και της ευρωστίας του ευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος
- ✓ Η ενίσχυση της χρηματοπιστωτικής ολοκλήρωσης και σταθερότητας
- ✓ Η διασφάλιση του συνεχούς ελέγχου

Η ΕΚΤ συνεκτιμά τις πολιτικές καταστάσεις και μεριμνά για την ενότητα και την ακεραιότητα της ενιαίας αγοράς με γνώμονα όμως την ορθολογιστική και την ίση μεταχείριση των πιστωτικών ιδρυμάτων προς αποτροπή του κανονιστικού αρμπιτράζ.¹⁷

Ο ΕΕΜ (Single Supervisory Mechanism) μαζί με τον Ενιαίο Μηχανισμό Εξυγίανσης (Single Resolution Mechanism, SRM) αποτελούν τους δύο πυλώνες στους οποίους βασίζεται όλο το χρηματοπιστωτικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.¹⁸

Όλες οι χώρες της ζώνης του ευρώ συμμετέχουν αυτόματα στον ΕΕΜ. Οι άλλες χώρες της ΕΕ που δεν έχουν ακόμη το ευρώ ως επίσημο νόμισμά τους μπορούν να επιλέξουν αν θα συμμετέχουν ή όχι. Για να συμμετέχουν, η εθνική τους εποπτεύουσα αρχή θα πρέπει να ξεκινήσει μια στενή συνεργασία με την ΕΚΤ. Για τις χώρες της ΕΕ που δεν συμμετέχουν στο ΕΕΜ, η ΕΚΤ και οι εθνικές εποπτικές αρχές της κάθε χώρας θα καταρτίσουν ένα "μνημόνιο κατανόησης" του πώς θα συνεργάζονται με την ΕΚΤ σε ζητήματα εποπτείας.

Η πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση απέδειξε πόσο γρήγορα και αποφασιστικά τα προβλήματα στον χρηματοπιστωτικό τομέα μπορεί να εξαπλωθούν, ιδιαίτερα σε μια νομισματική ένωση με χαλαρούς ακόμη τους δεσμούς μεταξύ των μελών-κρατών, και πώς αυτά τα προβλήματα επηρεάζουν άμεσα τους ανθρώπους σε ολόκληρη τη ζώνη του ευρώ.

Ως ανεξάρτητο θεσμικό όργανο της ΕΕ, η ΕΚΤ επιβλέπει την εποπτεία των τραπεζών έχοντας μια ομοιόμορφη ευρωπαϊκή προοπτική με στόχο¹⁹:

- ✓ τη θέσπιση μιας κοινής προσέγγισης για την καθημερινή εποπτεία των χρηματοπιστωτικών πράξεων

---

¹⁷ (Μούσης, 2011, ενότητα 7.3.4)

¹⁸ (Μούσης, 2011, ενότητα 7.3.4)

¹⁹ (Shearman & Sterling LLP. 2014)

- ✓ τη λήψη εναρμονισμένων εποπτικών ενεργειών και, αν χρειασθεί, διορθωτικών μέτρων
- ✓ τη διασφάλιση της συνεπούς εφαρμογής των κανονιστικών και εποπτικών πολιτικών

Όλες αυτές οι ενέργειες βοηθάνε στην αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στον τομέα των ευρωπαϊκών τραπεζικών συναλλαγών.

Όπως αναφέρθηκε η ΕΚΤ, σε συνεργασία με τις εθνικές εποπτικές αρχές, είναι υπεύθυνη για την αποτελεσματική και συνεπή λειτουργία του ΕΕΜ. Η ΕΚΤ έχει επομένως την εξουσία να:

- ✓ Διεξάγει επιτόπιες επιθεωρήσεις και έρευνες των τραπεζικών ιδρυμάτων και να σχολιάζει τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τις επιθεωρήσεις αυτές.
- ✓ Να χορηγεί ή να ανακαλεί άδειες τραπεζικών ιδρυμάτων, αν αυτά δε συμμορφώνονται με τις οδηγίες.
- ✓ Να αξιολογεί και να δέχεται την απόκτηση ή τη διάθεση των ιδρυμάτων ειδικών συμμετοχών
- ✓ Να εξασφαλίζει τη συμμόρφωση με τους κανόνες προληπτικής εποπτείας της Ε.Ε
- ✓ Να θέτει υψηλότερα όρια κεφαλαιακών απαιτήσεων (buffers), προκειμένου να αντιμετωπιστούν τυχόν υπάρχοντες χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι.

Η ΕΚΤ επιβλέπει άμεσα τις 129 σημαντικές τράπεζες των χωρών που συμμετέχουν στον ΕΕΜ. Αυτές οι τράπεζες κατέχουν σχεδόν το 82% του συνόλου των περιουσιακών στοιχείων των τραπεζών στη ζώνη του ευρώ. Κάθε μία σημαντική τράπεζα από τις 129 έχει μια ειδική εποπτική ομάδα (Joint Supervisory Team, JST), η οποία συγκροτείται από προσωπικό της ΕΚΤ και των εποπτικών αρχών της κάθε χώρας.²⁰

---

²⁰ (εφημερίδα Καθημερινή, 2014)

3.3 Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

ΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ 2005-2014

Οι συνέπειες από τη σταδιακή απομάκρυνση της χρηματοπιστωτικής πολιτικής από τη κατεύθυνση της άμεσα παραγωγικής δραστηριότητας και η επιθυμία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων για κερδοσκοπία είναι σήμερα το πιο σημαντικό πρόβλημα που ταλαιπωρεί την Ευρωπαϊκή οικονομία. Σταδιακά από το 2005 η οικονομική δραστηριότητα αναπτύχθηκε ως μια παρασιτική δραστηριότητα πάνω στην πραγματική οικονομία γιατί οδηγεί, όλο και περισσότερο, τα κέρδη που δημιουργούνται από παραγωγικές δραστηριότητες να επενδύονται σε κερδοσκοπικές δραστηριότητες που δεν έχουν καμία σχέση με τη παραγωγή. Εύκολα φθάνει κάποιος στη διαπίστωση ότι υπάρχει ένα οξύμωρο σχήμα που χαρακτηρίζεται από το ότι οποιαδήποτε κέρδη δημιουργούνται από τη μείωση του κόστους παραγωγής στη πραγματική οικονομία (μείωση αριθμού εργαζομένων, μειώσεις μισθών) δεν πηγαίνουν σε παραγωγικές επενδύσεις και αντί να τονώσουν τη πραγματική οικονομία τη συρρικνώνουν. Η αύξηση των κερδών που προκύπτουν εξαφανίζεται αμέσως σε κερδοσκοπικές δραστηριότητες, που είναι η "μαύρη τρύπα" της πραγματικής εξοικονόμησης πόρων που θα βοηθήσουν την ανάπτυξη.²¹

Στο σημείο αυτό έφθασε η Ευρωπαϊκή οικονομία ακολουθώντας τη γερμανική επιθυμία να χρησιμοποιήσει τις χρηματοπιστωτικές αγορές για να "εξομαλύνει" τις οικονομικές πολιτικές των άλλων κρατών κάτι που εξηγεί σε μεγάλο βαθμό την απόλυτη αντίθεσή της Γερμανίας, στον έλεγχο των κεφαλαίων. Με τη συνθήκη του Μάαστριχτ (άρθρο 63) κατοχυρώθηκε η απόλυτη ελευθερία διακίνησης των κεφαλαίων εντός ή εκτός της ΕΕ. Εάν υπήρχε πρόβλεψη να υπάρχουν οι έλεγχοι κεφαλαίων που θα διασφάλιζαν μια πλήρη αποσύνδεση από τις χρηματοπιστωτικές αγορές έξω από την περιοχή της Ε.Ε, το σύστημα θα ήταν απολύτως βιώσιμο.²² Την ίδια στιγμή όμως που επιβάλλεται στην Ευρωζώνη μια περιοριστική πολιτική ανάπτυξης, στις τράπεζες των χωρών-μελών της ζώνης του ευρώ επιτρέπεται να επιδοθούν σε κερδοσκοπία. Καθώς οι αποδόσεις είναι

²¹ (European Commission, 2009).

²² (Kolassa, 2016)

υψηλότερες για τις επενδύσεις που πραγματοποιούνται εκτός της ζώνης του ευρώ, οι τράπεζες της Ευρωζώνης τοποθετήθηκαν σε αμφίβολης αξίας ή εξασφάλισης επενδύσεις σε κινητές αξίες. Έτσι, η κρίση των subprimes, η οποία αρχικά ξεκίνησε ως μια καθαρά αμερικανική κρίση, διογκώθηκε και έγινε γρήγορα μια μεγάλη οικονομική κρίση στην Ευρωζώνη. Αυτή η διαδικασία της μόλυνσης έχει επηρεάσει έντονα την Ευρωπαϊκή οικονομία καθώς οδήγησε στη μετάδοση της κρίσης, μέσω της δέσμευσης κεφαλαίων αναγκαίων για τη προστασία του τραπεζικού συστήματος, σε χώρες που είχαν ήδη έντονα διαρθρωτικά προβλήματα στις οικονομίες τους.²³ Σε αντίθεση λοιπόν με τις διακηρύξεις το ευρώ δε μπόρεσε να προστατεύσει αποτελεσματικά την οικονομία της Ευρώπης. Στην πραγματικότητα, φαίνεται τώρα ότι οι έλεγχοι των κεφαλαίων και η απαγόρευση ορισμένων συναλλαγών θα παρείχαν μια μορφή πιο αποτελεσματικής προστασίας τουλάχιστον για τις χώρες με έντονες οικονομικές ανισορροπίες.²⁴

Το 2010, λόγω του μεγέθους της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, το ΔΝΤ αναγνώρισε επιτέλους, ότι αυτοί οι έλεγχοι για τη διακίνηση βραχυχρόνιων κεφαλαίων, τα κεφάλαια αυτά αυτά που ονομάζονται "ζεστό χρήμα" (hot money) είναι απαραίτητοι και πρέπει να περιλαμβάνονται στην "εργαλειοθήκη" της κάθε κυβέρνησης. Η προσέγγιση αυτή αποτελεί θεαματική αλλαγή στην οικονομική θεώρηση που υπήρχε για περισσότερα από 20 χρόνια στο θέμα αυτό (Stiglitz, 2010).

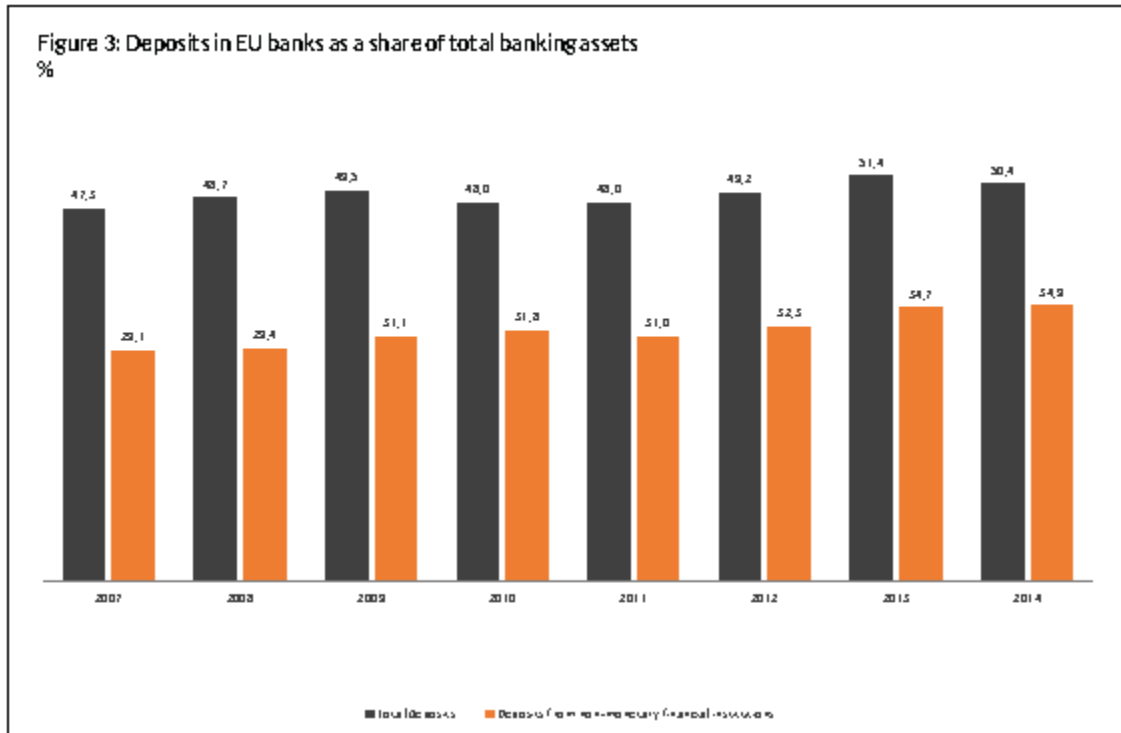
Η αλλαγή αυτή αμέσως λειτούργησε στην Ευρωπαϊκή οικονομική ζωή καθώς κατ'αφερε να σταθεροποιήσει τις καταθέσεις σε Ευρωπαϊκά πιστωτικά ιδρύματα ακόμη και τα χρόνια της βαθιάς οικονομικής κρίσης (βλέπε σχήμα 3.1)

---

²³ (Evans, 2013)

²⁴ (Pettinger, 2014)

Σχήμα 3.1 οι συνολικές καταθέσεις και οι μη χρηματοοικονομικές καταθέσεις ως % του ενεργητικού των τραπεζών (πηγή: *European Banking Federation*)

Από το σχήμα παρατηρούμε ότι οι ιδιωτικές καταθέσεις από το 31,1% του ενεργητικού των τραπεζών το 2009 έφθασαν το 34,9% το 2014

3.4 Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΣΗΜΕΡΑ

3.4.1 Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Αν και το πρώτο τρίμηνο του 2016 η επιχειρηματική δραστηριότητα στον ιδιωτικό τομέα σημείωσε μικρή ανάκαμψη ύστερα από μια μικρή επίσης πτώση τους 2

πρώτους μήνες της χρονιάς και, το γεγονός αυτό θεωρείται θετικό σημάδι για την οικονομία, οι μακροπρόθεσμες προοπτικές παραμένουν συννεφιασμένες. Τον Αύγουστο του 2016 ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στην Ευρωζώνη σημείωσε αύξηση κατά 3,5% φθάνοντας τις 60,2 μονάδες (Markit, 2016). Με τον δείκτη αυτό μετράμε την αποφασιστικότητα των επικεφαλής των επιχειρήσεων να επενδύσουν στην επιχείρησή τους και επομένως έχουμε μια πρώτη εικόνα του πόσο η ιδιωτική επιχειρηματικότητα, βασικό υποκείμενο της οικονομίας, μπορεί να εξελιχθεί. Όσο ο δείκτης αυτός παραμένει πάνω από 50, όριο ανάμεσα στην απογείωση και τη βύθιση της ανάπτυξης, υπάρχει ένδειξη μικρής ανάκαμψης που απέχει όμως πολύ από όσο αναμενόταν να γίνει μετά από τις βοήθειες που έδωσε η ΕΚΤ όταν ξεκίνησε πριν 14 μήνες το πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης με στόχο τη τόνωση της οικονομίας. Με βάση τα στοιχεία του 1^{ου} τριμήνου η Ευρωπαϊκή οικονομία αυξήθηκε κατά 0,3% στους ίδιους περίπου ρυθμούς με τα 2 τελευταία τρίμηνα του 2015. Χρειάζεται ένα άλμα στα μεγέθη για να μιλήσει κάποιος για ανάκαμψη. Προσπαθώντας να ερμηνεύσει κάποιος τους λόγους του χαμηλού ρυθμού ανάκαμψης στέκεται περισσότερο στη γνώμη του οικονομολόγου Chris Williamson, επικεφαλής οικονομολόγου της Markit, ο οποίος δήλωσε ότι “η υποτονική ανάπτυξη είναι το αποτέλεσμα της υποτονικής ζήτησης, η οποία συνοδεύεται από την πτώση των τιμών καθώς οι επιχειρήσεις ανταγωνίζονται να συγκρατήσουν τους πελάτες τους σε βάρος των περιθωρίων κέρδους τους”.

Στη συνέχεια με μια ακόμη παρέμβαση της η ΕΚΤ ενέκρινε ακόμη πιο δραστικά μέτρα ποσοτικής χαλάρωσης σε μια προσπάθεια να βγεί η οικονομία και πάλι στο προσκήνιο την ίδια στιγμή που οι προβλέψεις ανάπτυξης στην Ευρωζώνη για το 2016 και το 2017 μειώνονταν σε 1,4% και 1,7 %, από τη προηγούμενη πρόβλεψη που ήταν 1,7 % και 1,9 %, αντίστοιχα.²⁵

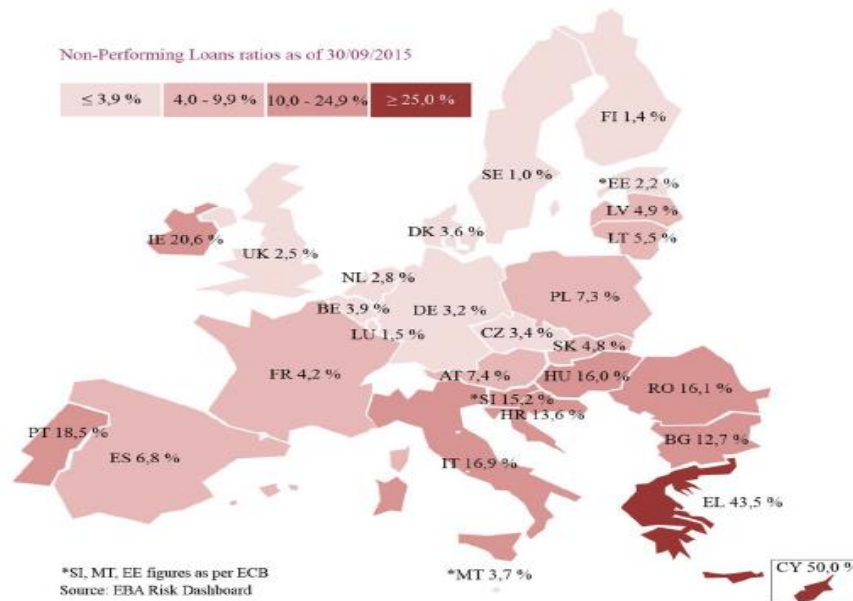
3.4.2 ΤΑ “ΚΟΚΚΙΝΑ ΔΑΝΕΙΑ” ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Στην Ε.Ε., το μέσο ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων (NPL) μειώνεται σταδιακά, από 6,4% τον Δεκέμβριο 2014 σε 5,9% στο τέλος του Δεκεμβρίου του 2015. Πέντε χώρες όμως τη περίοδο αυτή είδαν το % αυτό να αυξάνει. Οι χώρες αυτές είναι η Ελλάδα (+1,5%), Κύπρος (+0,4%), Ουγγαρία (+0,4%), Πορτογαλία

---

²⁵ (ιστοσελίδα Newsbeast, 2016)

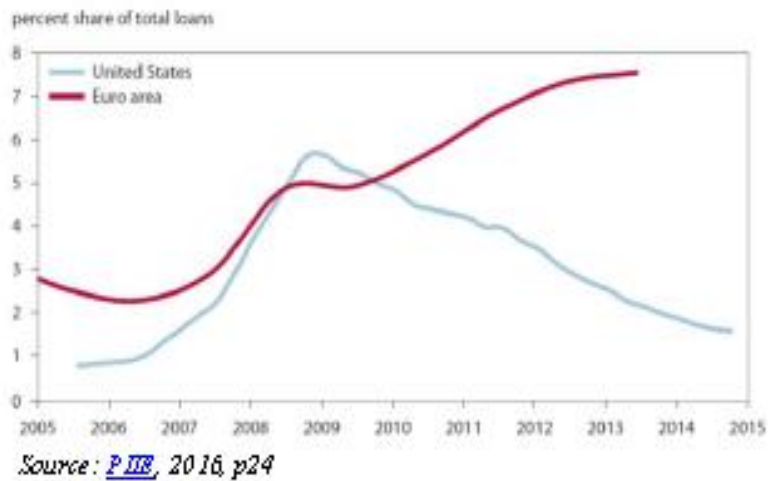
(+0,1%)< Ιταλία (+0,1%). Ανά χώρα τα ποσοστά των μη εξυπηρετούμενων δανείων στο σύνολο των δανείων φαίνεται στο σχήμα που ακολουθεί.

Σχήμα 3.2 το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων στις χώρες της Ευρώπης
Πηγή : B.Mesnard, A.Margerit, C.Power and M.Magnus

Ωστόσο, το επίπεδο αυτό παραμένει υψηλότερο από ό, τι σε άλλες μεγάλες ανεπτυγμένες χώρες. Ως σύγκριση, από τα στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας φαίνεται ότι το ποσοστό των NPL είναι μικρότερο από το 2% για τις Ηνωμένες Πολιτείες και την Ιαπωνία . Φαίνεται επίσης ότι διαφορές υπάρχουν και στην εξέλιξη της αναλογίας των NPLs μεταξύ Ευρώπης και ΗΠΑ.

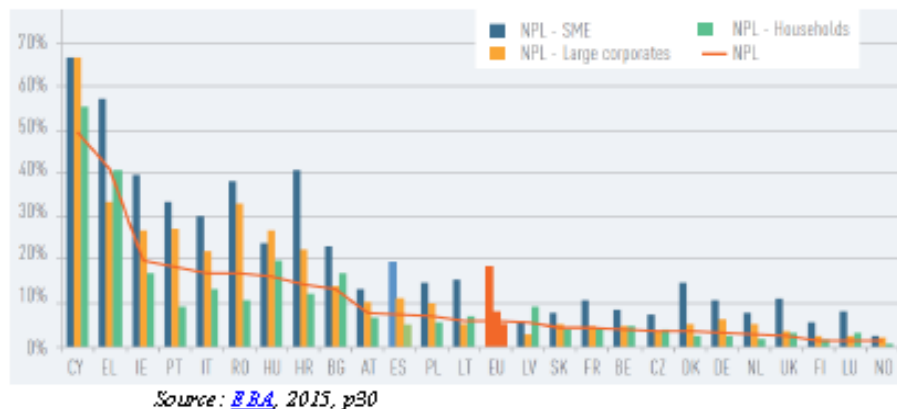
Figure 1: The evolution of NPL ratios in Europe and in the US

Σχήμα 3.3 η εξέλιξη του ποσοστού NPLs σε Ευρώπη και ΗΠΑ

Και στις δύο χώρες από το 2007 μέχρι το 2009 η αναλογία μεγάλωνε και στις δύο περιοχές μετά το 2009 στις ΗΠΑ ξεκίνησε να μειώνεται ενώ στην Ευρώπη είχε έντονα αυξητικούς ρυθμούς και εξακολουθεί μέχρι και σήμερα να μην μειώνεται.

Στην Ευρώπη, όπως είναι φυσικό οι αναλογίες των NPLs διαφέρουν από χώρα σε χώρα αλλά διαφέρουν επίσης και ανάλογα με τη κατηγορία του δανειολήπτη (βλέπε σχήμα 3.3)

Σχήμα 3.4 η αναλογία NPLs ανάλογα με τη χώρα και τη κατηγορία δανειολήπτη (πηγή: EBA, 2015)

Η υψηλή αναλογία NPLs μειώνει την κερδοφορία των τραπεζών και δεσμεύει τα κεφάλαια τους, αυξάνει το κόστος χρηματοδότησης επηρεάζοντας αρνητικά την παροχή πιστώσεων και τελικά φρενάροντας την ανάπτυξη

Πιο συγκεκριμένα, η παρουσία των NPLs στους ισολογισμούς των τραπεζών επηρεάζει τις αποφάσεις χορήγησης δανείων στη πραγματική οικονομία μέσα από τρεις άξονες :

- ✓ **Μειωμένη κερδοφορία:** τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια συνεπάγονται υψηλότερες ανάγκες κεφαλαίων, που για να προσελκυσθούν έχουν κόστος που αφαιρείται από τα λειτουργικά έσοδα. Τα κέρδη μειώνονται περαιτέρω από την αυξημένη ποσότητα των ανθρώπινων πόρων που απαιτούνται για τη παρακολούθηση και τη διαχείριση των NPLs.
- ✓ **Υψηλότερες κεφαλαιακές απαιτήσεις:** τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια είναι επισφαλή περιουσιακά στοιχεία που παρουσιάζουν μεγαλύτερο κίνδυνο από τα εξυπηρετούμενα δάνεια άρα για λόγους χρηματοπιστωτικής σταθερότητας χρειάζεται να δεσμευθούν περισσότερα ίδια κεφάλαια καλής ποιότητας, σχεδόν δηλαδή ρευστό τα οποία σε άλλη περίπτωση θα μπορούσαν να χορηγηθούν ως δάνεια. Σε Ευρωπαϊκό επίπεδο φαίνεται ότι τα NPLs δεσμεύουν τραπεζικά κεφάλαια 42 δις € τα οποία θα μπορούσαν να απελευθερώσουν δάνεια σχεδόν το 5% του συνολικού ΑΕΠ.
- ✓ **Υψηλότερο κόστος χρηματοδότησης:** Οι επενδυτές και οι άλλες τράπεζες είναι λιγότερο πρόθυμες να δανείσουν σε τράπεζες με υψηλά επίπεδα μη εξυπηρετούμενων δανείων, και αυτό οδηγεί σε υψηλότερο κόστος χρηματοδότησης για τις τράπεζες αυτές και αρνητικό αντίκτυπο στην ικανότητα τους να παράγουν κέρδη.

Όλα αυτά τα αποτελέσματα αλληλοενισχύονται για να οδηγήσουν τελικά σε μείωση της παρεχόμενης ρευστότητας, μείωση του ΑΕΠ και αύξηση της ανεργίας.

3.4.3 Η ΦΕΡΕΓΓΥΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Λόγω των νέων κανονισμών που εφαρμόστηκαν μετά την έναρξη της οικονομικής κρίσης, και τις αποφάσεις που ελήφθησαν στη Βασιλεία III να δείχνουν ως μόνο τρόπο διασφάλισης της φερεγγυότητας των τραπεζών τις αυξημένες δεσμεύσεις για την ύπαρξη ικανής ρευστότητας, οι τράπεζες της ΕΕ έχουν ενισχύσει την κεφαλαιακή τους βάση με αύξηση της αναλογίας των ιδίων κεφαλαίων προς το σύνολο του ενεργητικού με στάθμιση κινδύνου (RWA). Ο δείκτης αυτός, που ορίζεται ως ο δείκτης Tier 1, αυξήθηκε τη περίοδο 2007-2014 κατά 20 ποσοστιαίες μονάδες από 8,3% σε 8,5% αν και υποχώρησε σε αρκετές από τις μεγάλες οικονομίες της Ε.Ε. όπως η Γερμανία (από 15,2% σε 14,5%), η Γαλλία (από 13,2% σε 12,8%) και η Ισπανία (από 11,8% σε 11,6%).

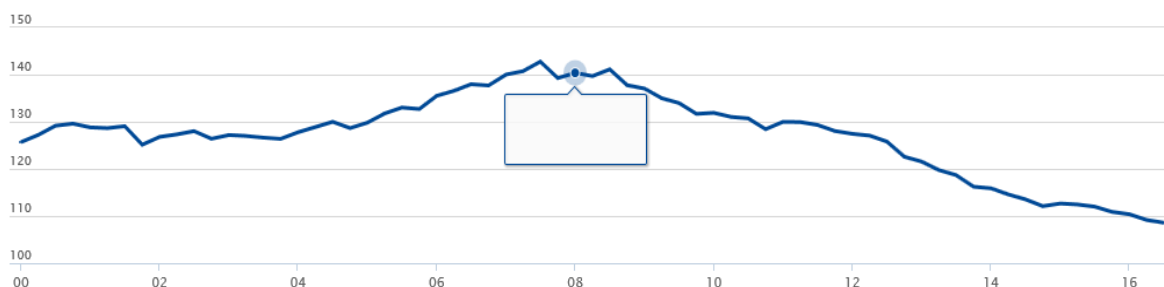
3.4.4 ΟΙ ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

Μεταξύ 2007 και 2014, το κομμάτι του ενεργητικού που καλύπτεται από κάθε είδους καταθέσεις αυξήθηκε σημαντικά από 47,3% σε 50,4%, αντικατοπτρίζοντας τη τάση των τραπεζών να επιδιώκουν τη μεγαλύτερη εξάρτηση από τις καταθέσεις ως πηγή χρηματοδότησης. Την ίδια στιγμή, το μερίδιο των καταθέσεων των μη χρηματοπιστωτικών ομίλων ως προς το σύνολο του ενεργητικού είχε μικρή αύξηση σε σχέση με το 2013 από 34,7% το 2013 σε 34,9% το 2014.

Τα στοιχεία αυτά όμως κρύβουν την πολύ ετερογενή κατανομή των καταθέσεων σε όλο τον τραπεζικό τομέα της ΕΕ. Στο τέλος του 2014, τα χαμηλότερα ποσοστά καταγράφηκαν στη Δανία (28,1%), Φινλανδία (32,2%), Ιρλανδία (32,4%) και η Σουηδία (32,4%) κάτι που φαίνεται ότι ερμηνεύεται από τη πολύ ανεπτυγμένη αγορά εγγυημένων ομολόγων στη Σκανδιναβία. Στην αντίθετη όχθη στη Σλοβακία το ποσοστό του τραπεζικού τομέα που χρηματοδοτήθηκε από καταθέσεις ήταν 72,3% στη Σλοβακία, 69,1% στη Σλοβενία, 68,8% στην Εσθονία, 67,3% στην Ισπανία, και 66,7% στη Βουλγαρία. Το μερίδιο των καταθέσεων των μη τραπεζικών ιδρυμάτων ήταν επίσης υψηλότερο στη Σλοβακία (67,8%) και το χαμηλότερο στην Δανία (16,2%).

Η κατανομή ανά χώρα δείχνει μια απόκλιση μεταξύ των διαφόρων χωρών. Ισχυρή ανάπτυξη στην καταθετική βάση καταγράφηκε στη Μάλτα (35,3%), τη Λιθουανία (17,8%), την Εσθονία (10,1%) και την Ολλανδία (10,0%). Ταυτόχρονα, σημαντικές εκροές καταθέσεων πραγματοποιήθηκαν στην Ιρλανδία (-9,4%), την Ελλάδα (-8,6%), την Πορτογαλία (-7,6%), και τη Σλοβενία (-6,6%) .

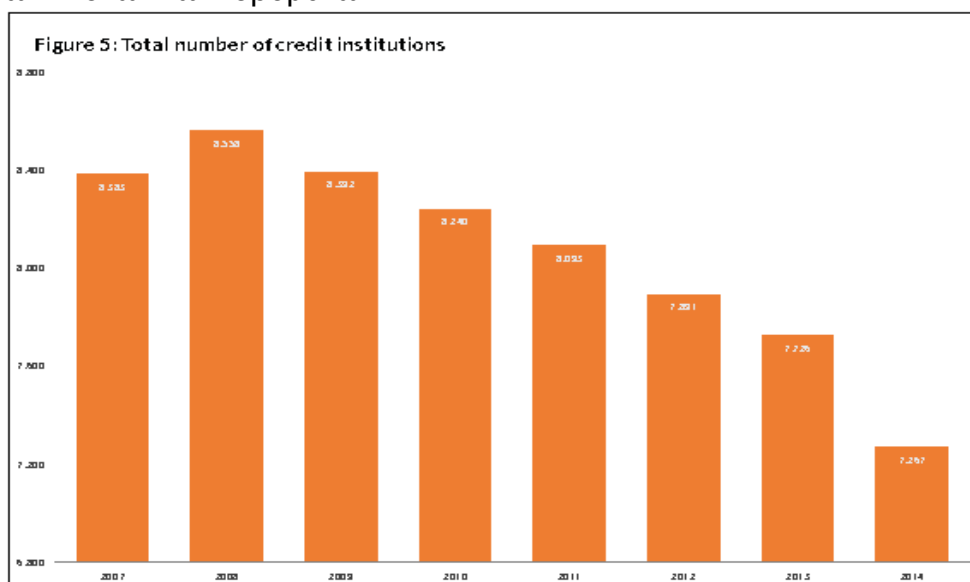
Όπως φαίνεται και από το διάγραμμα ο λόγος των δανείων προς τις καταθέσεις έχει συνεχή πτώση, μετά τη κορύφωση του το 2009, με αποτέλεσμα να είναι το 2015 ίσος προς 1,09 που είναι το ιστορικό χαμηλό 20ετίας. Να σημειωθεί ότι υπάρχουν τράπεζες, ακόμη και σε χώρες με δείκτη μικρότερο του 1,0 όπου ο δείκτης πλησιάζει το 2,0 (Danske, SHB, Swebank, DnB, και Nordea) (ECB-Banking structure report, October 2015)

Σχήμα 3.5 Η εξέλιξη του δείκτη δάνεια προς καταθέσεις μέσα στη 20ετία (πηγή: Euro area statistics)

3.4.5 ΟΙ ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΚΑΙ ΤΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΤΟΥΣ

Η ανάγκη για τον εξορθολογισμό του αριθμού των πιστωτικών ιδρυμάτων και, τη μείωση του αριθμού των υπαλλήλων για να μειωθεί το λειτουργικό κόστος, σε καθένα από αυτά συνεχίστηκε όλα τα τελευταία χρόνια με αποτέλεσμα στο τέλος του 2014 ο αριθμός των πιστωτικών ιδρυμάτων στην Ε.Ε. να ανέρχεται σε 7264 τραπεζικούς ομίλους, 148 λιγότερους από το 2013, στους οποίους εργάζονται 2,889,320 υπάλληλοι. Αντίστοιχα στην Ευρωζώνη τα μεγέθη ήταν 5614 πιστωτικά ιδρύματα και Από το 2002 μέχρι σήμερα τα πιστωτικά ιδρύματα μειώθηκαν κατά 2.177 ιδρύματα ενώ είναι χαρακτηριστικό σε καμία χώρα δεν είχαμε αύξηση του αριθμού των πιστωτικών ιδρυμάτων.

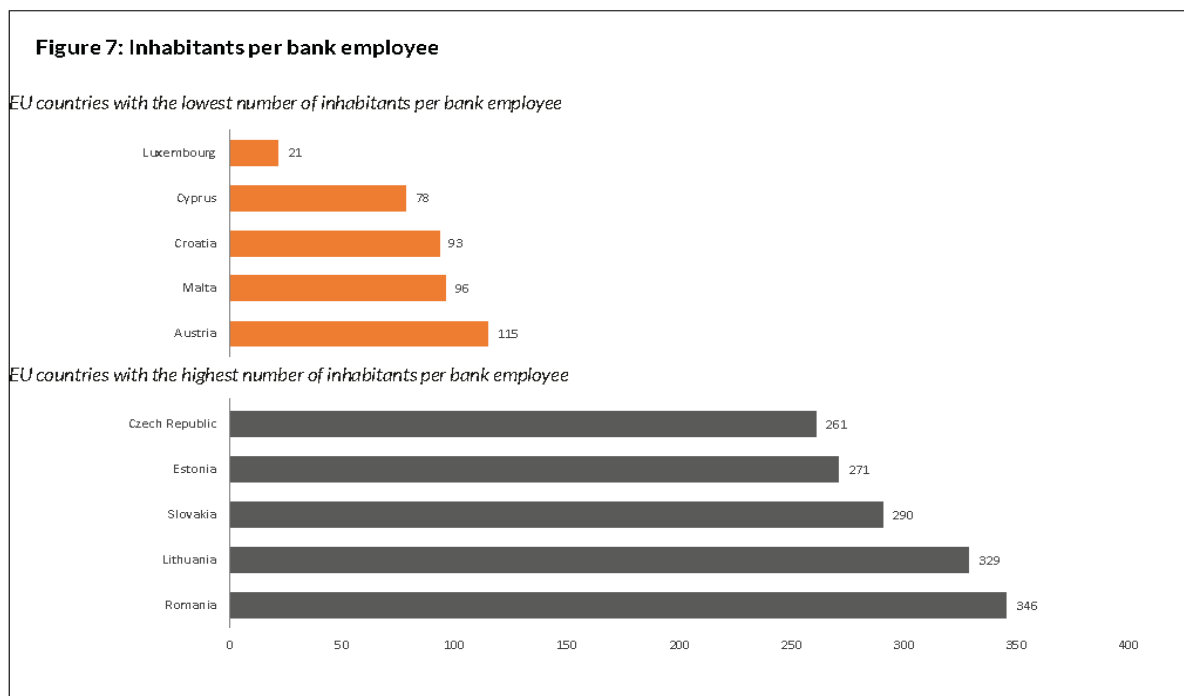

Σχήμα 3.5 η μεταβολή του αριθμού των πιστωτικών ιδρυμάτων τη περίοδο 2007-2014 (πηγή: European Banking Federation)

Μόνο στην Εσθονία (6 ιδρύματα), το Ηνωμένο Βασίλειο (+3 ιδρύματα), Λουξεμβούργο και Σλοβενία (+1 μονάδα) είναι ο αριθμός των πιστωτικών ιδρυμάτων υψηλότερος από πέρυσι.

Όπως αναφέρθηκε ο αριθμός του προσωπικού που απασχολείται στον τραπεζικό τομέα έχει συνεχώς μειώνεται από το 2009 και συνέχισε να μειώνεται το 2014. Το τέλος του 2014, οι τράπεζες απασχολούσαν 2.889.320 άτομα, ήτοι 73.965 ή 2,5% λιγότερα από ό, τι το 2013. Δεν αποτελεί έκπληξη, ότι οι πέντε μεγαλύτερες οικονομίες της Ε.Ε είναι οι πέντε πρώτες χώρες με το μεγαλύτερο αριθμό των

εργαζομένων στον τραπεζικό τομέα. Ο μέσος αριθμός των κατοίκων ανά τραπεζικό εργαζόμενο στην ΕΕ αυξήθηκε κατά 2,6%, από 171 το 2013 σε 175,4 το 2014. Η αναλογία αυτή αυξήθηκε πιο έντονα στην Ελλάδα (+ 11,6%), και την Ισπανία (+ 6,6%), ενώ σημαντικά μειώθηκε στη Λιθουανία (-7,2%) και τη Μάλτα (-4,3%). Από το σχήμα που ακολουθεί φαίνεται ότι ο αριθμός των ατόμων που εξυπηρετούνται ανά υπάλληλο στο τέλος του 2014, κυμαίνεται από περίπου 21 στο Λουξεμβούργο σε σχεδόν 346 άτομα στη Ρουμανία, μια διαφορά πάνω από 16 φορές.

Σχήμα 3.6 αριθμός κατοίκων ανά εργαζόμενο σε τράπεζα (πηγή: European Banking Federation)

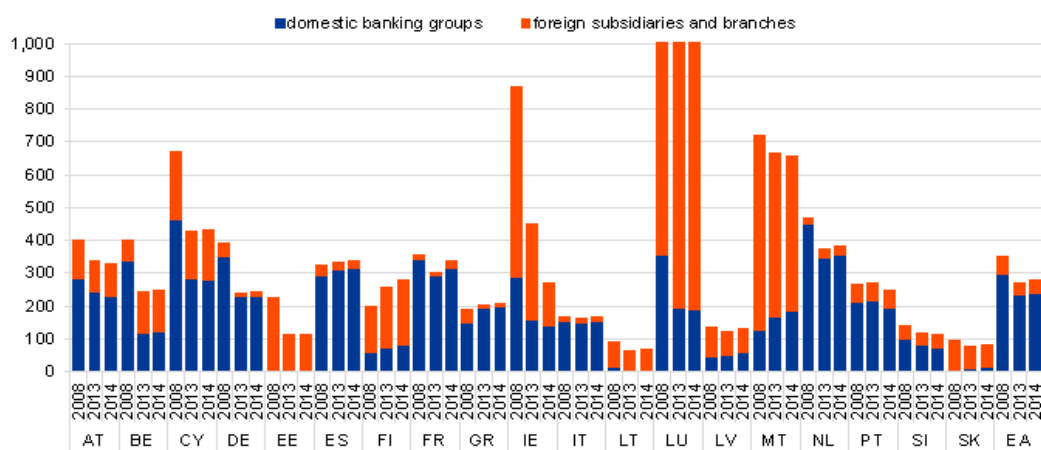
3.5 Η ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΗΣ Ε.Ε.

ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ο αριθμός των πιστωτικών ιδρυμάτων στην Ευρωζώνη, τη περίοδο 2008-2014 μειώθηκε κατά 1160 ιδρύματα από 6774 το 2008 σε 5614 το 2014 (μείωση 17,1 %). Στην Ελλάδα από τις 46 τράπεζες που υπήρχαν το 2008 οδηγηθήκαμε στις 4 συστημικές, την Attica Bank, την HSBC, που είναι η μόνη ξένη τράπεζα με φυσική παρουσία στη χώρα, στον τομέα της λιανικής— και τις 10 συνεταιριστικές.

Το σύνολο των στοιχείων του ενεργητικού για τον τραπεζικό κλάδο στη ζώνη του ευρώ, συμπεριλαμβανομένων των ξένων θυγατρικών και υποκαταστημάτων, διαμορφώθηκε σε € 28.100 δις ευρώ σε ενοποιημένη βάση στο τέλος του 2014, που δείχνει μια μείωση κατά 15,7% σε σύγκριση με το 2008 και 4,8% σε σύγκριση με το 2012. Οι μεγαλύτερες μειώσεις της αξίας του ενεργητικού από το 2008 καταγράφηκαν στην Ιρλανδία, την Εσθονία και τη Κύπρο, που ανέρχονται αντίστοιχα σε 69%, 40,7% και 39,8% . Στην αντίθετη πλευρά στη Φινλανδία και τη Μάλτα σημειώθηκε αύξηση της συνολικής αξίας των τραπεζικών περιουσιακών στοιχείων του 48,5% και 17,6% αντίστοιχα. Στην Ελλάδα το σύνολο των στοιχείων του ενεργητικού ήταν 414 εκατ. ευρώ το 2008 και μειώθηκε σε 389 εκατ. ευρώ το 2014, ήτοι μια μείωση 9,4% μικρότερη του μέσου όρου των χωρών της Ευρωζώνης .

Ο βαθμός συγκέντρωσης των ελληνικών τραπεζών συνέχισε και το 2014 να αυξάνεται και είναι με διαφορά ο υψηλότερος απ' όλες τις χώρες της ΕΕ. Συγκεκριμένα, στις πέντε μεγαλύτερες ελληνικές τράπεζες αντιστοιχούσε πέρυσι το 95,2% του συνολικού ενεργητικού. Στη δεύτερη θέση έρχεται η Εσθονία με 88,6% και στην τρίτη η Λιθουανία με 86,8%. Το χαμηλότερο ποσοστό έχουν η Γερμανία (32,1%) και το Λουξεμβούργο (31,3%).

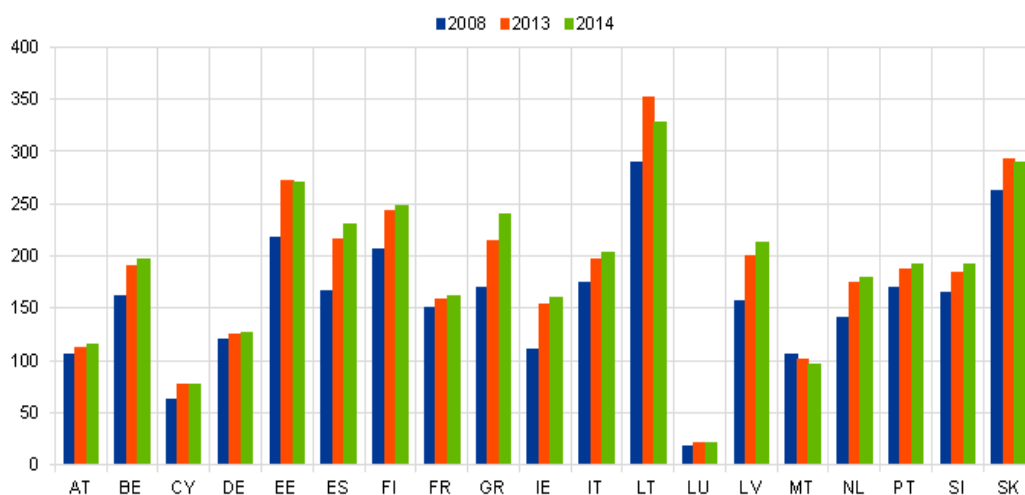

Sources: ECB/Financial Stability Committee (FSC) consolidated banking data and ECB calculations. For readability, figures for LU are

Σχήμα 3.7 η συμμετοχή των ξένων τραπεζών στο σύνολο του ενεργητικού των τραπεζών (πηγή : ECB)

Το γράφημα του ενεργητικού των τραπεζών ως ποσοστό του ΑΕΠ της χώρας παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για δύο κυρίως λόγους. Ο πρώτος είναι γιατί μας δείχνει ότι στην Ελλάδα η συμμετοχή των ξένων πιστωτικών ιδρυμάτων στο τραπεζικό γίνεσθαι ήταν και παραμένει αμελητέα σε αντίθεση με χώρες όπως οι Βαλτικές Δημοκρατίες, η Φινλανδία ή το Βέλγιο ενώ παράλληλα μας δίνει μια εικόνα της σημασίας του τραπεζικού τομέα σε χώρες όπως το Λουξεμβούργο ή Κύπρος, όπου το ενεργητικό των τραπεζών ανέρχεται σε πολλές φορές το ΑΕΠ της χώρας (16 φορές για το Λουξεμβούργο και 4,5 φορές για την Κύπρο).

Ο αριθμός των υπαλλήλων σε πιστωτικά ιδρύματα στην Ελλάδα ήταν 60210 άτομα και μειώθηκε στα 43664 στο τέλος του 2014, ένα ποσοστό δηλαδή 27,5%. Ο μέσος όρος για τα πιστωτικά αντίστοιχα ιδρύματα στις χώρες της Ευρωζώνης ήταν μια μείωση 35,8% με το μέγεθος αυτό να έχει μεγάλες διακυμάνσεις από τη μια χώρα στην άλλη. Από το σχήμα 3.8 φαίνεται ότι μόνο οι Βαλτικές χώρες και η Φινλανδία έχουν μεγαλύτερες τιμές για το μέγεθος αυτό .

Source: EU structural financial indicators and ECB calculations.

Σχήμα 3.8 η εξέλιξη του αριθμού των κατοίκων ανά υπάλληλο τραπεζής (πηγή: ECB)

Παρουσιάζουν ενδιαφέρον και τα μεγέθη που παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί (3.9) και ο οποίος περιλαμβάνει όλους τους δείκτες που διαμορφώνουν την αποτελεσματικότητα των τραπεζών.

Φαίνεται κατ' αρχήν ότι η Ελλάδα υστερεί έναντι των αναπτυγμένων χωρών ως προς τον υψηλό αριθμό κατοίκων ανά ATM όπου βρίσκεται στην 6η θέση (μεγάλος αριθμός ανά ATM)

Euro area banking sector capacity indicators in 2014

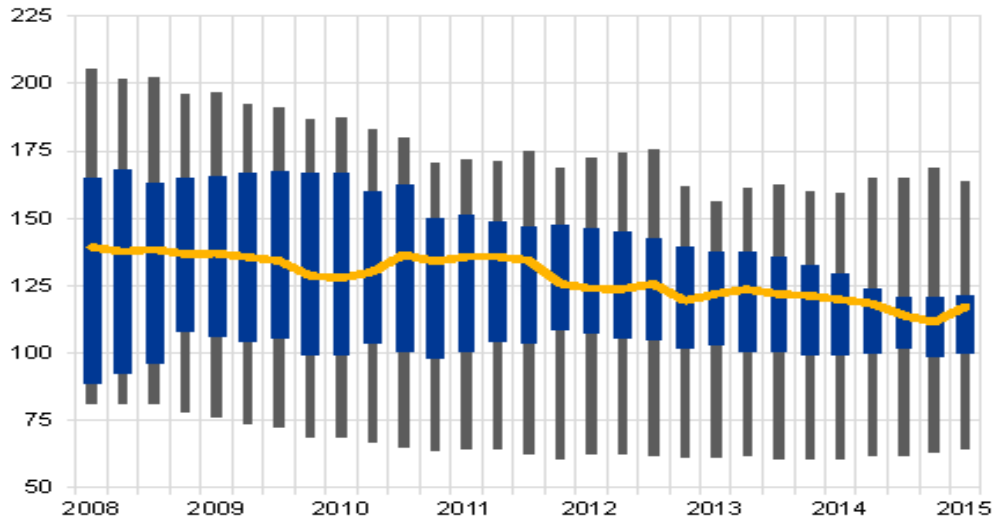
	Population per credit institution	Population per branch	Population per ATM	Population per bank employee	Assets per bank employee	Population density
Belgium	1,08,320	3,093	747	197	19,466	337
Germany	45,552	2,334	991	127	12,054	231
Estonia	35,562	10,785	1,712	271	4,415	29
Ireland	10,347	4,643	1,498	160	37,400	66
Greece	274,820	4,090	1,523	241	8,713	83
Spain	205,593	1,452	892	230	14,744	92
France	133,405	1,759	1,124	161	19,895	120
Italy	90,739	1,979	1,212	203	13,424	202
Cyprus	14,956	1,386	1,298	78	8,320	92
Latvia	33,816	6,254	1,710	213	3,292	31
Lithuania	32,909	4,801	2,346	327	2,847	45
Luxembourg	3,772	2,573	1,185	22	37,297	216
Malta	15,819	3,883	1,956	96	11,909	1,335
Netherlands	77,358	9,096	2,275	179	26,078	413
Austria	12,085	2,012	994	115	11,874	102
Portugal	69,341	1,752	648	193	8,708	113
Slovenia	85,908	3,483	1,160	193	4,078	102
Slovakia	193,520	4,243	2,097	290	3,443	111
Finland	20,155	4,598	2,427	248	26,310	16
euro area	60,046	2,111	1,078	166	15,394	128

Sources: Calculations are based on figures in the Annex, the ECB Blue Book and United Nations data.

Αλλά διαφέρει επίσης και ως προς την αποδοτικότητα της οργανωτικής μορφής των τραπεζών καθώς βρίσκεται μόλις στην 15^η θέση μεταξύ των 28 χωρών της Ε.Ε ως προς τον λόγο Στοιχεία Ενεργητικού ανά υπάλληλο. Στις πρώτες θέσεις βρίσκονται η Ιρλανδία και το Λουξεμβούργο και τις τελευταίες οι Βαλτικές χώρες.

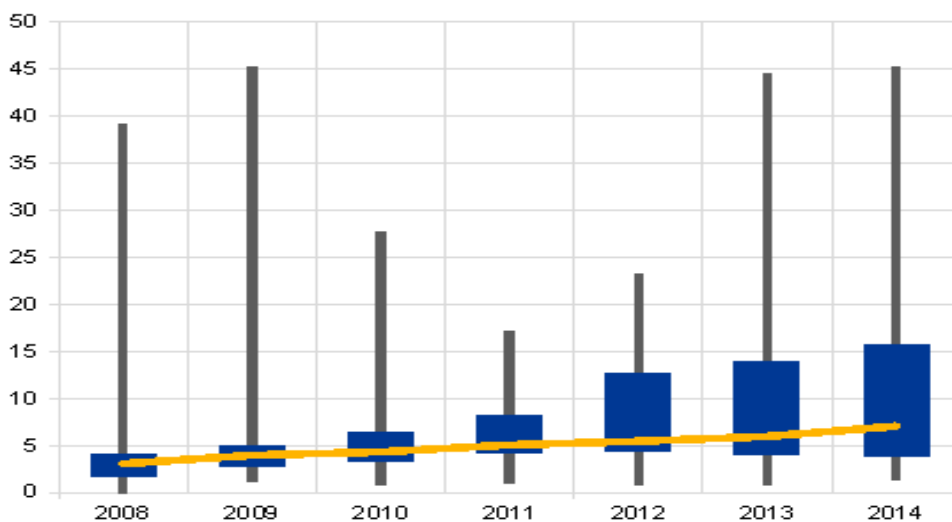
Loan-to-deposit ratios of euro area banking sectors

(all banks; percentages; maximum, minimum, interquartile range and median across national banking sectors)

Σχήμα 3. 9 Η εξέλιξη του δείκτη δανείων προς καταθέσεις τη περίοδο 2008-2014) (πηγή : ECB)

Ο δείκτης δανείων προς καταθέσεις μειώνεται αργά από το 2008 μέχρι το 2014 όπου η τιμή του είναι 1,18. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο λόγος είναι μεγαλύτερος για τις χώρες της ευρωζώνης από το μέσο όριο για τις χώρες της Ε.Ε. Εξαρτάται όμως και από χώρα σε χώρα. Στην Ελλάδα το μέγεθος αυτό είναι από τα υψηλότερα και είναι ίσο προς 1,35.

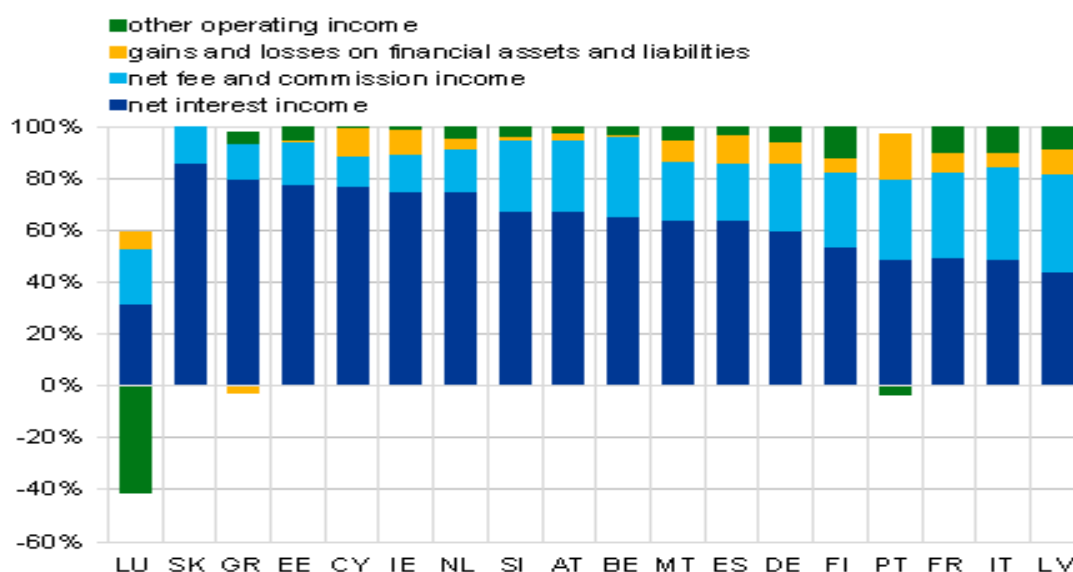

Source: ECB/FSC consolidated banking data.

Σχήμα 3. 10 Το % των μη εξυπηρετούμενων δανείων στην ευρωζώνη (πηγή : ECB)

Από το 2008 υπάρχει μια επιδείνωση της ποιότητας του χαρτοφυλακίου των δανείων σε όλες τις χώρες και αυτό έχει οδηγήσει σε μια σταθερή και ευρεία αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων σε πολλές χώρες της ευρωζώνης. Το γράφημα δείχνει ότι υπάρχουν πολλές χώρες με μικρό% NPLs (μικρή ουρά για το minimum) και λίγες, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα στη 2^η θέση, με μεγάλα ποσοστά NPLs . Αξίζει να σημειωθεί ότι το % των NPLs για τις χώρες της Ευρωζώνης είναι πολύ υψηλότερο από άλλες οικονομίες, όπως η οικονομία των ΗΠΑ ή της Ιαπωνίας.

(2014; all domestic banks; percentage of total operating income)

Source: ECB/FSC consolidated banking data.

Σχήμα 3. 11 Η δομή του λειτουργικού κέρδους των τραπεζών (πηγή : ECB)

Όπως φαίνεται στο γράφημα η δομή των λειτουργικών εσόδων για τις τράπεζες διαφέρει σημαντικά από χώρα σε χώρα. Το μερίδιο των καθαρών εσόδων από τόκους, για παράδειγμα, κυμαίνεται από 44% στη Λετονία μέχρι 86% στη Σλοβακία. Αυτές οι διαφορές μεταξύ των χωρών μπορεί να εξηγηθεί, μεταξύ άλλων, από τη σχετική σημασία των μη τραπεζικών χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης. Για παράδειγμα, οι τράπεζες σε χώρες με πιο ώριμες αγορές εταιρικών ομολόγων, όπως οι Σκανδιναβικές χώρες και η Γαλλία τείνουν να κερδίζουν περισσότερα έσοδα από προμήθειες από τις δραστηριότητες των ομολόγων αναδοχής. Αντίθετα, η Ελλάδα βρίσκεται στις πρώτες θέσεις των

χωρών που το μεγαλύτερο ποσοστό του λειτουργικού τους κέρδους (το 78,9%) προέρχεται από τις καταθέσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Η ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εποχή που ζούμε είναι εποχή έντονης κοινωνικής κινητικότητας και παράλληλα έκφρασης μεγάλης δυσαρέσκειας . Δυσαρέσκειας που είναι προϊόν της συμπεριφοράς κυρίως μεγάλων και διεθνών χρηματοπιστωτικών ομίλων, η οποία εμπεριέχει δόλο και παραπλάνηση. Όλοι θεωρούν τις τράπεζες ως μέρος του προβλήματος γιατί ποτέ δεν έπαιξαν το προστατευτικό ρόλο που θεσμικά είναι υποχρεωμένες να παίζουν. Το πως και το γιατί δεν είναι του παρόντος για να αναλυθούν.

Εκείνο που έχει σημασία είναι να δούμε οι ίδιες οι τράπεζες τι μέσα έχουν στη διάθεση τους, αν τα χρησιμοποιούν, πως επηρεάζονται από την εμφάνιση φαινομένων διαφθοράς και πως επηρεάζουν όλη την οικονομική ζωή μιας χώρας.

4.2 ΟΙ ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ

Οι κεντρικές τράπεζες των διαφόρων χωρών της Ευρωζώνης υπό την αιγίδα της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας αποτελούν το Ευρωσύστημα ή Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ) το οποίο εκτελεί καθήκοντα επίβλεψης στη βάση σχετικού πλαισίου, προτύπων και συστάσεων που αναπτύσσει το ίδιο ή σε συνεργασία με άλλες Κεντρικές Τράπεζες και Αρχές. Το Ευρωσύστημα/ΕΣΚΤ καθορίζει σαφή και απλά πρότυπα και συστάσεις ως προς:

- ✓ τη διασφάλιση εναρμονισμένης και συστηματικής επίβλεψης των συστημάτων πληρωμών, εκκαθάρισης και διακανονισμού (συμπεριλαμβανομένων των συστημάτων διακανονισμού τίτλων), και
- ✓ τη δυνατότητα σύγκρισης των εκθέσεων αξιολόγησης μεταξύ συστημάτων.

Είναι προφανές ότι ο ρόλος των Κεντρικών Τραπεζών είναι διαφορετικός και διακριτός, επηρεαζόμενος, μάλιστα, σε κάθε χώρα από το βαθμό ανεξαρτησίας που διαθέτει η Κεντρική Τράπεζα απέναντι στην εκτελεστική εξουσία. Σε γενικές γραμμές ο ρόλος των Κεντρικών Τραπεζών είναι η στήριξη της οικονομικής

σταθερότητας και της ανάπτυξης με την άσκηση της νομισματικής, της πιστωτικής και συναλλαγματικής πολιτικής, απολαμβάνοντας παράλληλα το αποκλειστικό προνόμιο της έκδοσης του χρήματος. Επομένως, και στην Ελλάδα ο ρόλος της Τράπεζας της Ελλάδος, που είναι η Κεντρική Τράπεζα της χώρας είναι ιδιαίτερα σημαντικός, αφού, από τις αρχές του 2001, έχει ενταχθεί στο Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών και συμβάλλει με τη δράση της στην επίτευξη των στόχων και την εκτέλεση των υποχρεώσεων του Ευρωσυστήματος, το οποίο χαράσσει και εφαρμόζει τη νομισματική πολιτική στη ζώνη του ευρώ. (Αγγελόπουλος Π., 2008)

4.3 ΕΞΑΓΟΡΕΣ ΚΑΙ ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΙΣ ΣΤΟΝ

ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

4.3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο χρηματοπιστωτικός κλάδος τα τελευταία πενήντα χρόνια εξελίσσεται με γρήγορους ρυθμούς. Οι νέες μορφές χρηματοπιστωτικής πολιτικής έχουν αμβλύνει τις παλιές διακρίσεις για τα διάφορα είδη τραπεζικής πρακτικής όπως ο δανεισμός, η επενδυτική τραπεζική, η διαχείριση περιουσιακών στοιχείων και η ασφάλιση. Τα πιστωτικά ιδρύματα αμύνονται στον οξύ ανταγωνισμό που έχει δημιουργηθεί μέσω της μείωσης του κόστους και την επέκτασή τους σε μέγεθος και όγκο εργασιών. Πολύ συχνά οι δράσεις αυτές γίνονται μέσω συγχωνεύσεων ή εξαγορών. Οι εξελίξεις της τεχνολογίας και μια ανελαστική πολιτική πλήρους απελευθέρωσης των τραπεζικών δραστηριοτήτων πριμοδότησαν ένα κύμα συγχωνεύσεων στον τραπεζικό κλάδο σε όλο τον κόσμο, ξεκινώντας από τις Ηνωμένες Πολιτείες στη δεκαετία του ογδόντα και φθάνοντας είκοσι χρόνια μετά στην Ευρώπη .

Ο αριθμός των τραπεζών μειώθηκε για πολλούς λόγους, όπως η αντιμετώπιση των αδυναμιών σε περιόδους κρίσης, η ενοποίηση ωθούμενη από τη χαλάρωση της κρατικής επιτροπείας και οι εθελοντικές συγχωνεύσεις μεταξύ μη συνδεδεμένων τραπεζών για την ενδυνάμωσή τους. Από το τέλος της μεγάλης κρίσης 2007-09 ύφεση, οι εθελοντικές συγχωνεύσεις για τη μείωση του λειτουργικού κόστους ήταν ο κύριος λόγος για την ελάττωση των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Πριν αναλύσουμε τους λόγους και τα κίνητρα για μια επιτυχημένη συγχώνευση μεταξύ δύο πιστωτικών ιδρυμάτων χρειάζεται να γίνει μια διάκριση μεταξύ των

συγχωνεύσεων (δηλαδή συμφωνιών που αφορούν την πλήρη ενοποίηση της τράπεζας- αγοραστή και της τράπεζας- στόχου) και των εξαγορών (συναλλαγές στις οποίες μια τράπεζα αγοράζει μερίδιο που της δίνει τη δυνατότητα ελέγχου σε άλλη τράπεζα, χωρίς να ενώνονται όμως τα περιουσιακά στοιχεία των δύο), στις οποίες αν υπάρχουν διαφορετικά κίνητρα ακολουθούνται και διαφορετικές πολιτικές.

Δεύτερον, συγκρίνουμε τα κίνητρα για τις συγχωνεύσεις και εξαγορές, όπως αυτά εμφανίζονται σε μια εκ των προτέρων ανάλυση των χαρακτηριστικών των τραπεζών με την εκ των υστέρων συνέπειες τους στην απόδοση των τραπεζών αφού τις διαχωρίσουμε σε παροδικές και μόνιμες. Οι συνέπειες αυτές θα είναι μια πιο δυνατή διοικητική παρουσία, απλούστευση των εργασιών, πιο αποτελεσματική και απλούστερη δομή και πιο ανταγωνιστικές υπηρεσίες. Στη πραγματικότητα αναζητάμε ποιά από τα χαρακτηριστικά που αναμένεται θεωρητικά να έχουν τα δύο μέρη είναι καθοριστικά για την αποτελεσματικότητα της κίνησης (συγχώνευση ή εξαγορά). Όμως έχει μεγάλη σημασία να καταλάβουμε ποιοι είναι οι παράγοντες εκείνοι που οδηγούν, με τις ίδιες αρχικές εξωτερικές συνθήκες, σε διαφορετικά αποτελέσματα όσον αφορά τη βελτίωση στην απόδοση, ως αποτέλεσμα της μείωσης του κόστους, την αύξηση των εσόδων ή τις αλλαγές στην οικονομική δομή.

Θα επικεντρωθούμε κυρίως στις Ευρωπαϊκές τράπεζες και τις κινήσεις που έγιναν για δύο κυρίως λόγους : ο πρώτος λόγος είναι ότι γνωρίζουμε καλύτερα τις πληροφορίες και τα στοιχεία που οδήγησαν στην συνένωση και ο δεύτερος ότι οι Ευρωπαϊκές τράπεζες παρουσιάζουν πολλά κοινά χαρακτηριστικά, όπως το ότι οι περισσότερες οικονομίες των Ευρωπαϊκών χωρών είναι τραπεζοκεντρικές, σε κάθε χώρα υπάρχει ένας συνδυασμός μεγάλων και μικρών τραπεζών, το τραπεζικό σύστημα ακολούθησε μια σταδιακή μετάβαση από την παραδοσιακή επιχείρηση διαμεσολάβησης σε έναν πιο αλά κάρτ τομέα που βασίζεται σε καθορισμένες τιμές για τις υπηρεσίες που προσφέρει και τέλος, στις χώρες αυτές υπάρχουν ανελαστικές αγορές εργασίας που θα μπορούσαν να εμποδίσουν την ορθολογιστική αναδιάρθρωση της νέας τράπεζας.

Όσον αφορά την ανάλυση των κινήτρων ενός πιστωτικού ιδρύματος για να επεκταθεί με εξαγορές ή συγχωνεύσεις, η τράπεζα, εκτός από τη γρήγορη επέκταση των δικών της δραστηριοτήτων, μπορεί να αυξήσει τα έσοδα της στην

πάροδο του χρόνου, αποκτώντας μια άλλη τράπεζα. Χρησιμοποιώντας τους διαθέσιμους πόρους της τράπεζας αυτής που δεν αξιοποιούνταν πλήρως εξαιτίας της αναποτελεσματικής διαχείρισης ή της έλλειψης κεφαλαίων, η τράπεζα μπορεί να επεκτείνει τη χορήγηση δανείων καθώς και άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες. Για τον λόγο αυτό οι αγοραστές είναι πρόθυμοι να πληρώσουν ένα μεγαλύτερο τίμημα, πάνω ακόμη και από τη λογιστική αξία της τράπεζας για μια τράπεζα με μια υψηλότερη αναλογία των καταθέσεων στο ενεργητικό της (Cyree, 2010).

Ένας ακόμη σημαντικός λόγος για την απόκτηση μιας τράπεζας στην ίδια αγορά ή με παροχή παρόμοιων προϊόντων μπορεί να επιτρέψει στον αγοραστή να επωφεληθεί από κάποια συγκεκριμένη τεχνογνωσία ή μπορεί επίσης να παρέχει στον αγοραστή μια ευρύτερη πελατειακή βάση στην οποία μπορεί να διαθέσει και άλλες τραπεζικές υπηρεσίες. Μια εξαγορά μπορεί επίσης να ενισχύσει τα έσοδα της τράπεζας που την πραγματοποιεί με την αύξηση της αγοράς σε ένα συγκεκριμένο τομέα ή σε μια αγορά με ισχυρή οικονομική δραστηριότητα

4.3.2 ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΣΥΝΕΝΩΣΕΩΝ

Η ανάλυση των περιπτώσεων στις περισσότερες περιπτώσεις αποδίδει τις κινήσεις που έγιναν σε επιλογές για επίτευξη μεγαλύτερης οικονομίας κλίμακας και βελτίωση της αποδοτικότητας. Οι τράπεζες που εξαγοράζονται ή επιζητείται η συγχώνευση τους είναι γενικά μικρότερες, λιγότερο αποδοτικές, λιγότερο αποτελεσματικές, και επομένως βρίσκονται σε ασθενέστερη κατάσταση από εκείνες που τις ενσωματώνουν. Διακρίνονται εδώ οι διαφορές μεταξύ Ευρώπης και ΗΠΑ. Στις ΗΠΑ περίπου το 90 % των συγχωνεύσεων αφορούσε μια τράπεζα με λιγότερο από \$ 1 δις δολάρια ενεργητικό, όταν στην Ευρώπη το αντίστοιχο ποσοστό ήταν μικρότερο του 60%.

Μια άλλη διαφορά είναι ότι ενώ στις ΗΠΑ η κρίση ξεκίνησε το 2007, στην Ευρώπη οι επιπτώσεις της κρίσης και της ύφεσης δεν φάνηκαν στο τραπεζικό σύστημα παρά μόνο ένα-δύο χρόνια. Ως αποτέλεσμα, οι συγχωνεύσεις στις ΗΠΑ αυξήθηκαν σημαντικά από το 2009, και τις περισσότερες φορές ήταν εθελοντικές συγχωνεύσεις μεταξύ τραπεζών με στόχο να αυξηθεί η συνολική αξία των δύο ή περισσότερων ξεχωριστών τραπεζών με την ενοποίηση τους σε μια οντότητα.

Αντίθετα, στην Ευρώπη οι συγχωνεύσεις ξεκίνησαν κυρίως από το 2011, και τις περισσότερες φορές ήταν υποχρεωτικές για να αποφευχθούν οι πτωχεύσεις των τραπεζών (Kowalik et al., 2015).

Σε γενικές γραμμές, οι τράπεζες που εξαγοράζονται είναι περίπου 15 τοις εκατό μικρότερες από εκείνες που τις εξαγοράζουν και συνήθως είναι και λιγότερο κερδοφόρες. Η χαμηλή κερδοφορία αντανακλά τη μείωση των αποδόσεων από τη χορήγηση δανείων και τις άλλες τραπεζικές υπηρεσίες και τις υψηλότερες δαπάνες, κυρίως το υψηλό λειτουργικό κόστος.

Εκτός του ότι είναι λιγότερο κερδοφόρες και λιγότερο αποτελεσματικές, βρίσκονται εν γένει και σε ασθενέστερη οργανωτική και κεφαλαιακή κατάσταση καθώς είχαν σχετικά λιγότερα κεφάλαια, περισσότερα προβληματικά περιουσιακά στοιχεία και αναποτελεσματική και κοστοβόρα οργάνωση (Kowalik et al., 2015).

4.3.3 ΕΞΑΓΟΡΕΣ ΚΑΙ ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΙΣ

Οι εξαγορές και συγχωνεύσεις εκτός από το στόχο της μεγέθυνσης εξυπηρετούσαν και το στόχο της δημιουργίας μιας νέας τραπεζικής οντότητας που δεν θα κουβαλάει πλέον τυχόν εκκρεμότητες και υποχρεώσεις που θα αποτελούσαν βάρος στη μελλοντική πορεία τους, ενώ ταυτόχρονα θα είχαν την ικανότητα να αντιμετωπίσουν νέες μεγάλες οικονομικές κρίσεις.

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΤΗΝ ΙΡΛΑΝΔΙΑ

Η Irish Bank Resolution Corporation (IBRC) ήταν το νέο όνομα που δόθηκε στον πιστωτικό όμιλο που σχηματίζεται το 2011 από το δικαστήριο κατόπιν της εντολής συγχώνευσης των δύο κρατικών τραπεζικών ιδρυμάτων Anglo Irish Bank και Irish Nationwide Building Society.

Η Anglo Irish Bank ασχολήθηκε κυρίως με την επιχειρηματική και εμπορική τραπεζική, και είχε μόνο μια περιορισμένη παρουσία στη λιανική τραπεζική και μόνο στις μεγάλες ιρλανδικές πόλεις. Είχε, επίσης, τμήμα επενδυτικής διαχείρισης μεγάλου πλούτου. Η Anglo Irish Bank είχε παρουσία στην Αυστρία, την Ελβετία, το Ηνωμένο Βασίλειο και τις Ηνωμένες Πολιτείες ([www. Wikipedia.com](http://www.Wikipedia.com)).

Η εθνικοποίηση της Anglo Irish Bank ανέδειξε μια σειρά από επιχειρηματικές πρακτικές και προβληματικά δάνεια που είχαν δοθεί σε διευθυντικά στελέχη και σε εταιρίες επενδυτικές και βιομηχανικές που σχετίζονταν με τα διευθυντικά στελέχη και άλλα πολιτικά πρόσωπα.

Το σύνολο των δανείων προς διευθυντές και φιλικές προς αυτούς εταιρίες εκτιμάται ότι στο τέλος του 2009 είχε φθάσει στα 255 εκ. ευρώ.

Η Irish Nationwide Building Society (INBS) ήταν ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα στην Ιρλανδία από το 1873 έως το 2011 και ένα από τα παλαιότερα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της χώρας. Είχε περίπου 100.000 πελάτες, με δίκτυο καταστημάτων σε όλη την Ιρλανδία και υποκαταστήματα στο Μπέλφαστ και το Λονδίνο σε άλλες πόλεις στο Ηνωμένο Βασίλειο, και στο Νησί Μαν (www.wikipedia.com).

Οι τραπεζικές συναλλαγές της INBS χαρακτηρίζονταν από τη παρουσία υψηλού ρίσκου και προχειρότητα και οι παρατηρήσεις αυτές αναφέρθηκαν έγκαιρα στην Κεντρική Τράπεζα της Ιρλανδίας από τους εξωτερικούς λογιστές, αλλά για μεγάλο χρονικό διάστημα, δεν υπήρξε αλλαγή στην αντιμετώπιση της INBS. Το 2009 η INBS ανακοίνωσε ζημίες ύψους 2,5 δις € για το 2009, μετά τη διαγραφή 2,8 δις € έναντι προβλέψεων για προβληματικά δάνεια, σχεδόν το ένα τέταρτο του δανειακού χαρτοφυλακίου της. Τον Ιούλιο του 2011, μετά από δικαστική απόφαση το σύνολο των Assets της INBS μεταφέρθηκε στην Anglo Irish Bank, με άμεση ισχύ.

Παρ' όλα αυτά όμως η νέα τράπεζα IBRC συνέχισε την ίδια πρακτική και στις 6 Φεβρουαρίου του 2013, η Ιρλανδική κυβέρνηση άλλαξε όλο το διοικητικό συμβούλιο της IBRC και το αντικατέστησε με μια ομάδα στελεχών της KPMG. Ο υπουργός Οικονομικών της Ιρλανδίας ετοίμασε ένα νομοθέτημα έκτακτης ανάγκης για να προχωρήσει η ρευστοποίηση της IBRC, και αντικαταστάθηκαν όλες οι υποχρεώσεις της τράπεζας με ομόλογα που έχουν μέσο όρο λήξης 27 ετών. Σήμερα, οι πρακτικές της IBRC για τη διετία βρίσκονται υπό διερεύνηση.

Η ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗ ΤΗΣ MERRILL LYNCH ΑΠΟ ΤΗΝ BANK OF AMERICA

Η Merrill Lynch (MER) ήταν η μεγαλύτερη ανάδοχος τράπεζα του κόσμου για εξασφαλισμένα χρεωστικά ομόλογα (CDOs). Την περίοδο 2006-2007, η Merrill ήταν κύριος ανάδοχος σε CDO αξίας 93 δισεκατομμυρίων δολαρίων, αποδείχθηκε όμως ότι δεν είχε προετοιμασθεί σωστά για να χειριστεί τα αποτελέσματα μιας

μεγάλης οικονομικής απώλειας ή, όπως φάνηκε από τη συνέχεια, είχε προετοιμασθεί για να προσπαθήσει να κρύψει τυχόν ζημιές που θα επηρέαζαν τα bonus των διευθυντικών στελεχών της.

Η MER ανακοίνωσε κέρδη ύψους \$ 2,1 δις δολαρίων για το δεύτερο τρίμηνο του 2007 αλλά ζημιές 2,4 δισεκατομμυρίων δολαρίων για το 3ο τρίμηνο του 2007 και έχοντας διαγράψει 8,4 δις δολάρια σε περιουσιακά στοιχεία ανακοίνωσε καθαρή ζημία ύψους \$ 8,6 δις δολαρίων για το έτος 2007. Η ξαφνική βουτιά της MER σε απώλειες το τρίτο τρίμηνο μετά από ένα πολύ κερδοφόρο δεύτερο τρίμηνο οφειλόταν σε ηθελημένα κακές λογιστικές πρακτικές από τους υπεύθυνους της Merrill Lynch. Όταν οι αντιδεοντολογικές λογιστικές πρακτικές αποκαλύφθηκαν, παρουσιάστηκε η πραγματική εικόνα της τράπεζας. Οι απώλειες συνεχίστηκαν με ζημιές 9,8 δις δολαρίων το 1^ο τρίμηνο του 2008 και 1, 97 δις δολάρια τον Απρίλιο 2008

Στις 15 Σεπτεμβρίου του 2008, η Bank of America (BAC) ανακοίνωσε ότι είχε υποβάλει προσφορά για την εξαγορά της MER για 50 δις δολάρια κάτι που ισοδυναμούσε με ένα premium 70% την στιγμή της εξαγοράς. Η τιμή προσφοράς θεωρείται ότι είναι ενέργεια εταιρικής απιστίας σε βάρος των μετόχων καθώς φαίνεται ότι εκείνη τη στιγμή το διευθυντικό συμβούλιο της BAC

- προτίμησε να αγοράσει μια μεγάλη προβληματική τράπεζα για να αυξήσει την αξία των απολαύων για τα διευθυντικά στελέχη καθώς αυτά είναι συνήθως ανάλογα του κύκλου εργασιών και όχι των κερδών
- δεν διεξήγαγε σχεδόν κανένα «έλεγχο επιμέλειας», μέσω εξωτερικού αναλυτή,
- απέκρυψε τη πραγματική εικόνα των ζημιών που είχε η MER

Τον Δεκέμβριο του 2008, η εταιρία συμβούλων PIMCO μισθώθηκε από την Federal Reserve να διεξάγει μια ανάλυση σχετικά με την εξαγορά της MER από BAC. Η ανάλυση που έγινε από την PIMCO διαπίστωσε ότι MER δεν θα μπορούσε να επιβιώσει σε κάθε άλλη περίπτωση και ότι οι απώλειες που ανακοινώθηκαν από την BAC στους μετόχους της πριν τη ψηφοφορία για την έγκριση της εξαγοράς ήταν σκόπιμα επιλεκτικές. Η MER κράτησε κρυφές τις πραγματικές απώλειες τις οποίες ανακοίνωσε μια εβδομάδα μετά την ψηφοφορία των μετόχων σχετικά με τη συγχώνευση.

Το τελικό συμπέρασμα είναι ότι αντί να πάρει μια απόφαση προς την κατεύθυνση της μεγιστοποίησης του οφέλους των μετόχων της η ΒΑC υπέκυψε στο συμφέρον των διευθυντικών στελεχών της και τις πιέσεις της ομοσπονδιακής κυβέρνησης παραβιάζοντας την υποχρέωση για τη καλή πίστη απέναντι στους μετόχους της (Hohe et al., 2011).

ΤΟ ΚΑΛΟ ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΚΟ Τ.Τ.

Στα τέλη Δεκεμβρίου 2012 ανακοινώθηκε από το Υπουργείο Οικονομικών και την Τράπεζα της Ελλάδος ότι το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο στην αρχική μορφή του ήταν μη βιώσιμο και διαχωριζόταν στα δύο, μια «καλή» και μια «κακή» τράπεζα.

Με την εφαρμογή των διατάξεων του Ν.3601/2007 το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο, εντάχθηκε σε καθεστώς εξυγίανσης και ιδρύθηκε μεταβατικό πιστωτικό ίδρυμα, με την επωνυμία "Νέο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο", στο οποίο μεταφέρθηκαν το σύνολο των καταθέσεων (ιδιωτών, τραπεζών και δημοσίου) και το υγιές ενεργητικό (χαρτοφυλάκιο δανείων και τίτλων) της παλιάς τράπεζας. Το νέο χρηματοπιστωτικό σχήμα, έλαβε άδεια λειτουργίας από την Τράπεζα της Ελλάδος και ενισχύθηκε κεφαλαιακά με 4,6 δισ. ευρώ, από το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, το οποίο εξακολουθεί να είναι και ο μοναδικός μέτοχος του. Όπως αναφέρθηκε το νέο σχήμα ήταν μεταβατικό και τον Δεκέμβριο του 2013 ανακοινώθηκε η πώληση του στη συστημική τράπεζα Eurobank Ergasias με την οποία και συγχωνεύθηκε. Η Eurobank θα κατέβαλε στο ΤΧΣ τίμημα 681 εκ. ευρώ για την εξαγορά του 100% του μετοχικού κεφαλαίου του Τ.Τ. με τη μορφή νέων κοινών μετοχών Eurobank.

Τα μεγέθη για το Τ.Τ. ήταν 10,5 δις ευρώ καταθέσεις και 6,8 δις ευρώ δάνεια και τα τελικά για την Eurobank Ergasias 30,5 δις ευρώ καταθέσεις και 40 δις ευρώ δάνεια. Ο λόγος δηλαδή δάνεια προς καταθέσεις βελτιώθηκε αισθητά από 1,66 σε 1,31.

Το δίκτυο καταστημάτων του Τ.Τ. θα αποτελέσει αυτόνομο δίκτυο που θα λειτουργεί υπό την επωνυμία «Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο», ένα δυνατό brand name συνυφασμένο με την έννοια της αποταμίευσης, όπως αυτή υπάρχει στο μυαλό του απλού κόσμου που αποτελεί τη προνομιακή πελατεία του ιδρύματος. Η συνέχιση της αυτονομίας του Τ.Τ. είχε σαν αποτέλεσμα αυτό να χάσει λίγους μόνο από τους πελάτες του, σε σχέση με τον υπόλοιπο κλάδο.

Η παλιά τράπεζα, το «κακό» Ταμειυτήριο, μπήκε σε εκκαθάριση και από το προϊόν της εκκαθάρισης πληρώνονται οι πιστωτές. Η έννοια της εκκαθάρισης δεν είναι και πολύ αποτελεσματική για την τράπεζα γιατί τα κόστη της παραμονής σε καθεστώς εκκαθάρισης είναι πιθανόν μεγαλύτερα από τα οφέλη. Πάντοτε όμως υπάρχει αυτός ο κανόνας και δεν μπορεί εύκολα να αλλάξει γιατί είναι το ίδιο το τραπεζικό σύστημα που τον υπερασπίζεται για να υπάρχει ως εργαλείο.

Υπάρχουν για τη περίπτωση του Τ.Τ. τα εξής δεδομένα, που δημιουργούν απορίες.

Οι τράπεζες Εθνική και Alpha Bank είχαν το δικαίωμα της πρώτης προτίμησης αλλά παρ' όλα αυτά το Τ.Τ. εξαγοράσθηκε από την Eurobank. Φαίνεται ότι το Τ.Τ. ήταν πολύ μεγάλο σε μέγεθος και όποια από τις 2 άλλες τράπεζες το εξαγόραζε θα ξέφευγε σε μέγεθος και μερίδιο αγοράς.

Μέχρι το PSI το Τ.Τ. ήταν μια τράπεζα πλήρως ανακεφαλαιοποιημένη που είχε τα λιγότερα μη εξυπηρετούμενα δάνεια. Σχεδόν το σύνολο των ζημιών του επομένως προερχόταν απ' το καταστροφικό "κούρεμα" των ελληνικών κρατικών ομολόγων (PSI του Φεβρουαρίου 2012) που κατείχε.

Η ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΑΤΕ ΣΤΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Η ΑΤΕbank (πρώην Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος) ήταν ο χρηματοπιστωτικός φορέας μέσω του οποίου ασκήθηκε η αγροτική πολιτική των ελληνικών κυβερνήσεων τις τελευταίες δεκαετίες.

Για πολλά χρόνια οι κυβερνήσεις χρησιμοποιούσαν την ΑΤΕ και τα δάνειά της ως μια δεξαμενή για να ασκούν οικονομική αλλά και ψηφοθηρική πολιτική, χωρίς να δίνουν σημασία στο ποιος πληρώνει τον λογαριασμό. Δεν είναι τυχαίο ότι στη καρέκλα του διευθύνοντος συμβούλου της τράπεζας συνήθως καθόταν άνθρωποι έμπιστοι της κάθε φορά κυβέρνησης. Το σύνολο των δανείων που δόθηκαν χωρίς να τηρούνται οι στοιχειώδεις κανόνες και προβλέψεις ξεπέρασε τα 5 δις ευρώ. Τα πιο πολλά άσχημα δάνεια δόθηκαν στους συνεταιρισμούς.

Αν και είχε όμως πολλές περιπτώσεις κακής και διαβλητής χορήγησης δανείων σε συνεταιρισμούς και επιχειρήσεις χωρίς τραπεζικά κριτήρια και επαρκείς εγγυήσεις, δεν ήταν αυτός ο μόνος λόγος για τον οποίο η τράπεζα χρεοκόπησε. Η διαχρονική εκμετάλλευση από πολιτικά κόμματα και συνδικαλιστές, η αναποτελεσματική παρακολούθηση της λειτουργίας των θυγατρικών και η

πλημμελής παρακολούθηση της πορείας και των προβλημάτων των θυγατρικών οδήγησαν τη τράπεζα σε μια οριακή κατάσταση. Παρά τις δύο χρηματοδοτήσεις που έγιναν κατά τη περίοδο 2005-2011 η ΑΤΕ είχε το 2012 μια διαφορά ανάμεσα στις καταθέσεις και τα δάνεια ίση με 7,47 δις ευρώ, της έλειπαν λοιπόν τα χρήματα αυτά που της δόθηκαν από το ΤΧΣ ενώ η τράπεζα διαχωρίστηκε σε «κακή» και υγιή Αγροτική, με την δεύτερη να απορροφάται από την Τράπεζα Πειραιώς. Να σημειωθεί ότι το ενεργητικό της τράπεζας ήταν το 2011 που είναι δημοσιευμένος ο τελευταίος ισολογισμός, ήταν 26,5 εκατ. ευρώ εκ των οποίων το σύνολο των δανείων ήταν περίπου 18 δις. Ένα στα δύο δάνεια είχε ήδη καταστεί ανεπίδεκτο είσπραξης πριν κορυφωθεί η ύφεση στη χώρα και παρά το ότι είχαν προηγηθεί και καλυφθεί διαγραφές δανείων €1,2 δις. το 2011.

Το οριστικό πλήγμα ήρθε το 2012 με την υπαγωγή στο PSI, που της στέρησε τη δυνατότητα να συνεχίσει την ιστορική πορεία της. Η τράπεζα μπήκε στο PSI αν και κρατική σε ποσοστό πάνω από 87%. Ενώ όμως υπήρχε η εγγύηση ότι θα ανακεφαλαιοποιηθεί όπως και οι άλλες τράπεζες, στη συνέχεια αποφασίσθηκε ότι δεν μπορεί αυτό να γίνει γιατί είναι κρατική τράπεζα. Το 2012 διαχωρίστηκε σε «κακή» και «καλή» Αγροτική, με την δεύτερη να απορροφάται από την Τράπεζα Πειραιώς. Η «καλή» κράτησε τα ενήμερα δάνεια και πουλήθηκε στην Πειραιώς, ενώ η «κακή» κράτησε τα «κόκκινα» δάνεια και μπήκε σε εκκαθάριση. Για να αποκτήσει την «καλή» τράπεζα η Πειραιώς κατέβαλε το μηδαμινό τίμημα των 95 εκατ. ευρώ, όταν μόνο η αξία των ακινήτων της Αγροτικής Ασφαλιστικής που πέρασε στην «καλή» τράπεζα ανέρχεται σε 149 εκατ. ευρώ. Να σημειωθεί επίσης ότι το 2010 η τράπεζα Πειραιώς είχε κάνει πρόταση για την εξαγορά του 33,04% του Τ.Τ και του 77,31% της Αγροτικής Τράπεζας αντί του ποσού των 701 εκατ. ευρώ, και η πρόταση αυτή είχε απορριφθεί από το Δημόσιο. Ο λόγος που τελικά επιλέχθηκε να γίνει αυτή η κίνηση ενίσχυσης της Τράπεζας Πειραιώς δεν έχει γίνει ακόμη ξεκάθαρος.

4.3.4 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα αποτελέσματα από τις συγχωνεύσεις ή τις ενσωματώσεις δύο ή περισσότερων τραπεζικών ομίλων δείχνουν ότι οι συγχωνεύσεις σαν μέσο αποτέλεσμα οδηγούν σε πιο αποδοτικές τράπεζες και σε ένα πιο υγιές και δυναμικό τραπεζικό σύστημα. Ένα σύστημα δυναμικό και αποδοτικό θα δώσει

ώθηση στις κοινωνίες να αναζητήσουν μεγαλύτερη πρόσβαση σε διάφορες τραπεζικές υπηρεσίες οι οποίες θα έχουν και χαμηλότερο κόστος .

Τα αποτελέσματα από τις συγχωνεύσεις δεν έχουν τα ίδια χαρακτηριστικά σε όλες τις χώρες και φαίνεται ότι εξαρτώνται από μια πλειάδα παραγόντων που δεν είναι ούτε εύκολο, ούτε σκόπιμο να περιγραφούν στην εργασία αυτή. Είναι,για παράδειγμα, εντυπωσιακό ότι στη Γερμανία και σε αντίθεση με όλες τις άλλες χώρες, οι συγχωνεύσεις ανόμοιων σε μέγεθος τραπεζικών ιδρυμάτων είχαν μόνο βραχυπρόθεσμη επιτυχία,ενώ μακροπρόθεσμα πιο επιτυχημένες ήταν οι συγχωνεύσεις μεταξύ ομοίων τραπεζικών ιδρυμάτων (Koetter, 2005)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

Η ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΔΙΑΦΘΟΡΑ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ

5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΟΡΙΣΜΟΙ

Αν προσπαθήσει κάποιος να χαρτογραφήσει τον παγκόσμιο τραπεζικό ιστό θα μπορέσει να κάνει μερικές παράξενες διαπιστώσεις, σχετικά με το πώς και που είναι διεσπαρμένες οι τράπεζες, ποιό είναι το πραγματικό μέγεθος τους, από πού προέρχονται τα κεφάλαια τους και ποια είναι τελικά η γεωγραφική κατανομή των κατατεθειμένων σε αυτές κεφαλαίων.

Από τις παρατηρήσεις αυτές, πολλές έχουν λογικές ερμηνείες, κάποιες έχουν βολικές ερμηνείες και κάποιες άλλες είναι ανεξήγητες. Για τις τελευταίες, τις περισσότερες φορές, η προφανής ερμηνεία είναι ότι κάπου στο όλο σχήμα υπάρχουν φαινόμενα διαφθοράς ή πολιτικές παρεμβάσεις .

Η ύπαρξη της διαφθοράς δεν έχει πάντοτε την ίδια αφετηρία. Μπορεί κάποιες φορές να αφορά την αποδοχή από τα πιστωτικά ιδρύματα κατάθεσης κεφαλαίων χωρίς να είναι γνωστή η προέλευση τους, ενώ κάποιες άλλες φορές δεν υπάρχει φυσικός καταθέτης, αλλά κάποια off-shore εταιρεία. Μπορεί πάλι να είναι φανεροί λογαριασμοί ατόμων που, λόγω της θέσης τους, διαχειρίζονται και νέμονται των χρημάτων των χωρών τους. Κάποιες άλλες φορές πάλι αφορούν επενδύσεις και εξαγορές που γίνονται από τις ίδιες τις τράπεζες ή επεμβάσεις σε στοιχεία των ισολογισμών τους και των οικονομικών αποτελεσμάτων τους για κάλυψη των προβλημάτων που έχουν. Το πιο συχνό φαινόμενο είναι όμως το φαινόμενο του δανεισμού, με χορήγηση μεγάλων ποσών, φυσικών ή νομικών προσώπων χωρίς να υπάρχει η αναγκαία κάλυψη για την τράπεζα.

Υπάρχουν πολλοί ορισμοί για τη διαφθορά αλλά ο πιο περιεκτικός ορισμός δίνεται από το Black's Law Dictionary όπου η διαφθορά ορίζεται ως «η κατάχρηση ανατεθειμένης εξουσίας με σκοπό το προσωπικό όφελος». Λίγο πολύ παρόμοιος είναι και ο ορισμός που δίνει η Παγκόσμια Τράπεζα για τη διαφθορά (41). Κατά τον Kaufmann (2005) η έννοια της διαφθοράς ορίζεται ως η ιδιωτικοποίηση της δημόσιας πολιτικής δηλαδή η επέμβαση που γίνεται μέσα από τη δημόσια πολιτική υπέρ των ιδιωτικών συμφερόντων και σε βάρος του συνόλου.

Προεκτείνοντας τον ορισμό αυτό και σε οργανισμούς κατανοούμε πως μερικές φορές οι συναλλαγές των τραπεζικών ιδρυμάτων, στη προσπάθεια τους να εξασφαλίσουν οφέλη, λίγο απέχουν από το να χαρακτηριστούν υποθέσεις διαφθοράς. Η διαφορά είναι πράγματι λεπτή ανάμεσα στις τεχνικά καλοδουλεμένες υποθέσεις τιτλοποίησης δανείων ή διόγκωσης του φαινομένου δημιουργίας συμβάσεων ανταλλαγής κινδύνου αθέτησης υποχρεώσεων και την δανειοδότηση ενός επιχειρηματία χωρίς να ζητηθούν και να υπάρχουν εγγυήσεις (υπόθεση Proton Bank). Άλλες φορές πάλι, οι παρεμβάσεις από την Κεντρική εξουσία υποχρεώνουν τα τραπεζικά ιδρύματα να στηρίξουν εταιρικά σχήματα των οποίων τα θεμελιώδη οικονομικά μεγέθη δεν ακολουθούν τους κανόνες της τραπεζικής πρακτικής.

Η τελευταία υπόθεση διαρροής στοιχείων, γνωστή και ως Panama papers, ανάδειξε το μέγεθος του προβλήματος που υπάρχει, εξαιτίας της εκτεταμένης διαφθοράς καθώς στην πιο αθώα εκδοχή ακόμη και αν δεν συμμετέχουν οι τράπεζες στο παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα κλείνουν απλά τα μάτια στη πραγματοποίηση μη νόμιμων συναλλαγών.

5.2 ΟΙ ΑΙΤΙΕΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

Οι αιτίες της διαφθοράς βρίσκονται πάντα στενά συνδεδεμένες με τις πολιτικές που εφαρμόζονται σε μια χώρα, τη παράδοση γραφειοκρατίας που υπάρχει, την κοινωνική ιστορία της χώρας, την απόδοση δικαιοσύνης και τις πολιτικές ανάπτυξης που εφαρμόζονται. Ως εκ τούτου, η διαφθορά τείνει να ευδοκιμήσει, όταν οι θεσμοί είναι αδύναμοι και οι κυβερνητικές πολιτικές έχουν δημιουργήσει σχέσεις οικονομικής εξάρτησης. Μερικά εγγενή χαρακτηριστικά της περιόδου μετάβασης στην ανάπτυξη, κάνουν ιδιαίτερα δύσκολη τη προσπάθεια για τον έλεγχο της διαφθοράς. Το ίδιο συμβαίνει και σε περιόδους οικονομικής κρίσης όπου τα κίνητρα των εργαζομένων στο δημόσιο τομέα για να εργαστούν παραγωγικά και αντικειμενικά μπορεί να υπονομευθούν από πολλούς παράγοντες, συμπεριλαμβανομένων των χαμηλών μισθών στις δημόσιες υπηρεσίες και τη βαθμολογική εξέλιξη χωρίς αξιοκρατία . Οι προβληματικοί κρατικοί προϋπολογισμοί, οι ανεπαρκείς προμήθειες σε υπηρεσίες και εξοπλισμό, η νομοθετική δυσλειτουργία ή ασάφεια, οι καθυστερήσεις στην απελευθέρωση των κονδυλίων του προϋπολογισμού και η οργανωτική δυσκαμψία μπορεί να γίνουν

εστίες δημιουργίας φαινομένων διαφθοράς. Σε πολλές περιπτώσεις υπάρχει και η λογική του να παραμένουν χαμηλά οι αποδοχές των εργαζομένων, για να στηριχθεί ο προϋπολογισμός, αλλά οι υπεύθυνοι να κλείνουν τα μάτια όταν οι εργαζόμενοι βρίσκουν άλλο τρόπο για να συμπληρώνουν τα εισοδήματά τους. Πολλές φορές υπάρχουν πολιτικές πιέσεις, λόγω της πελατειακής σχέσης που υπάρχει, και όσοι ανθίστανται σε φαινόμενα διαφθοράς δεν προστατεύονται με αποτέλεσμα να μην έχουν ενδιαφέρον για να το κάνουν.

Ένα πρώτο, καθοριστικό χαρακτηριστικό του περιβάλλοντος στο οποίο λαμβάνει χώρα η διαφθορά, είναι μια απόκλιση μεταξύ των επίσημων και ανεπίσημων κανόνων που διέπουν τη συμπεριφορά και τις συναλλαγές στον δημόσιο ή τον οικονομικό τομέα μιας χώρας. Δεν υπάρχει χώρα που δεν έχει κανόνες κατά της διαφθοράς, αν και δεν έχουν όλες οι χώρες όλους τους κανόνες που μπορεί να είναι απαραίτητοι. Υπάρχει μια μεγάλη δεξαμενή από νόμους που καθιστούν ποινικό αδίκημα τη δωροδοκία, κανονισμούς δεοντολογίας που ασχολούνται με το ποια πρέπει να είναι η συμπεριφορά των δημοσίων υπαλλήλων, τις συγκρούσεις συμφερόντων, την αποδοχή δώρων και το καθήκον να αναφέρει κάποιος την απάτη. Το ίδιο συμβαίνει και με όλα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που εκτός από τους κοινούς κανόνες και αρχές έχουν και τους δικούς τους ιδιαίτερους κανόνες και αρχές. Μερικοί από αυτούς τους νόμους έρχονται από το μακρινό παρελθόν, κάποιοι είναι δανεισμένοι από χώρες με μεγαλύτερη νομική παράδοση, και κάποιοι άλλοι έχουν προστεθεί σε υπάρχοντες νόμους για να συμβαδίζουν με τις εξελίξεις (όπως είναι η περίπτωση με τη δημιουργία σώματος ελέγχου της διαφθοράς).

Όπου η διαφθορά είναι συστημική, οι τυπικοί κανόνες παραμένουν στη θέση τους, αλλά έχουν υποκατασταθεί από τη παρουσία ανεπίσημων κανόνων οι οποίοι παρεμβάλλονται για να υπερισχύσουν. Αυτό σημαίνει ότι ένα αποτελεσματικό σύστημα ελέγχου της διαφθοράς απαιτεί κάτι παραπάνω από ένα απλό νομικό πλαίσιο με τυπικούς κανόνες. Σημαίνει επίσης ότι γίνεται προσπάθεια για να κατανοηθούν οι αιτίες που γενούν συμπεριφορές που οδηγούν σε φαινόμενα διαφθοράς και οι αιτίες που επιτρέπουν στους άτυπους κανόνες να έρχονται σε αντίθεση με τους τυπικούς.

Η δυναμική της διαφθοράς σε κάθε τομέα μπορεί να απεικονίζεται σε ένα απλό μοντέλο. Η ευκαιρία για την εμφάνιση φαινομένων διαφθοράς είναι μια συνάρτηση του οικονομικού μεγέθους των ενεργειών κάτω από τον έλεγχο ενός ατόμου, της

διακριτικής ευχέρειας που έχει επίσημα το άτομο αυτό να κατανέμει τα οικονομικά μεγέθη χωρίς να ελέγχεται, και του ελέγχου και της λογοδοσίας που δίνει σε υψηλότερες βαθμίδες (Klitgaard, 1996).

5.3 Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΗΣ ΑΠΑΤΗΣ

5.3.1 Η ΕΚΤΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Η τραπεζική πρακτική, με πολύ απλά λόγια, υπαγορεύει ότι για να χορηγηθεί κάποια χρηματική στήριξη (δανειοδότηση) σε άτομα, εταιρείες ή οργανισμούς θα πρέπει η τράπεζα να διασφαλίσει ότι, αν χρειασθεί, μπορεί κάθε στιγμή να πάρει πίσω το μεγαλύτερο ποσό από τα χρήματα του δανείου που έδωσε. Για το λόγο αυτό το άτομο ή η εταιρία που ζητάει το δάνειο διασφαλίζει την τράπεζα παρέχοντας ισόποσες (πολλές φορές και λίγο μεγαλύτερες) εγγυήσεις με περιουσιακά στοιχεία δικά του ή της εταιρίας (ακίνητα, μετοχές, συμβάσεις) ή ακόμη και με τη παρέμβαση ενός τρίτου προσώπου ως εγγυητή με τη δική του προσωπική περιουσία.

Εδώ καταγράφεται ο σημαντικός ρόλος της εταιρικής ανάλυσης η οποία εφοδιάζει τη τράπεζα με ένα απαραίτητο εργαλείο που θα της επιτρέψει να κρίνει τη πραγματική αξία των παρουσιαζόμενων περιουσιακών στοιχείων στη περίπτωση της χρηματοδότησης εταιριών.

Φαίνεται λοιπόν ότι κάτω από κανονικές συνθήκες οι τράπεζες δεν θα έπρεπε να χάσουν σχεδόν τίποτα από τα δάνεια που έδιναν. Σε περιόδους κρίσης, όταν οι αξίες των εμπραγμάτων εγγυήσεων μειώνονται να δεχθούμε ότι υπάρχει ο κίνδυνος για τις τράπεζες ότι ίσως να χάσουν κάτι.

5.3.2 ΟΙ ΓΚΡΙ ΖΩΝΕΣ ΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ

Καθώς μικρές μόνο διαφορές έχει η χρηματοδότηση ατόμων από τη χρηματοδότηση επιχειρήσεων, στη συνέχεια οι αναφορές μας θα γίνουν σε επιχειρήσεις που δανειοδοτούνται από τις τράπεζες και θα εστιάσουμε στα σημεία εκείνα που μπορούν να υπάρχουν παράνομες ή οριακής νομιμότητας ενέργειες.

1. Χορήγηση υψηλών πιστοδοτήσεων επενδυτικού χαρακτήρα για αγορά περιουσιακού στοιχείου ή εταιρίας με εξασφαλίσεις μειωμένης διασφάλισης, για παράδειγμα μετοχές, οι οποίες δεν αντιστάθμιζαν ουσιαστικά τον κίνδυνο. Τις περισσότερες φορές η αγορά αφορούσε περιουσιακό στοιχείο των ιδιοκτητών το οποίο ήταν υπερτιμολογημένο. Το αποτέλεσμα ήταν να μαζεύεται ρευστό που πήγαινε κατ' ευθείαν στους λογαριασμούς τους. Τις περισσότερες φορές η εταιρική ανάλυση θα ήταν αρκετή για να αναδείξει το πρόβλημα και να προσδιορίσει τη πραγματική αξία της εταιρίας.
2. Είναι υποχρέωση των τραπεζών να παρακολουθούν τη διάθεση των δανειακών κεφαλαίων ώστε να ολοκληρώνεται ο σκοπός για τον οποίο δόθηκαν τα δάνεια. Ο όρος αυτός που συμπεριλαμβάνεται στο συμβόλαιο που συνάπτεται είναι ένας όρος που μπορεί να συνεπάγεται μέχρι και την ακύρωση του συμβολαίου και επιστροφή του συνόλου του δανείου αν δεν τηρηθεί.
3. Χορηγήσεις δανείων για πιστοδοτική στήριξη «ζόμπι» εταιριών με αδύνατους και προβληματικούς ισολογισμούς, οι οποίοι πολλές φορές υπογράφονται και από αφερέγγυους φορείς. Πολλές φορές μάλιστα τα δάνεια που δίνονται είναι όλο και μεγαλύτερα, ενώ αντίθετα, οι τράπεζες θα έπρεπε, βασισμένες στα αποτελέσματα της εταιρικής ανάλυσης να ζητάνε στη περίπτωση αυτή τη διακοπή λειτουργίας της εταιρίας ή τουλάχιστον επαρκείς και καλής ποιότητας εγγυήσεις. Υπάρχει δάνειο της ΑΤΕ του οποίου το υπόλοιπο είναι 16 εκ. ευρώ και η αξία των διασφαλίσεων είναι μόνο 275 χιλ. ευρώ.
4. Σε παλαιά δάνεια γίνονται ρυθμίσεις, χωρίς να υπάρχει τεκμηρίωση για τη βιωσιμότητα τους, και επιμηκύνσεις των περιόδων χάριτος με κεφαλαιοποίηση των τόκων που μετέθεταν χρονικά τον κίνδυνο μη πληρωμής.
5. Οι εσωτερικές επιθεωρήσεις των τραπεζών, όταν γίνονται, εν γένει διαπιστώνουν αδυναμίες σχετικά με τη διοχέτευση των δανείων. Οι οδηγίες τους οφείλουν να λαμβάνονται υπ' όψη στη συνέχιση τουλάχιστον της χρηματοδότησης της εταιρίας. Σε προβληματικά δάνεια όμως, ή σε άλλες υποθέσεις έχει αποδειχθεί ότι αυτό δεν συμβαίνει.

5.4 ΤΟ “ΜΑΓΕΙΡΕΜΑ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ”

5.4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Όπως είναι φυσικό οι αποφάσεις που λαμβάνονται από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα βασίζονται στην εξέταση των στοιχείων της εταιρικής ανάλυσης, έτσι όπως αυτά παρουσιάζονται ή διαμορφώνονται μέσα από τις σελίδες των οικονομικών καταστάσεων των εταιρειών. Επομένως η πιο απλή μορφή παρέμβασης μπορεί να γίνει στα στοιχεία αυτά, ώστε να παρουσιασθούν αλλοιωμένα στην επιτροπή πιστοδοτήσεων της τράπεζας αν η εταιρεία χρειάζεται δανειοδότηση.

Ο νούμερο ένα στόχος της εταιρείας είναι να έχει κέρδη (bottom line results). Όχι μόνο επειδή τα κέρδη είναι χρήματα που καταλήγουν, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, στα χέρια των ιδιοκτητών αλλά επειδή ένα θετικό αποτέλεσμα είναι το διαβατήριο μιας εταιρείας για κάθε λογής χρηματοδότηση της. Οι οικονομικές καταστάσεις της εταιρείας είναι που εξετάζονται για να πάρει κάποιος την απόφαση να δανείσει χρήματα ή να συμμετάσχει στις δραστηριότητες ως επενδυτής.

Αυτό είναι που δημιούργησε την έννοια της διαχείρισης (ή το «μαγείρεμα») των αποτελεσμάτων δηλαδή τη δημιουργική χρήση διαφορετικών λογιστικών τεχνικών που κάνουν τις οικονομικές καταστάσεις να φαίνονται καλύτερες. Όσο και αν ακούγεται περίεργο μια τέτοια δραστηριότητα δεν παύει να είναι τελείως νόμιμη, άσχετα αν στη συνέχεια άρχισαν οι εταιρείες να ισορροπούν σε τεντωμένο σκοινί.

5.4.2 ΟΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΟΥ ΥΠΑΡΧΟΥΝ

Καθώς πρόκειται για ένα τόσο ενδιαφέρον θέμα έχουν αναπτυχθεί πολλές τεχνικές και τεχνάσματα. Το πιο χρησιμοποιείται σε κάθε περίπτωση είναι συνάρτηση των δεδομένων που υπάρχουν .

1. **Η τεχνική της μεγάλης δεξαμενής** Αυτή η τεχνική χρησιμοποιείται όταν μέσα στη χρήση υπάρχει ένα μη επαναλαμβανόμενο γεγονός που έχει δημιουργήσει μεγάλα έξοδα. Έτσι, η εταιρεία επιλέγει να διογκώσει τα έξοδα που αναφέρονται στο λογαριασμό αυτόν φορτώνοντας τον και με άλλα συναφή

έξοδα ή αλλάζοντας τις αναλογίες κατανομής. Καθώς όμως της παρέχεται η δυνατότητα μπορεί τα μη επαναλαμβανόμενα έξοδα μπορεί να τα μοιράσει σε περισσότερες από μια χρήσεις, οπότε μαζί με αυτά μοιράζει και τυχόν άλλα έξοδα που υπάρχουν, εξωραϊζοντας με τον τρόπο αυτά τα αποτελέσματα χρήσης.

2. **Η τεχνική του κουμπαρά κερδών.** Πρόκειται για μια παραπλανητική λογιστική πρακτική κατά την οποία οι περίοδοι με καλά οικονομικά αποτελέσματα χρησιμοποιούνται για τη δημιουργία αποθεμάτων που θα καλύψουν μειωμένα κέρδη ή ζημιές μιας άλλης περιόδου. Συνήθως αυτό γίνεται όταν η εταιρεία ηθελημένα υπερεκτιμά μη επαναλαμβανόμενες προβλέψεις εξόδων και τις αντισταθμίζει αργότερα. Η τεχνική αυτή χρησιμοποιείται από μια εταιρεία για να εξομαλύνει την αστάθεια στα οικονομικά της αποτελέσματα, δίνοντας έτσι στους επενδυτές την παραπλανητική εντύπωση ότι ανταποκρίνεται με συνέπεια στους εκάστοτε στόχους κερδών που βάζει.
3. **Η τεχνική της χειραγώγησης των λειτουργικών δραστηριοτήτων .** Αυτή η τεχνική διαχείριση των κερδών συμβαίνει όταν οι εταιρείες σχεδιάζουν ηθελημένα ορισμένα γεγονότα να συμβούν σε συγκεκριμένες περιόδους, να υπάρχει μια κινητικότητα δηλαδή των εσόδων και των εξόδων ανάλογα με τις προβλέψεις για τα τρέχοντα αποτελέσματα. Με τη μέθοδο αυτή αμβλύνονται αλλά δεν αλλοιώνονται τα αποτελέσματα και είναι ίσως η λιγότερο παραπλανητική σε σχέση με τις προηγούμενες.
4. **Η θεωρία της αναγκαίας θεώρησης.** Ένας από τους πιο δημοφιλείς τρόπους χειραγώγησης των κερδών είναι η λάθος χρήση ή παρανόηση που συνοδεύει μια κεντρική παράμετρο στην προετοιμασία των οικονομικών μεγεθών. Ο ορισμός της “πραγματικής θεώρησης” (materiality), δόθηκε από το FASB ¹ και έχει ως εξής « ...μέγεθος παρακολουθεί πόσο θα επηρεαζόταν ένα άτομο από μια παράλειψη ή κακή χρήση μιας λογιστικής καταχώρησης ή πληροφορίας η οποία μέσα στο περιβάλλον των υπάρχουσών συνθηκών είναι κεντρικής σημασίας για την κατάρτιση και τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων. Στη πραγματικότητα είναι ουσιαστικής σημασίας, στο πλαίσιο του ελέγχου, η εκτίμηση του ελεγκτή σε σχέση με τις πληροφορίες που περιλαμβάνονται στις οικονομικές καταστάσεις και την πιθανή επίδραση των ανακρίβειών που μπορεί να τις συνοδεύουν. Για τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων εν γένει, δεν

είναι πρακτικά εφικτό για τους ελεγκτές να αποκτήσουν μια γνώση και να λάβουν υπ' όψην τους όλες τις πληροφορίες και τις γνώσεις όλων των επιμέρους ενεργών παικτών στις οικονομικές καταστάσεις. Επιλέγει από μόνος του τις πληροφορίες εκείνες που εκτιμά ότι του χρειάζεται.

5.4.3 ΟΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ

Ενώ όμως συνεχώς δημιουργούνται και νέες τεχνικές χειραγώγησης των λογιστικών αποτελεσμάτων γίνεται συνεχώς και πιο δύσκολο να σταθούν σε μια ανάγνωση των στοιχείων από ανθρώπους που ξέρουν και θέλουν να τα διαβάσουν σωστά.. Αυτό σημαίνει ότι όταν υπάρχει οικονομική απόφαση για μια χρηματοδότηση εκείνος που χρηματοδοτεί έχει την υποχρέωση να ζητήσει όλα τα στοιχεία που αποδεικνύουν τη συνέπεια και τη δυνατότητα του δανειολήπτη να εξοφλήσει τις υποχρεώσεις του και ο δανειολήπτης έχει την υποχρέωση να παράσχει όλη την απαιτούμενη πληροφόρηση. Εφόσον λοιπόν τα στοιχεία είναι όλα διαθέσιμα, αν υπάρξει στο μέλλον πρόβλημα είναι επειδή η χρηματοδότηση δεν έγινε κάτω από διαφανείς συνθήκες. Εδώ αρχίζει να μπαίνει το φαινόμενο της απάτης που στηρίζεται σε συνθήκες διαφθοράς.

Ας δούμε κάποιους από τους τρόπους με τους οποίους ελέγχεται η ορθότητα και η παροχή ολοκληρωμένης πληροφόρησης καθώς οι επιχειρήσεις που έχουν αποφασίσει να παρουσιάσουν μια εικόνα κανονικότητας και σταθερότητας στις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες με δόλιες πρακτικές θα έχουν επιφανειακά δημιουργήσει έναν καλά διαμορφωμένο φύλλο οικονομικών αποτελεσμάτων. Τόσο η κάθετη όσο και η οριζόντια ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων εισάγει μια απλή προσέγγιση για την ανίχνευση μιας παρατυπίας. Η .κάθετη ανάλυση περιλαμβάνει την αναγωγή κάθε στοιχείου στην κατάσταση λογαριασμού αποτελεσμάτων ως ποσοστό των εσόδων και τη σύγκριση των τάσεων από χρόνο σε χρόνο εστιάζοντας εκεί όπου υπάρχουν μεγάλες αλλαγές. Μια παρόμοια προσέγγιση μπορεί επίσης να εφαρμοστεί στον ισολογισμό, χρησιμοποιώντας το σύνολο του ενεργητικού ως σημείο αναφοράς και αναζητώντας, αν υπάρχουν, σημαντικές αποκλίσεις από την κανονική δραστηριότητα. Η οριζόντια ανάλυση εφαρμόζει μια παρόμοια προσέγγιση με την οποία αντί να υπάρχει ένας λογαριασμός που χρησιμεύει ως σημείο αναφοράς, τα οικονομικά στοιχεία αντιπροσωπεύονται ως ποσοστό των στοιχείων ενός έτους βάσης . Και στις δύο

περιπτώσεις, τυχόν ανεξήγητες διακυμάνσεις σε ποσοστά μπορεί να χρησιμεύσουν ως μια πρώτη προειδοποίηση ότι απαιτείται περαιτέρω ανάλυση.

Μια συγκριτική ανάλυση επιλεγμένων δεικτών επιτρέπει επίσης στους αναλυτές και τους ελεγκτές να εντοπίζουν τις διαφορές στις οικονομικές καταστάσεις μιας επιχείρησης. Με την ανάλυση των αριθμοδεικτών, όλες οι πληροφορίες που αφορούν ζωτικά μεγέθη μπορούν να προσδιοριστούν και να αναλυθούν για να φανεί αν υπάρχουν ασυνέπειες. Μια μαθηματική προσέγγιση, γνωστή ως μοντέλο του Beneish, αξιολογεί οκτώ δείκτες για να καθορίσει την πιθανότητα χειραγώγησης των κερδών. Ο συνδυασμός των 8 μεταβλητών στο μοντέλο, δίνει μια M-βαθμολογία. Αν η τιμή M είναι μεγαλύτερη από -2,22 τότε χρειάζεται περαιτέρω διερεύνηση καθώς μπορεί να υπάρχει χειραγώγηση των κερδών της επιχείρησης. Αν M είναι μικρότερη από -2,22 αυτό σημαίνει ότι δεν υπάρχει χειραγώγηση από την εταιρεία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

Η ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

ΚΑΠΟΙΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

6.1 ΤΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ ΤΟΥ ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟΥ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΥ

Στο σκάνδαλο των δανείων που δόθηκαν από το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο τη περίοδο 2008-2010 εμπλέκονται όσοι συμμετείχαν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο στις αποφάσεις χορήγησης, ευυπόληπτοι επιχειρηματίες οι οποίοι καρπώθηκαν τα χρήματα-προϊόντα του σκανδάλου και επιτήδειοι οι οποίοι λειτούργησαν ως ενδιάμεσοι. Σύμφωνα με το βούλευμα του Δικαστικού Συμβουλίου, σε δίκη ενώπιον του Τριμελούς Εφετείου Κακουργημάτων παραπέμφθηκαν 35 κατηγορούμενοι και η δίκη που επρόκειτο να ξεκινήσει το Σεπτέμβριο του 2016 αναστάλη για τις 6 Οκτώβριου για να ... μεταφρασθεί το ηλικίας 4 χρόνων βούλευμα καθώς ένας κατηγορούμενος είναι Σέρβος.

Μεταξύ των προσώπων που είναι κατηγορούμενοι είναι οι πρώην επικεφαλής του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου, Άγγελος Φιλιππίδης και Κλεάνθης Παπαδόπουλος Βαρώτσης Δημήτρης, η πρώην διευθύνουσα σύμβουλος του ΤΧΣ, Αναστασία Σακελλαρίου και οι επιχειρηματίες Δημήτρης Κοντομηνάς, Λαυρέντης Λαυρεντιάδης και Βίκτωρας Ρέστης, Κλεάνθης Γριβέας ως εκείνοι που εισέπραξαν παράτυπα τα δάνεια. Οι κατηγορίες που τους αποδίδονται είναι απιστία και απάτη, με τις επιβαρυντικές διατάξεις του ν. 1608/50 περί καταχραστών του δημοσίου, καθώς και νομιμοποίηση εσόδων από παράνομη δραστηριότητα.

Για τη πρώτη ομάδα το πόρισμα (εφημερίδα Ημερησία, 2014) αναφέρει ότι «καταχρώμενοι την θέση εμπιστοσύνης που κατείχαν στο επίμαχο Χρηματοπιστωτικό Ιδρύμα (Τ.Τ.) και εκμεταλλευόμενοι τις δυνατότητες του οικονομικού συστήματος, με την διαχείριση του οποίου ήταν επιφορτισμένοι, ενήργησαν προκειμένου να επαυξήσουν την περιουσία τρίτων προσώπων, ήτοι προς την κατεύθυνση της δημιουργίας πλούτου εκ μέρους των τελευταίων, ενόψει του ύψους και των όρων των επίμαχων κάθε φορά χρηματοδοτήσεων, βλάπτοντας την περιουσία του Δημοσίου". Για τους επιχειρηματίες της 2ης ομάδας το πόρισμα αναφέρει ότι «συμμετείχαν α) σε εκδήλωση απάτης από κοινού, υπό ιδιαζόντως επιβαρυντικές περιστάσεις, (ειδικότερες συνθήκες εγκληματικής δράσης, αντικείμενο ιδιαίτερα μεγάλης αξίας), στρεφόμενη κατά του Δημοσίου, εκ της οποίας το όφελος που πέτυχαν ή επεδίωξαν ή η ζημία που προξενήθηκε ή οπωσδήποτε απειλήθηκε στο Δημόσιο, υπερβαίνει το ποσό των 150.000 ευρώ, β) άμεση συνέργεια κατ' εξακολούθηση, σε απιστία τελεσθείσα από κοινού κατ' εξακολούθηση και γ) νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, κατ' επάγγελμα και κατ' εξακολούθηση».

Ενδεικτικά αναφέρεται οι εξής περιπτώσεις :

δύο ομολογιακά δάνεια που συνήφθησαν το 2009 για ποσά 7 εκατ. και 10 εκατ. ευρώ αντιστοίχως, με την εταιρία C&C International του ζεύγους Κυριάκου Γριβέα - Αναστασίας Βάτσικα.για εξαγορά δύο εταιριών στην Μ.Βρετανία χορηγήθηκαν χωρίς να τηρούν τους όρους του τραπεζικού δανεισμού, καθώς, παρά το γεγονός ότι χορηγούνταν σε νεοσύστατη εταιρεία, περιελάμβαναν την εξαρχής εκταμίευση του συνόλου των δανείων, με πολυετή περίοδο χάριτος έναντι ανεπαρκών εξασφαλίσεων που ήταν εγγυήσεις με περιουσιακά στοιχεία του ζεύγους αξίας 3 εκατ. ευρώ. Σύμφωνα με το πόρισμα μεγάλο μέρος των δανείων

διατέθηκε για την αγορά του 100% των μετοχών εταιρειών, οι οποίες ανήκαν στον Γριβέα και στη σύζυγό του.

η τράπεζα έπειτα από αιτήματα των εταιρειών ASPEN AKINHTΩN AE, ALMOND AKINHTΩN AE και EKTASIS DEVELOPMENT AE αποφάσισε κατά τη χρονική περίοδο 21/1/2009 έως 8/4/2009 τη χρηματοδότησή τους μέσω έκδοσης ομολογιακών δανείων ως εξής: Στην ASPEN AKINHTΩN AE 22.440.00 στις 21/1/2009 και 12.780.000 στις 5/2/2009. Στην ALMOND AKINHTΩN AE 18.480.000 στις 5/2/2009 και στην EKTASIS DEVELOPMENT AE 51.000.000 στις 8/4/2009. Στην υπόθεση, όμως, εμπλέκεται και ο όμιλος εταιρειών Π.Λ.Ε. 2010 ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ AE, ο οποίος φέρεται να αγοράζει το 2011 τα ακίνητα που ανήκαν στις τρεις παραπάνω εταιρείες και ήταν ήδη υποθηκευμένα στο ΤΤ. Η εξαγορά των ακινήτων δεν έγινε με ίδια κεφάλαια, αλλά με δάνεια περίπου 70 εκατ. ευρώ, που δόθηκαν στον όμιλό πάλι από το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο, όταν μάλιστα το μετοχικό του κεφάλαιο ανερχόταν σε μόλις 60.000 ευρώ το ελάχιστο που θα μπορούσαν να έχουν για να ιδρυθούν.

Η εκταμίευση των ομολογιακών δανείων πραγματοποιήθηκε, κατά το μεγαλύτερο μέρος της, με έκδοση τραπεζικών επιταγών «εις διαταγήν» της εκάστοτε πιστούχου εταιρείας, καθώς και με μεταφορά πιστώσεων σε λογαριασμούς που είχαν σε άλλες ελληνικές τράπεζες, χωρίς να αποκαλύπτονται τα στοιχεία τρίτων δικαιούχων. Αμέσως μετά τη χορήγηση των δανείων, τα χρήματα μεταφέρθηκαν στη Κύπρο και αυτό ήταν σε γνώση των υπευθύνων της τράπεζας οι οποίοι σκόπιμα δεν είχαν προσδιορίσει το σκοπό χορήγησης των δανείων. Από την έρευνα που έγινε φάνηκε ότι υπήρχαν σημαντικές ευθύνες και παραλείψεις των υπευθύνων του ΤΤ, καθώς είτε δεν γνώριζαν τον πραγματικό δικαιούχο, που σημαίνει ότι έδιναν τα εκατομμύρια τα δάνεια σε κάποιο άγνωστο σε αυτούς πρόσωπο, που κρυβόταν πίσω από μια offshore εταιρεία ή αναγνώριζαν ως δικαιούχους τα δύο πρόσωπα που αναφέρονται στα έγγραφα, που στις φορολογικές τους δηλώσεις για το έτος 2009 δήλωσαν εισόδημα 7.905 ευρώ και 111.949 αντίστοιχα, χωρίς να ζητήσουν προσωπικές εγγυήσεις.

Στην περίπτωση της Alapis, η οποία έλαβε από το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο τον Σεπτέμβριο του 2009 ομολογιακό δάνειο 100 εκατ. ευρώ, το ποσό του δανείου κατατέθηκε αρχικά σε λογαριασμό της εταιρείας DALL S.A. στη Millennium και στη συνέχεια μεταφέρθηκε σε άλλο λογαριασμό της ίδιας τράπεζας που ανήκε

στην Blue Island Properties, η οποία ελεγχόταν κατά 100% από τον Λαυρέντη Λαυρεντιάδη. Να σημειωθεί ότι οι οικονομικές καταστάσεις της Alapis έδειχναν τη δεινή οικονομική θέση της εταιρίας ή οποία λίγους μήνες μετά κατέρρευσε ολοσχερώς.

Ο τρόπος χορήγησης των συγκεκριμένων δανείων, όπως αναφέρεται στα παραπεμπτικά βουλεύματα, είχε ως αποτέλεσμα να ζημιωθεί η τράπεζα συνολικά τουλάχιστον κατά 524 εκατομμύρια ευρώ, καθώς τα αρμόδια στελέχη της δεν είχαν μεριμνήσει ώστε να εξασφαλίζονται οι απαιτήσεις της.

Χαρακτηριστική ένδειξη του σκανδάλου αποτελεί το γεγονός ότι στην υπογραφή των συμβάσεων αναγραφόταν ρητά ότι δεν επιτρέπεται το TT να παρακολουθεί τη χρήση του δανείου.

6.2 Η ΥΠΟΘΕΣΗ ΤΗΣ DEUTSCHE BANK ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ

Σχεδόν κάθε ημέρα της εβδομάδας την περίοδο μεταξύ του φθινόπωρου του 2011 και τις αρχές του 2015, ένας Ρώσος χρηματομεσίτης τηλεφώνουσε στην έδρα της Deutsche Bank στη Μόσχα και ζητούσε να τοποθετήσει δύο συναλλαγές ταυτόχρονα. Στη μία, θα χρησιμοποιήσει ρωσικά ρούβλια, κάθε φορά ένα ποσό γύρω στα 10 εκατ. δολάρια, για να αγοράσει μετοχές από μια καλή ρωσική εταιρία που είναι εισηγμένη στο ρωσικό χρηματιστήριο. Στη δεύτερη συναλλαγή ο χρηματομεσίτης που ενεργεί για λογαριασμό μιας άλλης εταιρείας, η οποία συνήθως βρίσκεται καταχωρημένη σε υπεράκτιο έδαφος, όπως οι Βρετανικές Παρθένοι Νήσοι, θα πουλήσει τις ίδιες ακριβώς μετοχές, στην ίδια ποσότητα, στο Λονδίνο, με τη πληρωμή να γίνεται σε δολάρια. Στη πραγματικότητα τόσο η ρωσική εταιρεία όσο και η υπεράκτια εταιρεία έχουν τον ίδιο ιδιοκτήτη και απλά η Deutsche Bank βοηθάει τον πελάτη να αγοράζει και να πουλάει στον εαυτό του.

Με την πρώτη ματιά, οι συναλλαγές εμφανίζονται ως κάτι το συνηθισμένο από το οποίο η Deutsche Bank κέρδιζε κάθε φορά μια μικρή προμήθεια για την εκτέλεση των εντολών αγοράς και πώλησης. Στη πραγματικότητα οι συναλλαγές αυτές δεν είχαν καμιά σχέση με την επιδίωξη κέρδους αλλά ήταν απλά ένας τρόπος για να φύγουν χρήματα εκτός Ρωσίας να μετατραπούν τα ρούβλια που υπήρχαν στη Ρωσία σε δολάρια κατατεθειμένα έξω από τη Ρωσία. Η ονομασία των συναλλαγών αυτού του τύπου είναι «κατοπτρικές συναλλαγές».

Οι «κατοπτρικές συναλλαγές» δεν είναι εξ' ορισμού παράνομες. Καθώς ο σκοπός ενός γραφείου χρηματιστηριακών συναλλαγών σε μια τράπεζα επενδύσεων είναι να βοηθήσει τους εγκεκριμένους πελάτες να αγοράζουν και να πωλούν μετοχές θα μπορούσαν να υπάρχουν νόμιμοι λόγοι και περιπτώσεις για να γίνουν αυτές οι «κατοπτρικές συναλλαγές» ταυτόχρονα. Είναι για παράδειγμα η περίπτωση που μπορεί κάποιος πελάτης να θέλουν να επωφεληθούν από τη διαφορά μεταξύ της τοπικής τιμής μιας μετοχής και της τιμής της ίδιας μετοχής σε ένα ξένο χρηματιστήριο. Οι επαναλαμβανόμενες όμως «κατοπτρικές συναλλαγές» δείχνουν μια σταθερή πρόθεση να φύγουν και να κρυφτούν χρήματα ενδεχομένως αμφιβόλου προέλευσης. Οι κυρώσεις που επεβλήθησαν λόγω της Ουκρανίας από τις ΗΠΑ και την Ε.Ε. έχουν κάνει ολοένα και πιο δύσκολο για τους Ρώσους δισεκατομμυριούχους το εγχείρημα να βγάλουν χρήματα στο εξωτερικό και οι «κατοπτρικές συναλλαγές» έχουν το πλεονέκτημα ότι είναι μια ήπια μέθοδος λόγω των σχετικά μικρών ποσών που εμπλέκονται σε κάθε συναλλαγή.

Μέχρι σήμερα οι ενέργειες της Deutsche Bank είναι υπό έρευνα από το Υπουργείο Δικαιοσύνης των ΗΠΑ, το Στέιτ Ντιπάρτμεντ Οικονομικών στη Νέα Υόρκη, και τις ρυθμιστικές αρχές για οικονομικές υποθέσεις στη Μεγάλη Βρετανία και στη Γερμανία. Σε μια εσωτερική έκθεση της, η Deutsche Bank έχει ήδη παραδεχθεί ότι, μέχρι τον Απρίλιο του 2015, όταν τρία μέλη του ρωσικού χρηματιστηριακού γραφείου της τράπεζας απολύθηκαν για το ρόλο τους στις «κατοπτρικές συναλλαγές», περίπου δέκα δισεκατομμύρια δολάρια είχαν διακινηθεί με τον τρόπο αυτό από τη Ρωσία προς το εξωτερικό. Η φυσική ερώτηση που ακολουθεί είναι ποιος είναι ο ιδιοκτήτης των χρημάτων που διακινήθηκαν και γιατί αλλά αυτό είναι θέμα που δεν ενδιαφέρει την εργασία αυτή..

Για όλες τις τράπεζες διενεργούνται ετήσια «τεστ αντοχής» (stress tests) στις ΗΠΑ, για να εκτιμηθεί αν οι τράπεζες θα έχουν επαρκή κεφάλαια ώστε να αντέξουν το σοκ μιας νέα οικονομικής κρίσης. Η Deutsche Bank απέτυχε στα stress tests το 2015, και απέτυχε και πάλι φέτος τον Ιούνιο, όταν αποκαλύφθηκε με την τελευταία έκθεση της Federal Reserve ότι " η τράπεζα είχε ευρείες και ουσιαστικές αδυναμίες». Δεδομένης λοιπόν της σημερινής αδυναμίας της Deutsche Bank, το σκάνδαλο των «κατοπτρικών συναλλαγών» δεν θα μπορούσε να έρθει σε χειρότερη στιγμή.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Είναι γεγονός ότι ενώ η οικονομική κρίση είχε ως αφετηρία την οικονομία των ΗΠΑ, μεταδόθηκε πολύ γρήγορα σε όλο τον κόσμο. Συνηθίσαμε να λέμε ότι η παγκοσμιοποίηση ήταν η αιτία για τη ραγδαία μετάδοση της κρίσης σε όλη την υφήλιο και σίγουρα η εντύπωση αυτή δεν είναι λάθος. Δεν αρκούσε όμως από μόνη της, αν δεν υπήρχε παράλληλα μια σαθρή πραγματικότητα σε πολλές χρηματοοικονομικές δραστηριότητες σε όλες σχεδόν τις χώρες. Είναι πλέον σήμερα εμφανές ότι τα πιστωτικά ιδρύματα πολλές φορές δεν στάθηκαν στο ύψος των περιστάσεων και δημιούργησαν προβλήματα στη πραγματική οικονομία. Τα παραδείγματα που αναφέρονται σταχυολογήθηκαν στη τύχη και σε ελεύθερη πρόσβαση από το διαδίκτυο που είναι γεμάτο από ίδια συμβάντα.

Προβλήματα από τα οποία οι πρώτες χαμένες ήταν αυτές οι ίδιες οι τράπεζες οι οποίες με τις πρώτες μεγάλες δυσκολίες αναγκάστηκαν να πτωχεύσουν ή να συγχωνευθούν για να αποφύγουν τη πτώχευση.

Ως εκ τούτου, ήταν αναγκαίο ένα αυστηρότερο πλαίσιο λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών αγορών μέσω της δημιουργίας ενός αυστηρού κανονιστικού πλαισίου από τη μια πλευρά και ενός ενιαίου παγκόσμιου εποπτικού φορέα και τη στενότερη συνεργασία ανάμεσα στις εποπτικές αρχές της ΕΕ, των ΗΠΑ καθώς και άλλων μεγάλων οικονομιών από την άλλη. Μετά τους κανόνες της Βασιλείας III νέοι αυστηρότεροι κανόνες ρυθμίζουν το πλαίσιο λειτουργίας των τραπεζικών ιδρυμάτων, ενώ πάνω στο τραπέζι βρίσκονται συνεννοήσεις για επεκτάσεις, συγχωνεύσεις και εξαγορές.

Η ελληνική τραπεζική αγορά επηρεάστηκε αρνητικά από τις παγκόσμιες αρνητικές συνθήκες χωρίς να είναι εκτεθειμένη σε τοξικά ομόλογα, ενώ η κρίση χρέους της ελληνικής οικονομίας επιδείνωσε περαιτέρω τις συνθήκες λειτουργίας τους χωρίς μέχρι σήμερα να υπάρξει κάποια βελτίωση της κατάστασης. Λόγω της ύφεσης της αγοράς αυξήθηκε το ποσοστό των δανείων σε καθυστέρηση, με αποτέλεσμα την αύξηση των φόβων για την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών.

Η σύγκριση με τους βασικούς δείκτες υγείας των Ελληνικών τραπεζών έδειξε ότι ο τραπεζικός κλάδος είναι αδύνατος σε σχέση με το μέσο ευρωπαϊκό και χρειάζεται πλέον η εκ βάθρων αναδιάρθρωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, και η

επίλυση των μεγάλων παθογενειών του όπως τα «κόκκινα δάνεια» και το υψηλό λειτουργικό τους κόστος.

Μια μεγάλη πληγή που επηρεάζει τη λειτουργία των πιστωτικών ιδρυμάτων είναι τα φαινόμενα της τραπεζικής παρατυπίας που μπορεί να ξεκινάει από φαινόμενα τραπεζικής διαφθοράς. Τα παραδείγματα που σταχυολογήθηκαν έδειξαν ότι τέτοια φαινόμενα δεν είναι προϊόντα ανεπτυγμένης ή μη χώρας, οργανωμένου ή μη τραπεζικού συστήματος ή μεγάλου ή μικρού πιστωτικού ιδρύματος . Συμβαίνουν παντού και υπήρχαν πάντοτε. Δημιουργούνται και τρέφονται από την αναζήτηση της μεγιστοποίησης του κέρδους από εκείνους που παίρνουν αποφάσεις αλλά ενδεχομένως και από τα ίδια τα πιστωτικά ιδρύματα. Δεν έχει σημασία το κανονιστικό πλαίσιο που έχει θεσπισθεί και υπάρχει γιατί πάντοτε υπάρχουν μεθοδεύσεις για να ξεπεραστεί.

Η εταιρική ανάλυση δίνει την ευκαιρία σε όποιον το θελήσει να ακτινογραφήσει την κάθε εταιρία και τις δραστηριότητες της. Η πρόοδος της τεχνολογίας, ιδιαίτερα στον κλάδο της πληροφορικής επιτρέπει τη διασταύρωση των στοιχείων και την αποκάλυψη τυχόν λογιστικών αληθειών ή παρεμβάσεων. Κανείς δεν μπορεί να ξεγελάσει με τη παράθεση στοιχείων όποιον δεν θέλει να ξεγελασθεί. Η εμπράγματη αξία προσδιορίζεται εύκολα και κάθε πράξη χρηματοδότησης μπορεί να τεκμηριωθεί πλήρως. Την υπηρεσία αυτή που προσφέρει η εταιρική ανάλυση, συμπληρώνει το κανονιστικό πλαίσιο που υπαγορεύει μέχρι που μπορεί να ρισκάρει κάποιος παίρνοντας μια απόφαση.

Σήμερα τα πιστωτικά ιδρύματα, αφήνοντας πίσω τους τη κρίση, λειτουργούν σε διαφορετικό περιβάλλον και ο κόσμος των χρηματοδοτικών δραστηριοτήτων αναδιαμορφώνεται. Τα πιστωτικά ιδρύματα για να επωφεληθούν από την αλλαγή χρειάζεται να προσαρμοσθούν σήμερα και όχι αύριο. Το κέρδος είναι κάτι που πρέπει να το αντιλαμβάνονται ως το αποτέλεσμα σειράς από νόμιμες και ισορροπημένες δραστηριότητες και όχι πολύπλοκες και επικίνδυνες λογιστικές ακροβασίες .

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΑΝΑΦΟΡΕΣ

ECB, (χωρίς ημερομηνία) Η ιστορία της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα-Ευρωσύστημα (online)

<https://www.ecb.europa.eu/ecb/html/index.el.html> (διαβάστηκε Σεπτέμβριο 2016)

Παπακωνσταντίνου, Δήμητρα. (2014) Ο ρόλος της ΕΚΤ και οι επιπτώσεις στην χρηματοπιστωτική πολιτική της Ευρωζώνης πτυχιακή εργασία ΤΕΙ Πειραιά

Μούσης, Νίκος. (2011) Ευρωπαϊκή Ένωση : δίκαιο, οικονομία, πολιτικές Εκδόσεις Παπαζήση, 13 έκδοση, κεφ. 7^ο

Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. (2014) Οδηγός τραπεζικής εποπτείας (online)
Available from:

<https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssmguidebankingsupervision201411.el.pdf> (διαβάστηκε Σεπτέμβριο 2016)

Λεβεντάκης, Αρτέμης. (2014) Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός Σύντομο ιστορικό και πρόσφατες εξελίξεις, Τράπεζα Πειραιώς (online) Available from :

http://www.piraeusbankgroup.com/~media/Com/Downloads/Greek-Economy_Analysis/2014/Single-Supervisory-Mechanism.pdf

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, (n.d.) - Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός (online). Available from :

<http://www.consilium.europa.eu/el/policies/banking-union/single-supervisory-mechanism/>

Η Καθημερινή . (2014) 'ΕΚΤ: Άμεση εποπτεία σε 120 ευρωπαϊκές τράπεζες' (online) Available from

<http://www.kathimerini.gr/790629/article/oikonomia/die8nhs-oikonomia/ekt-amesh-epopteia-se-120-eyrwpaikes-trapezes> (διαβάστηκε Αύγουστος 2016)

Παπαζίκου, Α. (2015) Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και ο ρόλος της στην εποπτεία του χρηματοπιστωτικού συστήματος στην Ελλάδα. Διπλωματική εργασία, ΤΕΙ Κρήτης.

Η Καθημερινή, Διεθνής οικονομία . (2015) Η ΕΚΤ διαχωρίζει νομισματική πολιτική και εποπτεία τραπεζών. Η Καθημερινή 06 Μαΐου (online) . Available from : <http://www.kathimerini.gr/814098/article/oikonomia/die8nhs-oikonomia/h-ekt-diaxwrizei-nomismatikh-politikh-kai-epopteia-trapezwn> (διαβάστηκε Αύγουστος 2016)

Γκίκα, Ε . (2009) . *Ευρωπαϊκή Ένωση και Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα*. Πτυχιακή εργασία ΑΤΕΙ Καλαμάτας, pp 22-29. Available at

http://nestor.teipel.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/16520/SDO_XRHMEL_00483_Medium.pdf?sequence=1

Ευρωπαϊκή Κεντρική τράπεζα. (2015) *Ετήσια Έκθεση 2015* (online). Available from <https://www.ecb.europa.eu/pub/annual/html/index.en.html>

Klitgaard, R. (1996) ; *Cleaning Up and Invigorating the Civil Service*, World Bank Operations Evaluation Department, November 1996.

Taillard, Michael. (2012) ; *Corporate finance for dummies* John Wiley & Sons, 63d edition, 2012

Caesar, Ed . (2016) ; *The Moscow Laundromat*, (online), *The New Yorker*, August 29, 2016. Available from: <http://www.newyorker.com/magazine/2016/08/29/deutsche-banks-10-billion-scandal>

Μαριόλης, Κώστας. (2013) *Πως καταλήξαμε στις 4,5 συστημικές τράπεζες*. (online). Available from: <http://www.capital.gr/story/1852499> (Δημοσιεύθηκε 13 Αυγούστου 2013).

Monnet, Eric, Pagliari, Stefano and Vallee Shahin. (2014) ; *Europe between financial repression and regulatory capture*, (online). BRUEGEL Working paper, 2014/08. Available from: http://bruegel.org/wp-content/uploads/imported/publications/WP_2014_08_.pdf

Asimakopoulos, Ioannis, Athanasoglou, Panayiotis . (2009) *REVISITING THE MERGER AND ACQUISITION PERFORMANCE OF EUROPEAN BANKS*, (online), Working Paper, 2009

Γκόρτσος, Χρήστος . (2011) ; «Βασιλεία III»: Η αναθεώρηση του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου, (online). Available at : <http://www.hba.gr/5Ekdosis/UplPDFs/syllogikostomos/30-z%20GORTSOS%20519-540.pdf>

Imelson, Michael . (2010) ; *Roldan: Η Βασιλεία III δεν αντικαθιστά την παλιά*, (online). *The Banker* 17 Dec 2010. Available at : <http://www.euro2day.gr/thebanker/article/618217/roldan-h-vasileia-iii-den-antikathista-thn-palia.html>

Δημητριάδου, Ίννα, (2014) ; *Οι εξελίξεις στον ευρωπαϊκό τραπεζικό κλάδο στον τομέα των εξαγορών και συγχωνεύσεων τραπεζών*, (online) . Available at : <http://hdl.handle.net/11128/1580>

ECONOMIC GOVERNANCE SUPPORT UNIT, (2015) ; *Non-performing loans in the Banking Union: stocktaking and challenges*, (online) DIRECTORATE-GENERAL FOR INTERNAL POLICIES. Available from: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/574400/IPOL_BRI\(2016\)574400_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/574400/IPOL_BRI(2016)574400_EN.pdf)

Δημοπούλου, Ευσταθία. (2010) Δείκτες κερδοφορίας και αποτελεσματικότητας των Ευρωπαϊκών τραπεζών Διπλωματική εργασία Πανεπιστήμιο Πειραιώς Available at <http://docplayer.gr/6446332-Deiktes-kerdoforias-apotelesmatikotitas-ton-eyropaikon-trapezon.html> (διαβάσθηκε Αύγουστος 2016)

Λεωτσάκος, Πέτρος. (2012) Χωρίζονται στα δύο οι ελληνικές τράπεζες (online). Available from

<http://bankingnews.gr/%CE%B1%CE%B3%CE%BF%CF%81%CE%AD%CF%82/item/41213-%CF%87%CF%89%CF.html> (Δημοσιεύθηκε 06 Απρ. 2012).

Hatton, Barry . (2014) ; Bank scandal tarnishes powerful family, (online). Associated Press, August 11, 2014. Available from : <https://www.yahoo.com/news/bank-scandal-tarnishes-powerful-family-040105805.html?ref=gs>

Klein, Michael . (2014) ; A tale of three banks: The good, the bad and the ugly?,(online). Available from : <https://www.yahoo.com/news/bank-scandal-tarnishes-powerful-family-040105805.html?ref=gs>

Coppola, Francis . (2014) ; Banco Espírito Santo: The Angolan Story, (online). Available from : <http://www.forbes.com/>

Παπαδάκου, Γιάννα. (2011) ; Πώς στήθηκε η κομπίνα με την Proton Bank, (online). Εφημερίδα Το Βήμα 10 Νοεμβρίου 2011. Available from : <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=429607>

AFP (2016) ; Panama Papers : la Société Générale perquisitionnée, (online).Εφημερίδα Liberation, 10 Απριλίου 2016. Available from: http://www.liberation.fr/france/2016/04/10/panama-papers-la-societe-generale-perquisitionnee_1445179

Παπαδογιάννης, Γ., (2016) Από στρατηγικούς κατοκληρωτές το 20% των κόκκινων δανείων Η Καθημερινή 06 Ιανουαρίου (online) Available from (<http://www.kathimerini.gr/845906/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/apo-strathgikoys-kakoplhrwtes-to-20-twn-kokkinwn-daneiwn>)

Μαλλιάρη, Νένα. (2011) ποιά δάνεια θα διαγράψουν οι τράπεζες φέτος (online). Available from : <https://aienaristeyein.com/2011/04/30/%CE%B4%CE%AC%>

Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. (2016) *Τι είναι τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια (ΜΕΔ)*; (online) 12 Σεπτεμβρίου 2016. Available from : <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/ssmexplained/html/npl.el.html> (διαβάστηκε Σεπτέμβριος 2016)

Παπαγεωργίου, Γ. (2015) . Η Ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών με αριθμούς. (online). Available from : <http://www.ert.gr/i-alithia-gia-tin-anakefaleopiisi-ton-trapezon-me-arithmous/> (Δημοσιεύθηκε 22 Νοε 2015)

Μαλλιάρια, Νένα. (2016) Στα 12,7 δισ. ευρώ οι προβλέψεις των τραπεζών για "κόκκινα" δάνεια το 2015 ((online) . Available from : <http://www.capital.gr/story/3112216>

Michel, Anne. (2016) ; Panama papers : les 979 sociétés créées par la Société Générale via Mossack-Fonseca,(online). Le Monde, 08.04.2016. Available from: http://www.lemonde.fr/panama-papers/article/2016/04/05/panama-papers-les-979-societes-offshore-creees-par-la-societe-generale-via-mossack-fonseca_4895993_4890278.html#hSYT1TM1UAQyoKiW.99

Truell, Peter . (1995) ; A Japanese bank is indicted in U.S. and also barred,(online). Newspaper New York Times, November 3,1995. Available from: <http://www.nytimes.com/1995/11/03/business/a-japanese-bank-is-indicted-in-us-and-also-barred.html?pagewanted=all>

Haq, Farhan (1995) ; JAPAN-FINANCE: Daiwa Scandal Leads to Questions on Bank Oversight, (online). Inter Press Service, dated Sep 28 1995. Available from: <http://www.ipsnews.net/1995/09/japan-finance-daiwa-scandal-leads-to-questions-on-bank-oversight/>

ECB, 2015 Banking structure report, (online) . Available from: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/bankingstructuresreport201510.en.pdf>

ECB, 2015 Report on financial structures (online) . Available from: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/reportonfinancialstructures201510.en.pdf>

Μέλλιος, Δημήτρης και Παππά Κατερίνα. (2015) Η ανάπτυξη του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος και οι προοπτικές της. Πτυχιακή εργασία, Ιδρυματικό Αποθετήριο ΤΕΙ Ηπείρου Available at <http://www.openarchives.gr/records/search/%CE%94%CE%B7%CE%BC%CE%AE%CF%84%CF%81%CE%B7%CF%82%20%CE%99/page:49/createdRange:lastyear>

Κολώνας, Χρήστος. (2016) Στο 60% του ΑΕΠ τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια. Η Ημερησία (online) 13 Φεβρουαρίου . Available from <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=26516&subid=2&pubid=113911648> (διαβάστηκε Σεπτέμβριος 2016)

Μητράκος,Θεόδωρος. (2016) Κόκκινα Δάνεια Επιχειρήσεων και Ελληνικός Τουρισμός ομιλία στην ειδική ημερίδα για το Ευρωπαϊκό Κέντρο Αριστείας (online) http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/News/Speeches/Displtem.aspx?Item_ID=341&List_ID=b2e9402e-db05-4166-9f09-e1b26a1c6f1b29/02/2016 (διαβάστηκε Σεπτέμβριος 2016)

Χαραλάμπους, Γιώργος, (2015) Οι παράγοντες που επιδρούν στην αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Διατριβή Μάστερ. Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου σελ. 17-27 Available at <http://docplayer.gr/1902744-Onoma-....html>

McConnell, Daniel and Hand, Lise. (2015) ; More IBRC revelations on the way, (online). Available from: <http://www.independent.ie/business/irish/more-ibrc-revelations-on-the-way-tds-claim-31294150.html>

Don Quijones. (2016) Stealth Bailout of 2 Franken-Banks Now Happening in Spain,(online). Available from : <http://wolfstreet.com/2016/10/01/stealth-bailout-merger-bankia-banco-mare-nostrum-spain/>

Munoz Montijano, Macarena. (2015) ;Tremendous Pressure' Seen Prompting Spanish Bank Merger, (online). Available from: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2015-11-24/-tremendous-pressure-seen-prompting-fresh-spanish-merger-round>

Inman, Phillip . (2012) ; Why merging Spain's troubled banks won't fix the country's debt crisis, (online). Available from:

<https://www.theguardian.com/business/economics-blog/2012/may/29/ibercaja-liberbank-caja3-spain-merger>

Davis,S. (2010) ; Bank Mergers: Lessons for the Future, Mc Millan Press Ltd

Cyree, Ken B. 2010. "What Do Bank Acquirers Value in Non-Public Bank Mergers and Acquisitions?" The Quarterly Review of Economics and Finance, vol. 50, no.3, pp. 341-351.

Kowalik, Michal, Davig, Morris,Charles and Regehr,Kristen. (2015) ; Bank consolidation and merger activity following the crisis, (online) *Economic Review*, 2015, issue Q I, pages 31-49.

Koetter, Michael . (2005) ; Evaluating the German bank merger waveDeutsche Bundesbank, Discussion Paper Series 2: Banking and Financial Studies No 12/2005. Available from: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2793971##

Hoje Jo, Vivek Durairaj, Driscoll . (2011) Bank mergers: Bank of America-Merrill Lynch vs. Wells FargoWachovia acquisitions Journal of Case Research in Business and Economics 3,78-86 Available from: <http://www.aabri.com/manuscripts/10497.pdf>

Fiordelisi, F . (2009) ; Mergers & Acquisitions in European Banking, (online). Palgrave MacMillan Ltd

Sirletti, Sonia, Di Pasquale Sergio (2016) ; Deutsche Bank Charged Over Paschi Accounts as Legal Hits Mount, (online). Available from:

<https://www.bloomberg.com/news/articles/2016-10-01/deutsche-bank-charged-over-paschi-accounts-as-legal-hits-mount>

Durden, Tim . (2016) ; The Latest Deutsche Bank Scandal Reeks On Enron: 103 "Enhanced Repo" Deals To Make Loans "Disappear",(online). Available from:

<http://www.zerohedge.com/news/2016-10-06/latest-deutsche-bank-scandal-reeks-enron-103-enhanced-repo-deals-make-loans-disappea>

Τσαμπάζη, Χρυσάνθη. (2014) ; Οσμή σκανδάλων στην Τράπεζα Δωδεκανήσου, (online). Available from:

http://www.vimatisko.gr/?page=news&records=details&_p.id=18102

Περιστερης, Κων/νος. (2013) ; Το τραπεζικό σύστημα στην Ελλάδα, ΤΕΙ Ηπείρου, πτυχιακή εργασία 2013

Eurobank Research Οικονομία & Αγορές, «Ελληνικό τραπεζικό σύστημα, μέτρα ενίσχυσης της ρευστότητας και χρηματοδότησης της πραγματικής οικονομίας», Τόμος VII, Τεύχος 1, (Μάιος 2012) .

Γλύκας Μ., Ξηρογιάννης Γ., Σταϊκούρας Χ., (2006), Οργάνωση και Διοίκηση Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων. Αθήνα, Παπαζήσης.

Evans, Trevor. (2013) *The causes and consequences of the European economic crisis* (online). Institute for International Political Economy Berlin, June 2013

Pettinger, Tejvan, (2014). *Eurodebt crisis explained* (online) . Available from: <http://www.economicshelp.org/blog/3806/economics/euro-debt-crisis-explained/>, July 10, 2014

Stiglitz, Joseph. (2010) *Risk and Global Economic Architecture – Why Full Financial Integration May Be Undesirable*”, AAER conference, 2010.

ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΤΡΑΠΕΖΩΝ: <http://www.hba.gr/Index.asp?Menu=14>

Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς www.hcmc.gr

Σ.Ο.Ε.Λ. www.soel.gr,

www.cebs.org

www.express.gr

www.economia.gr

www.icap.gr

www.kathimerini.gr

www.hba.gr

www.tovima.gr

<http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Publications/EcoBulletin.aspx?> (για όλα τα χρόνια)

<https://www.taxheaven.gr/>

<http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Statistics/default.aspx>

<http://iobe.gr/>

http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/ecb/index_en.htm

<http://www.forbes.com/forbes/welcome/?toURL=http://www.forbes.com/&refURL=h>

<https://www.google.gr/&referrer=https://www.google.gr/>